

บทที่ 5

นายทุนเวียดนามยุค “ไทยใหม่” และการกลายเป็นชนชั้นนำเมืองนครพนม พ.ศ.

2541 – 2553

ในต้นทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา ชาวเวียดนามอพยพในจังหวัดนครพนมจำนวนหนึ่งกลายเป็นนายทุนที่ทำธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่ พร้อมๆ กับการเลื่อนสถานภาพทางสังคมขึ้นมาเป็นชนชั้นนำในจังหวัด โดยบางคนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในหอการค้าจังหวัดนครพนม และบางคนได้เข้ามาเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่น จนได้เป็นรองนายกเทศมนตรี ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวเวียดนามอพยพในเขตเทศบาลเมืองนครพนมประสบความสำเร็จเช่นนี้ได้ก็คือการที่รัฐบาลไทยเปลี่ยนนโยบายต่อชาวเวียดนามอพยพนั่นเอง อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนนโยบายของรัฐบาลไทยก็มีข้อปัจจัยเดียวที่ทำให้ชาวเวียดนามอพยพนครพนมบรรลุความสำเร็จทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกหลายประการ รวมทั้งการที่ชาวเวียดนามอพยพได้สะสมทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมไว้มากในช่วงเวลาที่ผ่านมา เมื่อบริบททางการเมืองและสังคมเอื้ออำนวยมากยิ่งขึ้นชาวเวียดนามอพยพหลายคนจึงสามารถใช้โอกาสใหม่ที่เกิดขึ้นในการสร้างความสำเร็จให้แก่ตนเอง ดังจะได้วิเคราะห์โดยละเอียดต่อไป

5.1 “ไทยใหม่” ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมระหว่าง พ.ศ. 2541 – 2553

ในช่วงทศวรรษ 2540 การได้รับสัญชาติไทยกลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของชาวเวียดนามอพยพ เพราะทำให้สถานภาพของชาวเวียดนามอพยพมีความมั่นคงมากขึ้นในเกือบทุกด้าน ทั้งนี้เพราะการได้รับสัญชาติไทยทำให้ชาวเวียดนามอพยพมีสิทธิต่างๆ เท่าเทียมกับคนไทย จึงสามารถขยายกิจการและสะสมทรัพย์สินรวมทั้งอสังหาริมทรัพย์ได้อย่างเต็มที่ แตกต่างจากในช่วงเวลาที่ผ่านมาที่ชาวเวียดนามอพยพไม่กล้าลงทุนหรือขยายกิจการมากนัก เนื่องจากต้องอาศัยชื่อคนไทยเป็นเจ้าของกิจการแทนซึ่งเสี่ยงต่อการถูกโกง นอกจากนี้สถานภาพของชาวเวียดนามอพยพที่ได้รับการยอมรับจากทางภาครัฐมากขึ้นก็ทำให้สถานภาพทางสังคมของชาวเวียดนามอพยพในเขตเทศบาลนครพนมได้รับการยอมรับจากคนในท้องถิ่นและองค์กรต่างๆ มากขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่รายได้ของคนหลายกลุ่มในจังหวัดนครพนมมาจากการท่องเที่ยว ทำให้คนเหล่านี้ต้องการความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่จะดึงดูด

นักท่องเที่ยวนำเข้ามาให้มากที่สุด ดังนั้น จึงยอมรับชาวเวียดนามอพยพในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชาวนครพนม

การยอมรับของรัฐไทยและการยอมรับของคนในท้องถิ่นต่อชาวเวียดนามอพยพในฐานะที่เป็น “คนไทยเชื้อสายเวียดนาม” จึงส่งผลดีต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของชาวเวียดนามอพยพที่เป็น “ไทยใหม่”¹ เป็นอย่างมาก เพราะความมั่นคงทางสังคมและการเมืองทำให้ชาวเวียดนามอพยพพร้อมที่จะนำเงินทุนที่สะสมไว้มาลงทุนในธุรกิจขนาดใหญ่ ในกรณีที่เงินทุนมีไม่มากพอก็พร้อมที่จะเข้าหาแหล่งสินเชื่อเพื่อกู้เงินมาใช้ในการลงทุน ดังที่มีคนไทยในนครพนมเล่าว่า

“พอถึงวันที่เขาได้รับการเปิดโอกาสทางกฎหมาย คนเวียดนามเขาก็นำเงินออกมาใช้จ่ายอย่างมหาศาล ทั้งซื้อตึก ซื้อรถ ที่ดิน อย่างเช่น ตอนที่แม่ (คุณลาวัลย์ ปราบใหญ่) ขายผลไม้ที่ตลาดและได้ขายแพงต่อให้แก่คนเวียดนาม จำนวน 150,000 บาท(ประมาณ พ.ศ. 2540) เขาจ่ายเป็นเงินสดแบงก์ 100 บาทที่ได้เลิกผลิตไปแล้ว แต่เป็นแบงก์ที่ใหม่มากพับเป็นสี่เหลี่ยมเล็กๆ เอามาให้เรา ตึกภูเขาไหนที่ไม่เคยเปิดได้ เขาก็จะซื้อแล้วเปิดธุรกิจ เงินต่อเงินไปเรื่อยๆ”²

นอกจากการเปลี่ยนทัศนคติของรัฐและสังคมไทยต่อชาวเวียดนามอพยพในประเทศไทยแล้ว สถานการณ์ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็เอื้อให้ชาวเวียดนามอพยพได้ประโยชน์เช่นกัน กล่าวคือความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลเวียดนามมีแนวโน้มว่าจะพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างมาก และอย่างรวดเร็วตั้งแต่ทศวรรษ 2530 เห็นได้จากหลายกรณีด้วยกัน เช่น การแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำประเทศ การลงนามในข้อตกลงสำคัญ ๆ หลายฉบับภายในระยะเวลาอันสั้น และความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ค้างค้ำมาเป็นเวลานาน

ตัวอย่างของปรากฏการณ์ที่สะท้อนความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยและประเทศเวียดนาม ได้แก่ การเยือนและการประชุมสุดยอด (Summit Meeting) ของผู้นำทั้งสองประเทศในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2534 และในเดือนมกราคม พ.ศ. 2535 ซึ่งในเวลานั้นประเทศไทยมีนายนานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมา มีการเสด็จเยือนประเทศเวียดนามอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ในฐานะผู้แทนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถระหว่างวันที่ 15 – 20 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2535 และในระหว่างนี้ก็มี การเยือน

¹ “ไทยใหม่” ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้หมายถึง ชาวเวียดนามอพยพและบุตรหลานชาวเวียดนามอพยพที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว.

² สัมภาษณ์ นางลาวัลย์ ปราบใหญ่, อ้างแล้ว.

ประเทศเวียดนามครั้งสำคัญของพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูงของไทยอีกหลายต่อหลายครั้งระหว่าง พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2543 รวมทั้งการเสด็จฯ เวียดนามของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี นอกจากนี้เจ้าหน้าที่รัฐระดับสูงของหน่วยงานต่างๆของทั้งสองฝ่ายก็เดินทางไปดูงานหรือเพิ่มพูนความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองฝ่ายอีกหลายครั้งด้วยกัน³

ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐของ เวียดนาม – ไทย มีแนวโน้มพัฒนาไปในแนวที่ดีขึ้นอย่างมากจากการเยือนกันของบุคคลสำคัญของทั้งสองฝ่าย ชาวเวียดนามอพยพและ “ไทยใหม่” ที่อยู่ในประเทศไทยก็ถือเป็นโอกาสสำคัญที่จะมีส่วนร่วมในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ โดยเฉพาะในช่วงที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (วาระแรก พ.ศ. 2544 – 2548) ได้มีการเดินทางมาเยือนจังหวัดนครพนมของนายฟาน วัน ข่าย นายกรัฐมนตรีเวียดนาม ในพ.ศ. 2547 โดยมีชาวเวียดนามอพยพและลูกหลาน “ไทยใหม่” ให้การต้อนรับอย่างอบอุ่นร่วมกับ นายนิคม เกิดขันหมาก ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม⁴

ท่ามกลางบริบทที่เปลี่ยนไป สถานภาพทั้งทางกฎหมายและในทางสังคมของ “ไทยใหม่” เริ่มได้รับการยอมรับมากขึ้นในสังคมนครพนม ส่งผลต่อการขยายบทบาททางเศรษฐกิจของชาวเวียดนามอพยพและลูกหลานที่เป็น “ไทยใหม่” ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากกว่าในอดีตที่ผ่านมาเป็นอันมาก เพราะเป็นการลงทุนที่ได้รับความสะดวกและเป็นการลงทุนด้วยความเชื่อมั่นในความมั่นคงของธุรกิจ ต่างจากในทศวรรษ 2530 ซึ่งแม้ว่าสถานะด้านเศรษฐกิจของชาวเวียดนามอพยพจะเริ่มดีขึ้นมากแล้ว แต่ยังไม่มีความมั่นคงและความเชื่อมั่นในการลงทุน เนื่องจากกฎหมายยังไม่รับรองสถานะความเป็นพลเมือง ซึ่งทำให้ชาวเวียดนามอพยพขาดสิทธิต่างๆทางกฎหมาย เช่น ไม่สามารถถือครองทรัพย์สินหรือมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้ (ยกเว้นชาวเวียดนามอพยพบางส่วนที่แต่งงานกับคนเวียดนามเก่าที่มีสัญชาติไทย คนไทยท้องถิ่น หรือมีบุตรหลานที่คนไทยรับรองสิทธิในการเป็นบุตรดังกล่าวมาแล้ว)

การให้สัญชาติไทยในช่วง พ.ศ. 2540 จึงนับเป็นการเปิดโอกาสทางการเมืองและเศรษฐกิจแก่ชาวเวียดนามอพยพอย่างกว้างขวาง และที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งก็คือ การได้สัญชาติไทยเป็นเสมือนสัญลักษณ์ที่แสดงว่าชาวเวียดนามอพยพมิใช่ “คนอื่น” แต่เป็น “คนไทย” ที่เสมอภาคเท่าเทียมกับคนไทยทั้งหลาย ซึ่งสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ชาวเวียดนามอพยพเป็นอย่างมาก ทำให้ความรู้สึกวิตกกังวลที่เคยมีอยู่ตลอดเวลาสิ้นสุดลง เช่น ความวิตกกังวลถึง “ความเสี่ยง” ที่ชีวิตของตนและครอบครัวตลอดจนทรัพย์สินที่มีอยู่จะไม่ปลอดภัย เป็นต้น ภายใต้บริบททางการเมืองและสังคมตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกใหม่เช่นนี้ ชาว

³ ธัญญาทิพย์ ศรีพนม, เหวียดเกี๋ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม, หน้า 226 – 229.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 235.

เวียดนามอพยพจึงพร้อมที่จะขยายการลงทุนเพื่อก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจในจังหวัดนครพนม และมีบทบาทอย่างสำคัญในกลไกทางเศรษฐกิจของจังหวัดนครพนมอย่างชัดเจนและเปิดเผยสืบมาจนถึงปัจจุบัน

5.1.1 การเปลี่ยนสถานภาพเป็น “ไทยใหม่” และการกลายเป็น “คนใน” ของจังหวัดนครพนม

“ไทยใหม่” หมายถึง ชาวเวียดนามอพยพและบุตรหลานที่ได้สัญชาติไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา การอนุมัติให้สัญชาติไทยแก่ชาวเวียดนามอพยพมีขึ้นครั้งแรกในวันที่ 22 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 จวบจนถึง พ.ศ. 2547 โดยให้สัญชาติไทยแก่ชาวเวียดนามอพยพในชั้นบุตรและหลานรวม 24 ครั้ง บุตรหลานชาวเวียดนามอพยพที่ได้รับสัญชาติไทยมักนิยมเปลี่ยนชื่อแซ่เป็นนามสกุลแบบไทย ทั้งคนไทยและบุตรหลานชาวเวียดนามอพยพได้เรียกตัวเองว่า “ไทยใหม่”

เมื่อชาวเวียดนามอพยพและลูกหลานมีสถานะเป็น “ไทยใหม่” การแสดงออกในด้าน “อัตลักษณ์วัฒนธรรมในแบบเวียดนาม” ก็มีความแตกต่างในอดีตอย่างเห็นได้ชัด เช่น แต่เดิมการเรียนการสอนภาษาเวียดนามต้องกระทำอย่างเป็นความลับโดยหลบซ่อนจากเจ้าหน้าที่ ต้องใช้วิธีหมูนเวียนไปสอนตามบ้านต่างๆ การแต่งกาย การพูดภาษาเวียดนาม การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาจะกระทำได้แต่เพียงในชุมชนหรือในกลุ่มของชาวเวียดนามด้วยกันเท่านั้น ทั้งนี้เพราะนอกจากจะถูกจับตามองเป็นพิเศษจากเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้ว “ความเป็นเวียดนาม” ยังไม่ได้รับการยอมรับจากคนไทยในท้องถิ่น เมื่ออยู่นอกชุมชนก็มักจะไม่ต้องการให้ใครรู้ว่าเป็นชาวเวียดนามอพยพ

ในปัจจุบัน อัตลักษณ์เวียดนามหรือวัฒนธรรมแบบเวียดนามนอกจากจะได้รับการยอมรับในเมืองนครพนมแล้ว “วัฒนธรรมแบบเวียดนาม” ยังได้กลายเป็นเครื่องหมายของความเป็นส่วนหนึ่งของชนชั้นนำในสังคมนครพนมอีกด้วย เห็นได้จากการจัดการต้อนรับบุคคลสำคัญ แยกบ้านแขกเมืองของนครพนม กลุ่มนักธุรกิจและบุคคลสำคัญของนครพนมที่มีเชื้อสายจีนและเวียดนามแต่งกายด้วยชุดกี่เพ้าและอ้าวญ่าย (ชุดประจำชาติเวียดนาม) ในการร่วมให้การต้อนรับและร่วมรับประทานอาหาร ดังจะเห็นได้จากนายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร เดินทางมาเปิดงานนมัสการพระธาตุพนม เมื่อ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 โดยนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้สวมใส่ชุดพื้นเมืองของชาวผู้ไทยเรณูนคร ในการร่วมงานในช่วงเช้า ช่วงบ่ายได้เดินทางมาร่วมรับประทานอาหารร่วมกับข้าราชการท้องถิ่นและกลุ่มนักธุรกิจสำคัญในเขตเทศบาลนครพนม ซึ่งมีทั้งนักธุรกิจคนไทยเชื้อสายจีน และ “ไทยใหม่”

ตารางที่ 5.1 แสดงการให้สัญชาติไทยแก่ชาวเวียดนามอพยพในนครพนม พ.ศ. 2536 - 2547⁵

⁵ ดัดแปลงข้อมูลจาก ชาญฤทธิ์ ศรีพนม, *เหยียดเกี่ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม*, หน้า 125.

จำนวนครั้ง	จำนวนคน	วันที่อนุมัติ	ชั้น
1	467	22 กุมภาพันธ์ 2536	หลาน
2	2	22 พฤษภาคม 2536	หลาน
3	16	25 มีนาคม 2537	บุตร
5	15	7 พฤศจิกายน 2537	บุตร
6	161	27 มกราคม 2538	บุตร
7	55	19 มีนาคม 2539	บุตร
8	3	19 มีนาคม 2539	บุตร
9	2	11 มีนาคม 2539	บุตร
11	197	16 เมษายน 2539	บุตร
12	118	26 มิถุนายน 2539	บุตร
13	148	27 พฤศจิกายน 2539	บุตร
14	333	13 มิถุนายน 2540	บุตร
15	43	13 มิถุนายน 2540	บุตร
16	227	3 กุมภาพันธ์ 2541	บุตร
17	264	29 มิถุนายน 2541	บุตร
18	362	16 กันยายน 2541	บุตร
19	125	19 มีนาคม 2542	บุตร
20	552	ตั้งแต่ 22 ตุลาคม 2542 – 21 มกราคม 2547	บุตร
20	111	15 กันยายน 2547 – 27 ตุลาคม 2547	
รวม	3,201		

ภาพ 5.1 นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีร่วมงานนมัสการพระธาตุพนม เมื่อ เดือน
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556⁶

ภาพ 5.2 นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ถ่ายภาพร่วมกับกลุ่มนักธุรกิจและแม่บ้านในเขต
เทศบาลนครพนม เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556⁷

อย่างไรก็ตาม ชาวเวียดนามอพยพและไทยใหม่ก็ได้แสดงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมแบบเวียดนาม
แต่เพียงอย่างเดียว ชาวเวียดนามอพยพและลูกหลานไทยใหม่ยังได้ผสมผสาน รับเอาวัฒนธรรมบางส่วน
ของคนท้องถิ่นผสมผสานไปด้วย เช่น การใช้ภาษาพูดทั้งภาษาไทยและภาษาเวียดนามในชีวิตประจำวัน
การไปร่วมในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาแบบไทยและการประกอบพิธีกรรมบูชาบรรพบุรุษแบบเวียดนาม
วัฒนธรรมอาหารที่นอกจากจะขายอาหารแบบเวียดนาม เช่น ไข่กระทะญวน แ่งก๊วน แหนมเนือง กวยจั๊บ
ญวน ฯลฯ แล้วยังได้ทำการผสมผสานเพิ่มเติมวัฒนธรรมอาหารแบบเวียดนามเข้าไปในอาหารของท้องถิ่น
อาทิ ข้าวเกรียบแบบเวียดนามกินแกล้มกับส้มตำ ผอ หรือก๋วยเตี๋ยวที่ปรุงด้วยซอสพริกแบบเวียดนามด้วย

อาจกล่าวได้ว่า “ความเป็นชาติพันธุ์” หรือ “ความเป็นเวียดนาม” จะกลายมาเป็นสัญลักษณ์เชิง
วัฒนธรรมที่มีนัยยะแสดงถึงสถานะชนชั้นนำใหม่ของคนนครพนม และยังเป็นสัญลักษณ์วัฒนธรรมที่สร้าง
อำนาจต่อรองให้กับชาวเวียดนามอพยพและลูกหลาน “ไทยใหม่” แต่ทั้งนี้ก็มีได้หมายความว่าชาวเวียดนาม

⁶ นครพนม สังคมออนไลน์ของไทนคร [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.nkp2day.com/> (24 ธันวาคม 2556).

⁷ แฟนเพจ OK A Star [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <https://www.facebook.com/pages/OK-A-Star/> (24 ธันวาคม 2556).

อพยพและ “ไทยใหม่” จะแสดงตัวหรือนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นเวียดนามอยู่เสมอหรือตลอดเวลา แต่มีการเลือกใช้ ผสมผสานในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปโดยขึ้นอยู่กับบริบทและเงื่อนไขในแต่ละสถานการณ์

ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 บทบาทของชาวเวียดนามอพยพและ “ไทยใหม่” ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัดนครพนมเห็นได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น แม้ว่าในปัจจุบันธุรกิจสำคัญของคนไทยเชื้อสายจีนจะมีขนาดใหญ่กว่าธุรกิจของชาวเวียดนามเก่า ชาวเวียดนามอพยพและ “ไทยใหม่” แต่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กของชาวเวียดนามเก่า ชาวเวียดนามอพยพและ “ไทยใหม่” มีสัดส่วนที่มากกว่าคนไทยเชื้อสายจีน จาก “รายงานประจำปีหอการค้าจังหวัดนครพนม พ.ศ. 2551” พบว่าในจำนวนสมาชิกหอการค้าฯ รวมทั้งสิ้น 182 ราย นั้น มีคนไทยเชื้อสายเวียดนามที่เป็นเจ้าของธุรกิจในเขตเทศบาลเมืองนครพนมจำนวน 65 ราย คิดเป็นร้อยละ 35 นักธุรกิจที่เหลืออีกร้อยละ 65 เป็นคนไทยเชื้อสายจีนและคนท้องถิ่น ซึ่งในจำนวนนี้มีคนไทยเชื้อสายเวียดนามที่ไม่ได้เปิดเผยว่าตนเป็นคนเชื้อสายเวียดนามอยู่จำนวนหนึ่ง⁸ (อาจเป็นเพราะคนเหล่านี้เปลี่ยนมาเป็นคนสัญชาติไทยก่อนปี พ.ศ.2536 โดยใช้วิธีการที่ผิดกฎหมาย)

ในเขตเทศบาลนครพนมปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าธุรกิจร้านค้าของคนไทยเชื้อสายจีนที่ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น โรงแรมศรีเทพ ของนายจิตร ปิติพัฒน์ บริษัทโตโยต้านครพนม (1992) จำกัด ของนายสุเทพ นามประกาย หรือร้านคู่ย่งลั้ง ของนายพิสุทธิ กุสกูล จำหน่ายรถจักรยานยนต์ ร้านมงคลอุปกรณ์ ของนายมงคล ต้นสุวรรณ เป็นต้น แต่ธุรกิจของคนเวียดนามเก่าและชาวเวียดนามอพยพและลูกหลานไทยใหม่ก็มีได้เป็นรองมากนัก

ธุรกิจขนาดใหญ่ที่เป็นของชาวเวียดนามเก่า อาทิ โรงแรมนครพนมริเวอร์วิว ของนายสุรัตน์ ตั้งตรงจิตร โรงแรมแม่น้ำโขงแกรนด์วิว จำกัด ของนายสุนทร ตั้งตรงจิตร, บริษัทมิตรศิลป์อะไหล่ยนต์ ของนางสาวสุนภา เรืองสุวรรณ บุตรของนายคำ กาววัน ผู้ก่อตั้งบริษัทในยุคแรก, บริษัท ไอ.อี.อินนิเอียริงคอนสตรัคชั่น จำกัด บริษัทรับเหมาก่อสร้างถนน ของนายสุริเย ธรรมโกสิน⁹ บริษัท บุญทะพานฟาร์ม จำกัด ของคุณสมศักดิ์ บุญทะพาน เป็นต้น

⁸ จตุพร ดอนโสม, *การสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายเวียดนามบ้านนาออก จังหวัดนครพนม*, หน้า 89.

⁹ “นายคำ กาววัน เป็นผู้ก่อตั้งและเป็นประธานกรรมการ บริษัทมิตรศิลป์อะไหล่ยนต์ จำกัด โดยครั้งแรกใช้ชื่อว่า นครพนมฮอนด้าคาร์ จำกัด ในช่วงแรกมีสถานะเป็นยวนสาวมิกค์หรือยวนต่างด้าวโดยในสมัยต้นสงครามโลกครั้งที่ 2 มีทหารยวนไม่พอใจฝรั่งเศสจึงหลบหนีมาสาวมิกค์รัฐบาลไทย จึงถือว่า “ได้สัญชาติไทย” เป็นกรณีพิเศษ ผู้ศึกษาจึงจัดให้อยู่ในกลุ่มของเวียดนามเก่า เนื่องจากไม่ได้มีสถานะเป็นผู้อพยพในช่วงปี พ.ศ. 2488” ดูรายละเอียดใน สมจิต สดสวน, *การสืบทอดวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายเวียดนาม กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม*, หน้า 24 -25.

ส่วนธุรกิจห้างร้านขนาดใหญ่ที่มีเจ้าของเป็นชาวเวียดนามอพยพหรือ “ไทยใหม่” ที่สำคัญได้แก่ บริษัทห้างหุ้นส่วนจำกัด ทวียนต์ นครพนม ของคุณวรวิทย์ เจริญวัชร วิฑูโออะไหลยนต์ (ห้างหุ้นส่วน จำกัด) ของนางรัตนา ก้องเกียรติกมล¹⁰ บริษัทเสียงทิพย์ โฮเทล จำกัด นครพนม และเสียงทิพย์ A star ของ คุณสิทธิพร ศิริวรรณเดชกุล, ร้านพลอยซูปเปอร์มาร์เก็ต ของนางลาน ผ่านถิ, ห้างหุ้นส่วนจำกัด พี.เจ.มอเตอร์ เรซซิ่ง ของคุณธนวัฒน์ ธนพนธ์โกวิท เป็นต้น

ธุรกิจขนาดใหญ่ของชาวเวียดนามอพยพและ “ไทยใหม่” มิได้เติบโตหรือเริ่มต้นธุรกิจในช่วงที่ได้รับสัญชาติไทยอย่างทันทีทันใด แต่ได้มีการบ่มเพาะ และวางรากฐานทางธุรกิจการเข้ามาตั้งแต่ในช่วงชาว เวียดนามอพยพรุ่นที่ 1 และ รุ่นที่ 2 เพียงแต่การขยายและต่อยอดธุรกิจเหล่านี้ต้องเป็นไปด้วยความ ระมัดระวังจากปัจจัยในทางการเมืองข้อจำกัดทางกฎหมาย จนไม่สามารถขยายกิจการได้เท่าที่ควร

5.2 การเกิดขึ้นของชนชั้นนำใหม่ “ไทยใหม่” ในบริบททางการเมือง และเศรษฐกิจ หลัง พ.ศ. 2540

หลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลงและเกิดการล่มสลายลงของลัทธิคอมมิวนิสต์ในสหภาพโซเวียต สาธารณรัฐประชาชนจีน ตลอดจนการล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ในช่วงต้นทศวรรษ 2520 ได้ช่วยลดความตึงเครียดต่อสถานการณ์ของชาวเวียดนามอพยพลงไปในไม่น้อย อีกทั้งจากปัจจัยการเมือง ระหว่างประเทศที่ทำให้รัฐบาลไทยต้องการเจริญความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามและมีความ ตระหนักว่าเป็นการยากที่จะผลักดันให้ชาวเวียดนามอพยพที่เหลืออยู่ในประเทศไทยเดินทางกลับประเทศ เวียดนาม รัฐบาลไทยจึงดำเนินนโยบายให้สัญชาติไทยแก่ชาวเวียดนามอพยพ โดยหวังว่าเมื่อชาวเวียดนาม อพยพเหล่านี้ได้สัญชาติไทยก็จะกลายเป็นความสำคัญในความเป็นเวียดนามและมีสำนึกความเป็นไทยมากขึ้น ขณะเดียวกันรัฐบาลไทยก็ตระหนักในบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจของชาวเวียดนามอพยพในพื้นที่จังหวัดที่ ชาวเวียดนามอพยพอาศัยอยู่ เช่น หนองคาย อุดรธานี นครพนม มุกดาหาร สกลนคร และอุบลราชธานี รัฐบาลไทยจึงเชื่อว่า การให้สัญชาติไทยแก่ชาวเวียดนามอพยพเหล่านี้เป็นทางออกที่ดี¹¹

ในขณะที่ดำเนินนโยบายให้สัญชาติไทยแก่ชาวเวียดนามอพยพ รัฐบาลก็ได้ยกเลิกหน่วยงานบาง หน่วยที่เคยมีหน้าที่ควบคุมดูแลชาวเวียดนามอพยพ เช่น ยุบศูนย์ประสานงาน 114 (คปส 114) กอ.รมน. ใน ปลายปี พ.ศ.2543 (ศูนย์นี้ได้ตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2523) จากนั้นกระทรวงมหาดไทยก็ได้รับมอบหมายให้เป็น หน่วยงานรับผิดชอบชาวเวียดนามอพยพแทน และยังมีกรยกเลิกแนวทางการตรวจสอบพฤติกรรมที่เป็นภัย

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24 -25.

¹¹ กุลนาถ เดชเลิศ, *การวิเคราะห์นโยบาย และแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับชาวนวนอพยพ : ศึกษานโยบายการให้สัญชาติ ไทย และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติต่อชาวนวนอพยพ 2538 – 2540 (ในจังหวัดสกลนครและมุกดาหาร)*, หน้า 68.

ต่อความมั่นคงของประเทศตามคำสั่ง กอ.รมน. ฉบับที่ 1126/2530 ลงวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2530 โดยให้ตรวจสอบพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอาชญากรรม (การกระทำความผิดที่เป็นโทษทางอาญาและอาชญากรรมข้ามชาติ) แทน ซึ่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2544¹² ต่อมาในวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2547 มติคณะรัฐมนตรี กำหนดให้กระทรวงมหาดไทยเปลี่ยนการใช้คำเรียกว่า “คนญวนอพยพ” เป็น “ชาวเวียดนามอพยพ” อีกด้วย¹³ รวมถึงการยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 (มาตรา 3) ใน พ.ศ. 2543 อันมีผลให้เกิดการผ่อนคลายนโยบายและการปฏิบัติต่อชาวเวียดนามอพยพ และทำให้รัฐบาลเวียดนามเกิดความรู้สึกและทัศนคติที่ดีต่อรัฐบาลไทยมากขึ้นในการที่พยายามจัดการปัญหาชาวเวียดนามอพยพอย่างละมุนละม่อม¹⁴

การเปลี่ยนคำที่ใช้เรียกชาวเวียดนามอพยพนี้โดยมติคณะรัฐมนตรีนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนทัศนคติของรัฐต่อชาวเวียดนามอพยพไปในทางบวกมากขึ้น และคำนึงถึงความรู้สึกของชาวเวียดนามอพยพมากขึ้น เพราะคำว่า “ญวน” นั้น มีนัยยะของการดูถูกดูแคลนซึ่งผู้ถูกเรียกจะรู้สึกถึงนัยยะดังกล่าวนี้อย่างยิ่ง¹⁵ ดังนั้น การให้สัญชาติไทยแก่ชาวเวียดนามอพยพนอกจากจะช่วยลดความกดดันในการทางการเมืองและการโค่นล้มกันทางกฎหมายแล้ว ยังช่วยผ่อนคลายความกดดันในทางด้าน ประเพณี วัฒนธรรมในแบบเวียดนามของชาวเวียดนามในสังคมอีกด้วย เพราะรัฐบาลไทยได้อนุญาตให้ “คนไทยเชื้อสายเวียดนาม”¹⁶ สามารถจัดกิจกรรมหรือเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ที่ชาวเวียดนามจัดขึ้น เช่น ประเพณีการไหว้บรรพบุรุษ

¹² ัญญาทิพย์ ศรีพนม, *เหยียดเกี่ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม*, หน้า 112.

¹³ วิฑู ชัยฤทธิ, *ความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมระหว่างชาวเวียดนามอพยพกับชาวไทยท้องถิ่นในจังหวัดพัทลุง*, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553, หน้า 57.

¹⁴ ัญญาทิพย์ ศรีพนม, *เหยียดเกี่ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม*, หน้า 113.

¹⁵ ัญญาทิพย์ ศรีพนม, *เหยียดเกี่ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม*, หน้า 112.

¹⁶ “คนไทยเชื้อสายเวียดนามในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หมายถึง ชาวเวียดนามเก่าและชาวเวียดนามอพยพรวมถึงบุตรหลานชาวเวียดนาม ที่ได้รับสัญชาติไทยแล้วและบางส่วนในรุ่นพ่อแม่ที่ได้บัตรต่างด้าวแต่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและรอการได้รับสัญชาติไทยอยู่ และไม่คิดจะกลับไปยังประเทศเวียดนาม เช่น ในกรณีของนางสาว ดิ่งถิ อายุ 50 ปี ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม จ.นครพนม พร้อมด้วย ตัวแทนชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ร่วม 10 คน นำเอกสารเข้ายื่นขอความเป็นธรรมกับ นายพงษ์ศิริ กุสุมภ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม กรณีได้เคยยื่นเรื่องขอสัญชาติไทยกับทางจังหวัดนครพนม มานานร่วม 10 ปี แต่ยังคงหล่น ไม่ได้รับอนุมัติสัญชาติไทย อีก 37 คน เป็นต้น ทั้งนี้โดยจะเรียกรวมๆกันว่า “คนไทยเชื้อสายเวียดนาม” ผู้จัดการออนไลน์ / *ระบบออนไลน์* / แหล่งที่ <http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9520000081105/> (18 ธันวาคม 2556)

พิธีกรรมวันตรุษญวน(ตรุษจีน) และการจัดงานรำลึกโฮจิมินห์ เป็นต้น เนื่องจากรัฐไทยเห็นควรว่าเป็นการกระทำที่ไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ¹⁷

รัฐบาลไทยเองก็ได้เล็งเห็นความสำคัญของชาวเวียดนามอพยพในฐานะตัวกลางเชื่อมความสัมพันธ์กับประเทศเวียดนาม และเปิดโอกาสให้ชาวเวียดนามอพยพมีส่วนร่วมในการต้อนรับผู้นำประเทศเวียดนาม เห็นได้จากการเยือนประเทศไทยระหว่างวันที่ 9 – 11 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2543 ของนายฟาน วัน ข่าย นายกรัฐมนตรีเวียดนาม ซึ่งรัฐบาลได้จัดให้เดินทางไปเยี่ยมสถานที่ที่อดีตประธานาธิบดีโฮจิมินห์เคยอยู่อาศัย ในช่วงปี ค.ศ. 1928 – 1929 (พ.ศ. 2471 – 2472) ที่บ้านนาจอก ตำบลหนองญาติ จังหวัดนครพนม นายฟาน วัน ข่าย ได้พบและได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากคนไทยเชื้อสายเวียดนามในจังหวัดนครพนม และจังหวัดใกล้เคียง¹⁸

เมื่อมีการพบปะกันในการประชุมคณะรัฐมนตรีร่วมระหว่างไทยกับเวียดนาม ในวันที่ 20 – 21 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 ทั้งที่เมืองดานังและจังหวัดนครพนม นายฟาน วัน ข่าย นายกรัฐมนตรีเวียดนาม ได้แสดงความห่วงใยปัญหาชาวเวียดนามอพยพในประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง และพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีไทย ก็ได้ให้ความสำคัญต่อเรื่องดังกล่าว ซึ่งสะท้อนจากสุนทรพจน์ของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ในพิธีการเปิดหมู่บ้านมิตรภาพ ไทย-เวียดนาม ร่วมกับ นายฟาน วัน ข่าย ในวันที่ 21 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 ดังนี้

“...ท่านนายกรัฐมนตรี ฟาน วัน ข่าย ได้บอกว่า พี่น้องไทยเชื้อสายเวียดนามที่อาศัยอยู่นาน อายุมาก มีลูกหลาน แต่ยังมีได้มีสัญชาติไทย และอยากได้สัญชาติเพื่อจะได้เดินทางไปเยี่ยมเวียดนามอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ผมขอรับไว้และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม และกระทรวงมหาดไทยรับไว้และดำเนินการต่อไป”¹⁹

ในทศวรรษ 2540 ทั้งรัฐบาลไทยและรัฐบาลเวียดนามต่างก็ให้ความสำคัญแก่การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันทั้งในทางการค้า การลงทุน และการร่วมมือกันในด้านต่างๆ เช่น การถ่ายทอดทางเทคนิควิชาการในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมเบา สาธารณสุข การศึกษา การท่องเที่ยว เป็นต้น ทั้งนี้

¹⁷ กุลนาค เดชาเลิศ, การวิเคราะห์นโยบาย และแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับชาวญวนอพยพ : ศึกษาแบบนโยบายการให้สัญชาติไทย และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติต่อชาวญวนอพยพ 2538 – 2540 (ในจังหวัดสกลนครและมุกดาหาร), หน้า 70.

¹⁸ ชาญญาทิพย์ ศรีพนม, เหวียดเกี้ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม, หน้า 235.

¹⁹ ชาญญาทิพย์ ศรีพนม, เหวียดเกี้ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม, หน้า 237.

เวียดนามก็เข้าใจดีว่ารัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจเหนือนโยบายทางความมั่นคง เพราะนับตั้งแต่รัฐบาลที่นำโดย พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณประกาศนโยบาย “แปรสนามรบให้เป็นตลาดการค้า” การค้าระหว่างไทยและประเทศในอินโดจีนทั้งสาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างไทยและเวียดนามก็ เป็นไปอย่างเปิดเผย และมูลค่าทางการค้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในปีต่อมา²⁰

สำหรับความตกลงระหว่างไทย- เวียดนาม เกี่ยวข้องกับจังหวัดนครพนมที่สำคัญมีดังนี้

- การจัดทำห้องเกียรติ “มิตรภาพนครพนม – สานอย” เพื่อเป็นห้องเล่าประวัติความเป็นมา ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ
- จัดทำห้องศูนย์รวมสื่อการเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 เพื่อให้บริการสืบค้น สื่อข้อมูลการเรียนรู้ทุกประเภทเกี่ยวกับเวียดนามแก่ผู้บริหาร ครู นักเรียน และประชาชนทั่วไป
- สอนภาษาเวียดนามและเวียดนามศึกษา สำหรับนักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไป ทั้งชาวไทยและชาวเวียดนาม
- จัดกิจกรรม Home Coming Day เป็นการรวบรวมคนเวียดนามที่เคยอาศัยอยู่ในประเทศไทยแล้วย้ายถิ่นฐานกลับไปอยู่ที่เวียดนาม และให้กลับมาเยี่ยมประเทศไทย
- จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ เมืองคู่แฝดนครพนม-सानอย-เงอาน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการศึกษาระดับภาษาและวัฒนธรรม²¹

นอกจากนี้แล้วยังมีความร่วมมือในด้านศิลปวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว โดยศูนย์มิตรภาพ นครพนม-सानอย ของ ททท. ที่กรุงฮานอยได้ดำเนินการด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง คือ

- จัดตั้งมูลนิธิ ศูนย์มิตรภาพนครพนม-सानอย เพื่อการศึกษา และศิลปวัฒนธรรม
- จัดแสดงศิลปวัฒนธรรมอินโดจีนสำหรับนักท่องเที่ยว และในโอกาสต่างๆ เช่น การประชุมร่วม ระหว่างไทย-เวียดนาม หรือการประชุม 3 ประเทศ 7 จังหวัด

²⁰ หว่าง ลัก นาม, ความเป็นมาแห่งการพัฒนา ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม(1976 – 2000), 2550.

²¹ ศูนย์มิตรภาพนครพนม – สานอย, บ้านนาจอก อ.เมือง จ.นครพนม วันที่ 23 พฤษภาคม 2554.

- จัดสร้างห้องเกียรติความสัมพันธไทย-เวียดนาม
- ศึกษาฐาน แลกเปลี่ยนด้านการศึกษา ศิลปะ และวัฒนธรรม
- พัฒนาศูนย์มิตรภาพนครพนม-सानอย เป็นศูนย์การศึกษาการสอนภาษาอินโดจีน และภาษาในภูมิภาคเอเชีย²²

กิจกรรมสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างसानอย-นครพนม คือ การเปิดหมู่บ้านมิตรภาพไทย-เวียดนาม ที่บ้านนาจอก จังหวัดนครพนม และมีการจัดสร้างศูนย์ภาษาเวียดนาม ณ จังหวัดนครพนม โดยวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์แห่งนี้ คือ

- เป็นศูนย์การสอนภาษาเวียดนามให้กับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนที่สนใจในพื้นที่จังหวัดนครพนม และพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง
- เป็นศูนย์กลางการสอนภาษาเวียดนามในภูมิภาค
- เป็นโครงการที่ร่วมฉลองเนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ 30 ปี ของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-เวียดนาม²³

ศูนย์นครพนม-सानอย ได้รับการจัดตั้งเป็นสถาบันสอนภาษาโดยคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สถานที่ตั้งบริเวณใกล้กับโรงเรียนปิยะมหาราชาลัย จังหวัดนครพนม อย่างไรก็ตาม จากการลงพื้นที่พบว่าปัจจุบัน สถาบันสอนภาษานครพนม-सानอย ได้ทำการเลิกสอนภาษาประเทศเพื่อนบ้านแล้ว อันเนื่องมาจากไม่มีบุคลากรในการสอนที่เพียงพอและไม่งบประมาณในการสนับสนุนเนื่องจากบุคลากรที่มาสอนภาษานี้ไม่มีค่าตอบแทน แต่เป็นการมาสอนเพราะเป็นงานของสมาคมไทย – เวียดนาม นครพนม และเมื่อมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนครพนม ทำให้ครูที่เคยสอนภาษาเวียดนามที่สถาบันแห่งนี้ย้ายไปสอนที่มหาวิทยาลัยนครพนมแทน

อย่างไรก็ตาม ชาวเวียดนามอพยพและ “ไทยใหม่” นครพนมยังคงมีส่วนร่วมในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทย – เวียดนาม โดยมีบทบาททั้งในฐานะข้าราชการของรัฐ ผู้ประสานงานและล่ามครูสอนภาษา ผู้สนับสนุนงานวิชาการ ผู้มีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนการก่อตั้งหมู่บ้านมิตรภาพไทย – เวียดนาม ที่บ้านนาจอก จังหวัดนครพนม ในฐานะผู้นำที่ขีวและในฐานะล่ามแปลให้กับนักธุรกิจของสอง

²² เรื่องเดียวกัน.

²³ ศูนย์มิตรภาพนครพนม – สานอย, บ้านนาจอก อ.เมือง จ.นครพนม วันที่ 23 พฤษภาคม 2554.

ประเทศ²⁴ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การได้ทำหน้าที่เสมือนเป็นทูตเชื่อมความสัมพันธ์ในฐานะผู้ประสานงานและ
ล่านั้น คนไทยเชื้อสายเวียดนามในนครพนมบางส่วนได้รับหน้าที่ในการติดต่อระหว่างกลุ่มเจ้าหน้าที่ของ
จังหวัดภาคกลางของเวียดนาม เช่น จังหวัดกว๋าง จี จังหวัดกว๋าง บิ่งห์ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ
ในจังหวัดภาคอีสานของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความร่วมมือทางเศรษฐกิจในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม
ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายใต้กรอบของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ภายใต้โครงการที่เรียกว่า “3ประเทศ 7
จังหวัด” อันได้แก่ ไทย (หนองคาย นครพนม สกลนคร), ลาว (คำม่วน บรีคำไซ), เวียดนาม (ท่า ตั้ง/Ha Tinh
และเหงะ อาน/Nghe An)

โดยบทบาทผู้ประสานงานของคนไทยเชื้อสายเวียดนามมีหลายด้าน ตั้งแต่การจัดนัดหมายเจ้าหน้าที่
รัฐของเวียดนาม การจัดการและอำนวยความสะดวกในการเดินทางให้กับจังหวัดต่างๆ ในอีสาน²⁵ ชาว
เวียดนามอพยพหรือไทยใหม่ในเขตเทศบาลนครพนมที่ทำหน้าที่นี้ เช่น คุณฤทธิชัย คำวัน มีตำแหน่งเป็น
นายกสมาคมไทย-เวียดนาม นครพนม คนปัจจุบัน นอกจากจะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างรัฐกับกลุ่มชาว
เวียดนามในนครพนมแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นผู้ต้อนรับและประสานงานในเรื่องโครงการต่างๆ ในจังหวัด
นครพนมระหว่างรัฐบาลไทยและเวียดนามด้วย เช่น มีส่วนร่วมในการระดมทุนจากคนไทยเชื้อสายเวียดนาม
ในนครพนมเพื่อก่อสร้างหมู่บ้านมิตรภาพไทย-เวียดนาม ที่บ้านนาจอก²⁶, โครงการสร้างอนุสรณ์สถาน “ลุง
โฮ” ที่นครพนม²⁷ และคุณวรวิทย์-คุณอารีย์ เจริญวัชร โดยคุณวรวิทย์ เจริญวัชร ในปัจจุบันนอกจากจะมี
ตำแหน่งรองนายกเทศมนตรีจังหวัดนครพนม, นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวนครพนม, นายกสโมสร โลออน
นครพนม แล้ว ยังเป็นผู้ประสานงานคนหนึ่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทยและรัฐบาลเวียดนาม เป็นต้น

นอกจากการทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานของทั้งสองประเทศแล้ว คนไทยเชื้อสายเวียดนามใน
นครพนมยังได้มีบทบาททำหน้าที่เป็นครูสอนภาษาเวียดนามในสถาบันการศึกษาของรัฐ คือ สถาบันราช
ภัฏนครพนม (ปัจจุบันคือ มหาวิทยาลัยนครพนม) นอกจากจะได้สอนภาษาเวียดนามให้กับนักศึกษาและ
เจ้าหน้าที่รัฐในจังหวัดนครพนมแล้ว ยังมีการแลกเปลี่ยนสอนภาษาไทยให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐของเวียดนาม
ร่วมด้วย เช่น เจ้าหน้าที่ของจังหวัดกว๋าง จี พ.ศ. 2546 - 2547, กลุ่มพนักงานบริษัทการค้าและการท่องเที่ยว
ของเวียดนาม ชื่อ บริษัท Dahaco จากจังหวัด คำ หนั่ง พ.ศ. 2547 เป็นต้น รวมถึง การเปิดโรงเรียนสอนภาษา

²⁴ ชาญวิทย์ ศรีพนม, *เหวียดเกี้ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม*, หน้า 239.

²⁵ ชาญวิทย์ ศรีพนม, *เหวียดเกี้ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม*, หน้า 240.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 242.

²⁷ “นายเหวียน ฝู จ่อง เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ได้มอบเงินงบประมาณ จำนวน 45 ล้าน
บาท เพื่อสนับสนุนในการดำเนินการสร้างอนุสรณ์สถานของอดีตประธานาธิบดีโฮจิมินห์ ที่จะเป็นการพัฒนาการค้า
ท่องเที่ยว รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ประเทศให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้นในอนาคต” มติชนออนไลน์ /ระบบออนไลน์/
แหล่งที่มา [\(http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1372576567\)](http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1372576567) (3 ธันวาคม 2556)

เพื่อนบ้าน ทำการสอนนักเรียนไทยที่เรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาและมัธยมตอนต้นในช่วงเวลาเย็นโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

การสอนนี้ได้เริ่มขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยมีเหงวียน สี เตื่อง (Nguyen Si Tuong) เป็นครูสอน²⁸ นอกจากนี้ยังมี ชาวเวียดนามอพยพที่ได้เป็น “ไทยใหม่” และชาวเวียดนามเวียดนามอพยพอีกหลายคนในจังหวัดนครพนมมาช่วยสอนภาษาเวียดนามโดยไม่ได้รับค่าจ้าง เช่น อาจารย์สุธี ประจักษ์รัตนกุล ที่มาช่วยสอนในโรงเรียนสอนภาษาเพื่อนบ้านในฐานะที่เป็นสมาชิกของสมาคม ไทย – เวียดนามนครพนม²⁹

นอกจากนี้แล้ว “ไทยใหม่” ยังมีบทบาทเป็นผู้นำเที่ยวและเป็นล่ามแปลให้กับนักธุรกิจของทั้งสองประเทศ เนื่องจากมีความสามารถในการใช้ภาษาได้ทั้งสองภาษา (ชาวเวียดนามอพยพในนครพนมได้มีการอบรมสั่งสอนลูกหลานให้สามารถอ่านออกเขียนได้ในภาษาเวียดนามมาโดยตลอดตั้งแต่ในอดีตแม้ว่าแต่ก่อนจะต้องลักลอบสอนอย่างลับๆ ก็ตาม) โดยนอกจากจะทำหน้าที่ร่วมประสานงานกับรัฐบาลเวียดนามแล้ว ยังได้จัดทำทัวร์นำชาวเวียดนามอพยพที่ต้องการไปเที่ยวประเทศเวียดนามหรือกลับไปเยี่ยมญาติที่ย้ายไปอยู่เวียดนามได้พบปะกัน ดังจะเห็นได้จากคำบอกเล่าของคุณ อารีย์ เจริญวัชร (คำพัน)³⁰ ดังนี้

“แต่ก่อนซื้อ (คุณอารีย์ เจริญวัชร (คำพัน))เคยทำทัวร์ด้วย แต่เดี๋ยวนี้เลิกแล้ว แต่ก่อนทำเพราะอยากให้คนกลับไปเยี่ยมบ้าน และเราก็เป็นผู้ประสานอยู่แล้ว เราเลยเห็นว่ายังงี้ก็ทำอยู่แล้วจึงทำทัวร์ซะ ก็มีเพื่อนทำตาม เพราะเค้าก็ไปคลุกอยู่กับเรา เค้าก็กลับมาทำเอง เค้าก็ซื้อรถบัสเปลี่ยนพวงมาลัยมาเป็นซ้าย เค้าก็จะคิดธง ไทย ลาว เวียดนาม คนเวียดนามก็จะสนใจมาก เพราะช่วงนั้นก็ทำเป็นทัวร์แรก อยู่ในช่วงที่ปี พ.ศ. 2535 แต่ทำจริงๆจังๆ คือ ปี พ.ศ. 2540-2545”

ในทศวรรษ 2540 มีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนของไทยและเวียดนามอย่างกว้างขวาง โดยภาครัฐของไทยก็มีทำที่สนับสนุนอย่างเต็มที่ ดังจะเห็นได้จากสภากาชาดจังหวัดนครพนม ได้ร่วมกับภาคเอกชน ในการจัดนำเที่ยว นครพนม-เวียดนาม ในทุกๆ เดือน³¹ ทั้งนี้ รัชฎาธิปไตย ศรีพนา เห็นว่า ความสามารถในการใช้ได้ทั้งสองภาษา และความเข้าใจทั้งวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมแบบเวียดนาม มีความสำคัญยิ่งต่อการถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมให้แก่ทั้งคนไทยและคน

²⁸ รัชฎาธิปไตย ศรีพนา, *เหวียดเกี้ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม*, หน้า 241.

²⁹ สัมภาษณ์ นายสุธี ประจักษ์รัตนกุล, อายุ 74 ปี, วันที่ 24 มิถุนายน 2554.

³⁰ สัมภาษณ์ นางอารีย์ เจริญวัชร (คำพัน), วันที่ 2 มิถุนายน 2555.

³¹ ไทยนิคม, 16 กรกฎาคม 2544, หน้า 5.

เวียดนาม นอกจากนี้ การบรรยายในการนำเที่ยวยังมีรสชาติมากกว่า และการให้ข้อมูลในด้านวัฒนธรรมก็ชัดเจนกว่าผู้นำเที่ยวที่ไม่เคยรู้จักหรือไม่เคยสัมผัสวัฒนธรรมของอีกประเทศหนึ่งอย่างแท้จริง³²

คนไทยเชื้อสายเวียดนามในนครพนมยังได้มีบทบาทในการช่วยผลักดันการพัฒนาเส้นทางบก หมายเลข 8 และหมายเลข 12 ในการเชื่อมต่อกับเวียดนามและมีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางดังกล่าว³³ เมื่อได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันมากขึ้น “ไทยใหม่” เหล่านี้ก็ได้หันมาทำธุรกิจทัวร์นำเที่ยว เนื่องจากเริ่มมีช่องทางในการในการต่อยอดธุรกิจจากการติดต่อสัมพันธ์กัน และยังมีโอกาสพบปะ พูดคุยกับพ่อค้านักธุรกิจชาวเวียดนาม ทำให้การทำธุรกิจทัวร์นำเที่ยวของ “ไทยใหม่” นอกจากจะได้นำชาวเวียดนามอพยพที่ต้องการกลับไปเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องแล้ว ยังได้มีโอกาสพบปะพูดคุยติดต่อในทางธุรกิจร่วมกันด้วย เนื่องจากคนนั้นก็สามารถพูดได้ทั้งไทยและเวียดนาม จึงสามารถเป็นล่ามแปลประสานงานระหว่างนักธุรกิจพ่อค้าคนไทยกับพ่อค้านักธุรกิจชาวเวียดนามได้เป็นอย่างดี

ความสัมพันธ์ระหว่างภาคเอกชนกับภาคเอกชนของนักธุรกิจคนไทยเชื้อสายเวียดนามกับนักธุรกิจเวียดนาม ถือได้ว่ามีความสัมพันธ์อันดีที่ ดังจะเห็นได้จากการติดต่อเจรจาของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ มีการเดินทางจัดคณะนักธุรกิจ นักท่องเที่ยว เยี่ยมเยือนระหว่างกัน ดังเช่น เนื้อหาในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของนครพนม ไทยนิยม ได้เสนอข่าว ดังนี้

“เวียดนามส่ง ๖ ผู้แทน เชื่อมสัมพันธ์นครพนมโดยนายธงชัย อนันตกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม เปิดเผยว่า หลังจากที่ทางจังหวัดนครพนมได้จัดคณะเดินทางไปเชื่อมความสัมพันธ์กับจังหวัดชายแดนของเวียดนาม ก็ทำให้ตลอดหลายเดือนมานี้ ได้มีคณะผู้แทนทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน เดินทางมาเจรจาทั้งด้านการค้า การท่องเที่ยว และการลงทุนมาโดยตลอด โดยเฉพาะในวันที่ ๑๗ – ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ นี้ คณะผู้แทน ๖ จังหวัดจากประเทศเวียดนาม ประกอบด้วย จังหวัดกวางตรี, เว้, ดานัง, ฮาติห์ และกวางบิงห์ ได้กำหนดแผน มาเชื่อมความสัมพันธ์และเจรจาทางด้านเศรษฐกิจ โดยในส่วนของจังหวัดนครพนมนั้น ทางภาครัฐและเอกชนกับคณะผู้แทนจาก ๖ จังหวัดของเวียดนาม จะมีการหารือถึงความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจร่วมกัน คือ ด้านการค้า ด้านการลงทุน และด้านการท่องเที่ยว”³⁴

นอกจากนี้แล้ว ในประเทศเวียดนามเองก็มีการก่อตั้งสมาคมนักธุรกิจไทยเวียดนาม (Thai Business Association, Vietnam) ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มกันเป็นชมรมเล็กๆ ที่สถานกงสุลใหญ่ในนครโฮจิมินห์ อย่าง

³² ฐัญญาทิพย์ ศรีพนม, *เหวี่ยงเกี่ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม*, หน้า 243.

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 243.

³⁴ ไทยนิยม. 16 กรกฎาคม 2544, หน้า 8.

ไม่เป็นทางการ ก่อนจะพัฒนาလာเป็นสมาคมที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายในอีก 3 ปีต่อมา ใน พ.ศ. 254 โดยจุดมุ่งหมายหลักของสมาคมนี้เพื่อสนับสนุนส่งเสริมนักธุรกิจไทยที่เข้ามาลงทุนในเวียดนาม ขณะเดียวกันก็ช่วยเผยแพร่และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยให้เป็นที่ยอมรับของคนเวียดนามกว้างขวางขึ้น³⁵

จะเห็นได้ว่าบทบาทในปัจจุบันของชาวเวียดนามอพยพและลูกหลานไทยใหม่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ความร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับประเทศเวียดนาม ซึ่งทำให้ชาวเวียดนามอพยพและ “ไทยใหม่” มีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในสังคมนครพนม และเปิดโอกาสให้ชาวเวียดนามอพยพสามารถเลื่อนสถานะขึ้นไปเป็น “ชนชั้นนำใหม่” ของนครพนมในที่สุด

5.2.1 “ไทยใหม่” กับการปรับตัวทางธุรกิจบนความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

เมื่อชาวเวียดนามอพยพบางส่วนและบุตรหลานได้สัญชาติไทย และกลายเป็น “ไทยใหม่” ก็มีสถานะต่างๆ ในทางกฎหมายไม่ต่างจากคนไทยทั่วไป อีกทั้ง “ไทยใหม่” ส่วนหนึ่งก็มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าคนไทยท้องถิ่น นอกจากนี้ “ไทยใหม่” ในรุ่นลูกและหลานยังได้รับการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือปริญญาโทในสถาบันการศึกษาของรัฐไม่ต่างจากคนไทย ดังนั้น เมื่อ “ไทยใหม่” ในรุ่นลูก-หลาน เหล่านี้เรียนจบก็พร้อมที่จะกลับมาสานต่อธุรกิจการค้าของรุ่นพ่อแม่ หรือบางส่วนก็กลับมาเปิดกิจการเป็นของตนเองโดยมีครอบครัวของพ่อแม่ให้การสนับสนุน

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม พบว่า ในเขตเทศบาลนครพนม มีธุรกิจร้านค้าเปิดใหม่จำนวนมาก บางแห่งก็มีการขยายกิจการโดยคนรุ่นบุตรหลานเข้ามาบริหารจัดการที่ขยายตัวออกไปหรือรับช่วงธุรกิจต่อจากรุ่นพ่อแม่ บางแห่งก็เป็นการเปิดกิจการใหม่เป็นของตนเองของคนในรุ่นที่ 2 หรือรุ่นที่ 3 เช่น โรงแรม ร้านจำหน่ายรถจักรยานยนต์ ร้านจำหน่ายคอมพิวเตอร์ ร้านค้าซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านขายอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ร้านอาหาร เป็นต้น

ทั้งนี้ก็จะเห็นได้ว่า ธุรกิจการค้าของชาวเวียดนามอพยพในช่วงหลัง ทศวรรษ 2540 นั้นมีการขยายตัวและพัฒนามากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ส่วนหนึ่งมาจากความสะดวกมากยิ่งขึ้นในทางกฎหมายจากการได้รับสถานะที่เท่าเทียมกับคนไทยท้องถิ่นทุกประการ ไม่ต้องขอร้องหรือว่าจ้างวานให้บุคคลอื่นมาใช้ชื่อเป็นเจ้าของกิจการให้เหมือนเช่นแต่ก่อน อีกปัจจัยหนึ่งก็คือการที่ “ไทยใหม่” รุ่นบุตรหลานของชาวเวียดนามอพยพส่วนใหญ่แล้วเกิดในประเทศไทย และได้รับการศึกษาในระบบการศึกษาของรัฐในระดับที่สูงกว่ารุ่นพ่อแม่ โดยชาวเวียดนามอพยพมักจะส่งบุตรหลานให้เรียนสูงๆ ในสถาบันการศึกษาชั้นนำของรัฐ หากสอบเข้ามหาวิทยาลัยชั้นนำของรัฐไม่ได้ก็มักจะให้เข้าไปเรียนในมหาวิทยาลัยเอกชนชื่อดังในกรุงเทพฯ แทน และมี

³⁵ ไทย-เวียดนาม ความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่กระชับแน่นหลังสหภาพโซเวียตล่มสลาย, หน้า 83.

ความต้องการจะให้เรียนสูงกว่าระดับปริญญาตรี³⁶ ทั้งนี้ แม้ว่า “ไทยใหม่” เหล่านี้จะร่ำเรียนมาในหลายๆ สาขาอาชีพ แต่จากการสัมภาษณ์พบว่า นอกจากกลุ่มที่จบวิชาชีพที่มีรายได้สูง เช่น แพทย์ และวิศวกร แล้ว “ไทยใหม่” จำนวนไม่น้อยเมื่อเรียนจบกลับเลือกที่จะมา ดำเนินกิจการค้าต่อจากพ่อแม่หรือเปิดกิจการใหม่ เป็นของตนเอง มากกว่าที่จะทำงานตามสายงานที่ตนเรียนมาโดยตรง โดยบางส่วนก็อาจมีการรวมตัวกัน (ในแบบไม่เป็นทางการ) เพื่อปรึกษาหารือหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเพื่อให้มองเห็นช่องทางใหม่ๆ ในการทำ ธุรกิจ ในบางกรณีก็มีการชักชวน “ไทยใหม่” ด้วยกันให้มาเป็นผู้บริหารมีอาชีพ ของบริษัท หรือมีการร่วม หุ้นกันเพื่อเปิดกิจการทางการค้า

การที่ “ไทยใหม่” รุ่นลูกหลานมักกลับมาบริหารกิจการต่อจากพ่อแม่ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการ สะสมทุนของพ่อแม่ทำให้มีทุนในการสร้างธุรกิจให้แก่ลูกหลาน และอีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะการกลับมาทำ ธุรกิจที่นครพนมสามารถสร้างกำไรได้มากกว่าการไปทำงานตามสายอาชีพที่เรียนมา ดังจากคำบอกเล่าของ คุณรังสิณี สละชีพ³⁷ ดังนี้

“ในนครพนม เด็กรุ่นใหม่ ที่ทำธุรกิจ จะเยอะมาก ต่างจากเมื่อก่อนที่จะ ไปเรียนและทำงานที่อื่น ไม่ กลับมาทำงานที่บ้าน ซึ่งตรงนี้มองว่าสาเหตุที่เด็กเหล่านี้กลับมา เพราะถ้าไปทำงานที่กรุงเทพฯ เงินเดือนก็ ไม่ได้มากมาย อย่างมากที่สุด 2-3 หมื่น แต่ถ้ากลับมาทำธุรกิจของพ่อ แม่ หรือมาเริ่มธุรกิจของตัวเองก็ยังมี รายได้ดีกว่าอีก ลูกกลับมาทำของตนเองดีกว่า ยกเว้น ได้ระดับแสน”

ในบริบททางการเมืองที่เปลี่ยนไป “ไทยใหม่” ในรุ่นลูกหลานที่ได้ร่ำเรียนระดับอุดมศึกษาและได้ เข้ามารับช่วงกิจการของครอบครัว สามารถขยายกิจการหรือเปิดกิจการเป็นของตนเองได้สะดวกกว่าชาว เวียดนามอพยพในรุ่นแรกเป็นอย่างมาก อีกทั้งได้นำความรู้ ต่างๆ ที่ตนได้ร่ำเรียนมาช่วยในการพัฒนาต่อยอด หรือปรับปรุงการบริหารธุรกิจเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสังคมมากขึ้น เช่น แต่เดิมอาจเปิดเป็น ร้านขายอาหารท้องถิ่นและอาหารเวียดนามในดึกแถว ก็เปลี่ยนมาเปิดเป็นร้านอาหารที่มีลักษณะทันสมัย มี อาหารหลากหลายทั้งอาหารเวียดนามและอาหารไทย เพื่อตอบสนองต่อรสนิยมของผู้คนและนักท่องเที่ยวที่ เป็นกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น

นอกจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว วิสัยทัศน์ด้านการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัย ในการส่งเสริมให้ชาวเวียดนามอพยพ โดยเฉพาะ “ไทยใหม่” สามารถต่อยอดความสำเร็จทางธุรกิจไว้ได้

³⁶ เหตุผลของชาวเวียดนามอพยพที่ต้องการให้ลูกหลานของตนได้เล่าเรียนสูงๆ นั้น ส่วนใหญ่เป็นเพราะ ต้องการชดเชยจาก ในอดีตที่ตนไม่สามารถเข้าเรียนได้และต้องการให้เล่าเรียนในสายวิศวกรและแพทย์มากกว่าสายงานวิชาชีพอื่น ข้อมูลจาก การสัมภาษณ์ชาวเวียดนามอพยพทั้งที่ได้สัญชาติไทยและได้บัตรต่างด้าวหลายๆท่านในเขตเทศบาลนครพนม.

³⁷ สัมภาษณ์ รังสิณี สละชีพ. อายุ 60 ปี, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2555.

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ผ่านมา ว่าในอดีตนั้นชาวเวียดนามอพยพแม้จะมีการสะสมทุนได้บ้างแต่ก็ยังไม่สามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สิน อสังหาริมทรัพย์ต่างๆได้ การขยายธุรกิจการค้าต่างๆหรือการการต้องการเปิดร้านค้าขาย จึงต้องอาศัยชาวเวียดนามเก่าหรือคนไทยท้องถิ่นเป็นเจ้าของในทางกฎหมายให้ตนเอง ทำให้เกิดการคดโกงกันบ้างในบางกรณี ทำให้ชาวเวียดนามอพยพต้องระมัดมากยิ่งขึ้นในการประกอบธุรกิจที่ต้องใช้ชื่อผู้อื่นช่วยเป็นเจ้าของ ดังคำบอกเล่าของ คุณตาสมจิต สุดสงวน³⁸ ดังนี้

“พอโดนจำกัดอาชีพคนญวนเขาก็เลยได้แต่ค้าขาย คนจีนที่เป็นร้านถ่ายรูปก็มีอยู่ร้านเดียว ร้านมาลา คัลเลอร์แล็ป แต่ร้านคนญวนเยอะกว่าแล้วใช้ชื่อคนไทย แต่ก่อนเวลาทำร้านหรือซื้อที่ดิน ก็จะใช้ชื่อคนไทย ที่นี้ก็โดน โกงบ้าง ก็มีเรื่องขึ้นโรงขึ้นศาลกันมาก (เหตุที่เป็นเช่นนี้) เพราะคิดในทางกฎหมาย”

แม้ว่า จะมีชาวเวียดนามอพยพบางส่วนที่แต่งงานกับชาวเวียดนามเก่าหรือคนไทยท้องถิ่นทำให้สามารถสะสมทรัพย์สินต่างๆ ได้มากกว่าชาวเวียดนามอพยพส่วนใหญ่ แต่ก็ยังคงเป็นคนส่วนน้อย และเนื่องจากไม่สามารถจดทะเบียนสมรสและไม่สามารถใช้ชื่อตนเองเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ทำให้ไม่สามารถสะสมทรัพย์สินได้อย่างเต็มเนื่องจากมีความไม่แน่ใจต่อชะตากรรมของตนเองในอนาคต เช่น อาจมีการหย่าร้างเกิดขึ้นก็ได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า ชาวเวียดนามอพยพพยายามสร้างโอกาสให้แก่ตนเองในการสะสมอสังหาริมทรัพย์เนื่องจากมีมูลค่าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น โดยอาศัยการแต่งงานกับชาวเวียดนามเก่าหรือคนไทยท้องถิ่น หรือโดยการยกบุตรตนเองให้เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของคนเวียดนามเก่าหรือคนไทยท้องถิ่นแล้วรอจนบุตรบรรลุนิติภาวะเพื่อใช้ชื่อของบุตรในการถือครองทรัพย์สิน ซึ่งทรัพย์สินที่ชาวเวียดนามอพยพและ “ไทยใหม่” จะให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษก็คือที่ดินและอาคารพาณิชย์ เห็นได้ชัดว่าเมื่อชาวเวียดนามอพยพได้รับสัญชาติไทยแล้ว มีการกว้านซื้อที่ดินหรือตึกแถว, อาคารพาณิชย์ รวมถึงมีการสร้างตึกอาคารพาณิชย์บนที่ดินของตนด้วย เห็นได้จากคำบอกเล่าคนไทยท้องถิ่น ดังนี้

“เดี๋ยวนี้คนญวนคนเวียดนามเค้ารวยแล้ว เค้าเป็นไทยเหมือนกันกับเรานี้แหละ ตึกแถวแถบนี้เป็นของเขาเกือบทั้งหมดนั่นแหละ ป้าเห็นเขาชอบซื้อไว้ อย่างคนที่อยู่ตึกนี้ที่แรกก็มาเช่าเขาอยู่ พอชักพักเขาก็ซื้อขาดเลย บางคนพอมีเงินก็ไปขอซื้อที่ดิน คนที่มีที่อยู่ในเมืองบางคนที่เขาเป็นครูบาอาจารย์ก็ขายไปอยู่

³⁸ สัมภาษณ์ สมจิต สุดสงวน, อ้างแล้ว.

นอกเมืองเพราะในเมืองมันวุ่นวาย บางคนก็ไปซื้อที่ดินที่ไม่ค่อยมีคนอยู่แล้วก็พากันสร้างตึกสร้างบ้านค้าขาย
แบบเดียวความเจริญมันก็ไปถึง เดียวนี้พากันรวยหมดแล้ว”³⁹

คุณสิทธิพร ศิริวรรณเดชกุล นักธุรกิจ “ไทยใหม่” คนสำคัญในเขตเทศบาลนครพนม ได้เล่าถึงวิธีการ
ได้กำไรจากอสังหาริมทรัพย์ที่สะสมไว้ ดังนี้

“เราต้องทำหน้าที่เหมือน Hub มีสินค้าให้ มีคำแนะนำให้ ถ้าลูกน้องอยากเป็นเจ้าแกเราก็สอนให้
และเราก็ได้ค่าเช่าพื้นที่ ได้ใจลูกน้อง และบางทีลูกค้าก็ให้ลูกมาทำงานกับเรา เราก็ได้ทั้งใจลูกค้า และงาน
ด้วยทำเหมือนเป็นบริษัทมหาชน อีกอย่างเราก็สะสมอสังหาริมทรัพย์ไว้เยอะเหมือนกันทั้งที่ดิน และตึก
อาคารพาณิชย์ เราก็จะไม่ต้องมาบริหารเอง แต่ได้ค่าเช่า”⁴⁰

ชาวเวียดนามอพยพที่ได้สัญชาติไทยเป็น “ไทยใหม่” จะนำเงินที่ตนสะสมไว้ตั้งแต่ครั้งที่ยังไม่
สามารถจะลงทุนซื้ออสังหาริมทรัพย์หรือขยายธุรกิจได้ ออกมาใช้อย่างเต็มที่ในช่วงนี้ ซึ่งการใช้เงินสดซื้อ
ที่ดิน แผงขายสินค้า ตึกอาคารต่างๆ ยังช่วยให้สามารถเจรจาซื้อได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เพราะซื้อแล้ว
จ่ายเงินสดไม่มีการขอผ่อน เมื่อซื้อแผงขายสินค้าและอาคารพาณิชย์ที่ตั้งอยู่ในทำเลดีไว้แล้ว หากไม่
ลงทุนทำธุรกิจเองก็อาจขายต่อเพื่อเอากำไรหรือให้เช่า เช่น การซื้อห้องแถว, แผงขายสินค้าในตลาดอินโด
จีนนครพนมไว้เพื่อปล่อยเช่าหรือเก็งกำไร เป็นต้น

กล่าวได้ว่า นอกจากความสะดวกในการดำเนินธุรกิจการค้าจากการได้รับสัญชาติไทยและ
บรรยากาศในทางการค้า การลงทุนในทางเศรษฐกิจก็เปิดกว้างมากขึ้น อีกทั้งยังมี ทัศนคติในการเก็ง
กำไรเนื่องจากอยู่ในสภาพที่ยากลำบากมาก่อนและต้องดิ้นรนขวนขวายอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ชีวิตดีขึ้นทำให้
พยายามสะสมประสบการณ์ในการทำธุรกิจ การสร้างเครือข่ายในทางธุรกิจ และการเข้าไปมีบทบาทในทาง
การเมืองท้องถิ่น ซึ่งล้วนแต่ช่วยให้ชาวเวียดนามอพยพและ “ไทยใหม่” ประสบความสำเร็จในทางเศรษฐกิจ
อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการสะสมทุนในรูปของอสังหาริมทรัพย์ การบริหารต่อ ยอดธุรกิจการค้า
ของรุ่นพ่อแม่หรือขยายกิจการ ได้ทำให้ “ไทยใหม่” มีต้นทุนในทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าคนกลุ่มอื่นๆ มาก ใน
บริบทที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมากจากการขยายโรงงาน การตั้งห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ โดยมี
ห้างร้านของกลุ่มทุนใหญ่เข้ามาในจังหวัดนครพนมมากขึ้นเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้นจาก

³⁹ สัมภาษณ์ นางสา โกลรัตน์. อายุ 65 ปี, วันที่ 22 พฤษภาคม 2554.

⁴⁰ สัมภาษณ์ นายสิทธิพร ศิริวรรณเดชกุล, อ้างแล้ว

อนึ่ง นอกจากการดำเนินธุรกิจของบริษัทที่เอื้ออำนวยดังกล่าวข้างต้น การสะสมทุนของ “ไทยใหม่” บางส่วนที่ทำให้สามารถสร้างฐานะขึ้นมาได้อย่างรวดเร็วก็คือการประกอบ “ธุรกิจนอกกฎหมาย” เช่น การปล่อยเงินกู้นอกระบบ การเป็นเจ้ามือหวยเถื่อน หรือเจ้ามือพนันบอล เป็นต้น ทำให้การสะสมที่ดินหรือทุนเป็นไปอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่า นายทุนเงินกู้รายใหญ่ของนครพนมคนหนึ่งเป็นชาวเวียดนามอพยพ แม้กระทั่งในปัจจุบันก็ยังไม่ได้สัญชาติไทยแต่มีบัตรต่างด้าวและแต่งงานกับคนเวียดนามเก่าทำให้สามารถสะสมที่ดินจนมีที่ดินในเขตเทศบาลฯ และนอกเขตเทศบาลมากเป็นอันดับต้นๆของผู้มีฐานะในจังหวัดนครพนม แม้การดำเนินชีวิตจะไม่แสดงออกมากนักก็มีเพียงร้านซ่อมรถสามล้อเครื่องหรือ ตู้ก ตู้ก เล็กๆในเขตเทศบาลเมืองนครพนม แต่เป็นที่รู้กันดีว่ามีรายได้จากการปล่อยกู้นอกระบบในแต่ละเดือนในหลักเกือบริย้อล้านบาท⁴¹ ดังจะเห็นได้จากคำบอกเล่า ดังนี้

คอลัมน์นี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดงขี้เหล็ก

⁴² สัมภาษณ์ นางผกาพรรณ ยะตะกะ, อ้างแล้ว.

จนครบทั้งนั้น กว่าจะรู้สึก ก็ต่อเหมือนเมื่อสุกชาติจีน(ไม่เห็นลงศพไม่หลั่งน้ำตา) เมื่อถึงหน้านา ไม่เห็น
รุหนุ ก็คิดจะบริจาค คิดจะทำบุญ ก็ต้องเทอมมีป้ายติดหน้าหลุมศพ ฮวงซู่...สังเกตุไม่ยาก ห้างร้านใหญ่ๆ
โรงแรมดังๆ โชว์รูมรถยนต์ รถจักรยานยนต์ ไฟแนนซ์รับจำนอง จำนำ ร้านขายวัสดุ เครื่องใช้ไฟฟ้า ฯลฯ
พวกนี้เขาไม่สน รอกินเฉพาะดอกเบี๊ยะ ไม่ลงทุนไม่ว่าแถมยังดึงนักลงทุนที่มาจากต่างถิ่น รวมตัวรวมหัว
ผูกขาดการค้าการขายเอาเปรียบชาวบ้าน ผู้บริโภค แต่กลับมาบ่น โวยวายทีหลังว่าคนนครพนมแท้ไปซื้อที่
จ.สกลนคร กันหมดเป็นเพราะอะไร...”⁴³

อีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้ “ไทยใหม่” บางส่วนสามารถสร้างธุรกิจการค้าให้ใหญ่โตและสะสมทุนได้
มากขึ้นอย่างรวดเร็ว ก็คือการใช้แรงงานราคาถูกของชาวเวียดนามที่เดินทางจากประเทศเวียดนามเข้ามาขาย
แรงงานอย่างผิดกฎหมาย

ทั้งนี้กฎหมายเรื่องแรงงานต่างด้าวของ ประเทศไทยนั้นอนุญาตให้แรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อน
บ้านเพียง 3 ชาติเข้ามาขายแรงงานได้ คือ พม่า ลาว กัมพูชา⁴⁴ แต่จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามและ
จากคำให้สัมภาษณ์คนไทยเชื้อสายเวียดนามทำหนึ่ง⁴⁵ ที่เคยจ้างแรงงานชาวเวียดนาม ทำให้ทราบข้อเท็จจริง
ว่าในปัจจุบันมีแรงงานย้ายถิ่นชาวเวียดนามจำนวนหนึ่งจากประเทศเวียดนามเข้ามาขายแรงงานในจังหวัด
นครพนมอย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ แรงงานย้ายถิ่นชาวเวียดนามเหล่านี้เข้าเมืองมาอย่างถูก
กฎหมายโดยใช้วีซ่านักท่องเที่ยว และต้องต่อวีซ่านักท่องเที่ยวทุกเดือน สำหรับประเภทของงานที่แรงงาน

⁴³ ชาวชายแดน “ถอดรหัสสังคม”, 1 มิถุนายน 2550, หน้า 5.

⁴⁴ พระราชบัญญัติ การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551, ตามมาตรา 11 หมายถึง คนต่างด้าวซึ่งยังไม่เดินทางเข้ามาใน
ราชอาณาจักร โดยนายจ้างยื่นคำขอรับใบอนุญาตและชำระค่าธรรมเนียมแทน จำแนกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1) ประเภททั่วไป หมายถึง คนต่างด้าวที่เป็นแรงงานที่มีทักษะและทำงานอยู่ในตำแหน่งค่อนข้างสูงหรือเข้ามาทำงาน
ชั่วคราวในงานที่ต้องใช้ทักษะและเทคโนโลยีขั้นสูง เป็นความต้องการผู้ที่มีความสามารถหรือความชำนาญเฉพาะด้าน
หรือมีความสามารถทางการสื่อสาร (ภาษา) ที่ยังหาคนไทยที่มีความสามารถหรือ มีความชำนาญเข้าร่วมงานไม่ได้ เมื่อ
เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรแล้วต้องดำเนินการยื่นขอใบ อนุญาต ทำงานภายใน 30 วัน

(2) ประเภทนำเข้า หมายถึง แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานตามข้อตกลงว่าด้วยการจ้างแรงงานต่างด้าวระหว่าง ประเทศ
ไทยกับประเทศคู่ภาคี (MOU) โดยขออนุญาตทำงานได้ 2 งาน คือ งานกรรมกร และ คนรับใช้ในบ้าน ปัจจุบันทำข้อตกลง
(MOU) กับประเทศ 3 ประเทศ คือ ลาว และกัมพูชา.พม่า, บริษัท เอ็มพีเอส รีซอร์สเซส จำกัด [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา
<http://www.moulink.com/content-%E0/> (1 กุมภาพันธ์ 2556)

⁴⁵ สัมภาษณ์ นายหนุ่ม(นามสมมุติ). วันที่ 18 มิถุนายน 2555.

ลักลอบชาวเวียดนามส่วนใหญ่เข้ามาทำนั้น ผู้ชายจะทำงานที่ใช้แรงงานต่างๆ เช่น ก่อสร้าง งานโรงไม้ เป็นต้น ส่วนผู้หญิง จะเข้ามาทำงานเป็นแม่บ้าน พนักงานล้างจาน พนักงานเสิร์ฟอาหาร และใช้แรงงานอยู่ในตลาด

ปัจจุบันแรงงานลักลอบชาวเวียดนามในนครพนมมีจำนวนประมาณ 200–300 คน เงินเดือนที่ได้รับประมาณ 6,000 บาทต่อเดือน โดยมีนายหน้าเป็นคนกลางติดต่อกับนายจ้าง รวมทั้งจัดหาที่พักอาศัยให้กับแรงงานลักลอบเหล่านี้ โดยแรงงานลักลอบชาวเวียดนามจะต้องเสียค่าที่พักให้แก่รายหน้า ซึ่งรายหน้าจะเก็บค่าที่พักจากแรงงานลักลอบประมาณ 1,500 บาท ต่อเดือนโดยรวมค่าอาหารหนึ่งมื้อ ที่พักอาศัยจะเป็นบ้านที่ทำด้วยไม้อัดหรือสังกะสี ในบ้านหลังหนึ่งจะอยู่กันประมาณ 8-10 คน นายหน้าคนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในปัจจุบันเคยเป็นแรงงานลักลอบในนครพนมมาก่อน จนสามารถพูดภาษาไทยและมีความสนิทสนมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นอย่างดี

ทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย ฝ่ายเวียดนาม และฝ่ายประเทศลาว เมื่อมีการส่งกวาดล้างตรวจสอบแรงงานลักลอบ นายหน้าแรงงานผู้นี้ก็จะเป็นคนโทรศัพท์แจ้งให้แรงงานลักลอบจากเวียดนามในความดูแลของตนหลบหนีไป ผู้ที่เข้าประเทศมาโดยไม่ผ่านนายหน้าผู้นี้ก็จะไม่ได้รับข่าวสารเรื่องเจ้าหน้าที่ทำการกวาดล้าง จึงมักถูกจับส่งกลับประเทศ ทำให้ชาวเวียดนามที่ต้องการเข้ามาขายแรงงานในนครพนม ไม่มีทางเลือก ต้องติดต่อผ่านนายหน้าคนนี้มากกว่าที่จะลักลอบเข้าประเทศมาเอง

การลักลอบเข้ามาทำงานแรงงานย้ายถิ่นชาวเวียดนามเหล่านี้จะเข้ามาทางสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 3 ซึ่งเชื่อมระหว่างนครพนมกับแขวงคำม่วนของ สปป.ลาว เมื่อข้ามมาถึงก็จะมีรถทัวร์ไปรับมายังบ้านของนายหน้าค้าแรงงานลักลอบชาวเวียดนามก่อนที่จะกระจายแรงงานไปยังที่ต่างๆ อีกกรณีหนึ่งคือการที่ชาวเวียดนามปลอมแปลงเอกสารเป็นคนลาว และเข้ามาทำงานอย่างถูกกฎหมาย การที่จะทราบจำนวนแรงงานลักลอบชาวเวียดนามจริงๆ ก็ยังไม่สามารถทำได้ การมีอยู่ของแรงงานลักลอบชาวเวียดนามในจังหวัดนครพนม สามารถเห็นได้จากคำบอกเล่า ดังนี้

“ทราบว่าตอนนี้มีให้ทำเฉพาะแม่บ้านและก่อสร้างเท่านั้น ดังนั้นคนเวียดนามเข้ามาก็มีทั้งทำงานอยู่ที่นครพนม และบางส่วนก็เดินทางไปยังจังหวัดใหญ่ๆ เช่น สระแก้ว ขอนแก่น ลงไปได้ก็มี เช่น สงขลา หรือไปจนถึงมาเลเซีย อาจเป็นเพราะว่าเขาอยากไปทำงานที่อื่นบ้างที่ไม่ใช่ในนครพนม แต่ที่นครพนมก็หันมาจ้างแรงงานไทยมากขึ้น(แรงงานมีฝีมือ) เพราะเดี๋ยวนี้คนเวียดนามส่วนมากที่เข้ามาจะเป็นแรงงานไร้ฝีมือ และแรงงานกึ่งฝีมือ ส่วนมากมาจากฮาลอง ฟูเถาะห์ เห่งอานห์ หรือจังหวัดแถวภาคกลางของประเทศ เวียดนาม) นี่ไม่ค่อยเอาแรงงานพวกนี้เพราะเขาเป็นร้านใหญ่ คนซื้อของเยอะ ไม่สะดวกต่อการพูดหรือสื่อสารกับลูกค้า พูดไม่รู้เรื่อง และผิดกฎหมาย และค่าจ้างก็ไม่ต่างจากคนไทย และคนไทยก็มีบ้านอยู่ที่นี่ไม่

ต้องเลี้ยงดูเหมือนคนเวียดนาม ส่วนมากคนเวียดนามที่เข้ามาจะมาทำงานฟาร์ม หรือพวกที่เป็นคนฆ่าสัตว์
ฆ่าแหละเนื้อสัตว์”⁴⁶

แม้ว่าการลักลอบเข้ามาทำงานโดยใช้วีซ่านักท่องเที่ยวจะดูเหมือนเป็นการเสี่ยงอย่างมากทั้งลูกจ้าง
และนายจ้างเอง แต่เนื่องจากแรงงานเหล่านี้มีราคาถูก ขยัน และส่วนหนึ่งคนไทยมักจะไม้อยากทำงานหนัก
นอกจากเงินเดือนประมาณ 6,000 บาท ต่อเดือนแล้วชาวเวียดนามเหล่านี้มักจะรับงานนอกเพิ่มขึ้นอีกเพื่อหา
ค่าใช้จ่ายในการต่อวีซ่า แรงงานลักลอบชาวเวียดนามจึงยังเป็นที่ต้องการของผู้ที่ต้องการแรงงานราคาถูกและ
พร้อมจะทำงานหนักโดยนายจ้างส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยเชื้อสายเวียดนามเพราะสามารถใช้ภาษาสื่อสารกัน
เข้าใจได้ในระดับหนึ่ง และแรงงานชาวเวียดนามถือว่ามีความเชื่อสายเวียดนามเหมือนกัน จึงชอบขายแรงงานให้
มากกว่าจะขายแรงงานแก่กลุ่มคนชาติพันธุ์อื่น การใช้แรงงานลักลอบชาวเวียดนามจึงมีส่วนช่วยให้เจ้าของ
ห้างร้านที่เป็นคน “ไทยใหม่” หรือลูกหลานของชาวเวียดนามอพยพมีแรงงานราคาถูกที่ขยันทำงานทำให้
สามารถสะสมทุนได้มากยิ่งขึ้น

กล่าวได้ว่า คนไทยเชื้อสายเวียดนาม⁴⁷ นั้นมีการสะสมประสบการณ์และมีพื้นฐานในทางเศรษฐกิจ
มาเป็นเวลานาน (ทั้งนี้ส่วนหนึ่งมาจากการที่ไม่สามารถประกอบอาชีพอื่นได้โดยสะดวกยกเว้นอาชีพค้าขาย
ที่รัฐไทยอนุญาตให้ทำได้ตั้งแต่ในช่วง พ.ศ. 2484 – 2535) ทำให้ส่วนใหญ่แล้วคนไทยเชื้อสายเวียดนามมักมี
ความสามารถทางการค้าสูง และคนในรุ่นพ่อแม่ก็จะเป็นผู้คอยชี้แนะและให้คำปรึกษาแก่คนในรุ่นลูกหลาน
ที่เข้ามารับช่วงทำธุรกิจ และยังเป็นผู้ออกทุนในการสร้างกิจการของ “ไทยใหม่” รุ่นลูกหลาน จนอาจกล่าว
ได้ว่า ทั้งวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมเวียดนามอพยพล้วนแต่ส่งผลต่อสำนึกของ “ไทยใหม่” รุ่นบุตรหลาน
โดย “ไทยใหม่” เหล่านี้ก็จะมียีนส์ลักษณะเป็นคนท้องถิ่นนครพนมและเป็นคนเวียดนามไปพร้อมกัน ซึ่ง
ขึ้นอยู่กับบริบทหรือสถานการณ์เฉพาะ “ไทยใหม่” ในรุ่นบุตรหลานที่เกิดในประเทศไทยเหล่านี้จะรู้สึกว่
ตนนั้นเป็นคนไทย เป็นคนท้องถิ่น

อย่างไรก็ตามภายในครอบครัวของคนไทยเชื้อสายเวียดนามโดยเฉพาะชาวเวียดนามอพยพมักมีการ
ปลูกฝังวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ในแบบเวียดนามอยู่ แต่ไทยใหม่รุ่นบุตรหลานนี้บางคนเกิดในท้องถิ่น
บางคนไปศึกษาต่อและเติบโตในกรุงเทพฯ หรือเมืองใหญ่ๆ มีความรู้แบบใหม่ ได้รับการหล่อหลอมทาง
วัฒนธรรมและอิทธิพลทางความคิดจากระบบการศึกษาและจากสังคมที่ตนใช้ชีวิตอยู่ จึงมีความคิดและ
ทัศนคติที่แตกต่างจากชาวเวียดนามอพยพรุ่นพ่อแม่ เอื้อให้สามารถปรับตัวได้ดีในช่วงที่บริบททางเศรษฐกิจ
เริ่มเปลี่ยนแปลง ทั้งการสะสมที่ดินในเขตเทศบาลเมืองนครพนม นอกเขตเทศบาลฯ และปลูกสร้างอาคาร

⁴⁶ สัมภาษณ์ นางนก(นามสมมุติ). วันที่ 25 มิถุนายน 2555.

⁴⁷ บทที่ 5, หน้า 254.

พาณิชย์เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองและการขยายเศรษฐกิจระหว่างประเทศจากการสร้างสะพานมิตรภาพ ไทย-เวียดนาม แห่งที่ 3 รวมไปถึงการที่คนไทยเชื้อสายเวียดนามบางส่วนหันมาทำธุรกิจนอกกฎหมาย เช่น เจ้ามือหวยเถื่อน เจ้ามือหวยหุ้น เจ้ามือพนันบอล การออกเงินกู้นอกระบบ และการจ้างงานแรงงานลักลอบชาวเวียดนาม ฯลฯ ยิ่งทำให้การสะสมทุนและนำมาขยายกิจการเป็นได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

เมื่อมีบทบาททางเศรษฐกิจสูงขึ้นแล้ว “ไทยใหม่” ก็เริ่มขยายบทบาทเข้าไปสู่พื้นที่ทางการเมืองระดับท้องถิ่น กลายเป็นผู้นำชุมชน และเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม ที่มีบทบาทและอำนาจโดยตรงในการจัดการเรื่องต่างๆ ภายในชุมชน เช่น งานประจำปีของจังหวัด งานกาชาด งานวันเด็ก งานต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง งานวันตรุษจีน เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการก้าวขึ้นสู่สถานะของ “ชนชั้นนำใหม่” ในนครพนมทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ดังจะวิเคราะห์โดยละเอียดต่อไป

5.3 การมีส่วนร่วมในการพัฒนานครพนมของ “ไทยใหม่” ตั้งแต่ทศวรรษ 2540 ถึงปัจจุบัน

ในปัจจุบัน ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครพนมนั้นมีทั้ง คนไทยท้องถิ่น คนไทยเชื้อสายเวียดนาม หรือชาวเวียดนามเก่าและชาวเวียดนามอพยพที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว และคนกลุ่มอื่นๆ โดยคนไทยท้องถิ่นนั้นโดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพ รับราชการ เกษตรกร พนักงานบริษัท และอาจมีผู้ประกอบการค้าขายบ้างเล็กน้อย คนไทยเชื้อสายจีนมีจำนวนน้อยแต่มักเป็นเจ้าของกิจการการค้าที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจในจังหวัดสูง เป็นเจ้าของกิจการขนาดใหญ่ เช่น ตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ เจ้าของโรงแรม เป็นต้น

ในส่วนของคนไทยเชื้อสายเวียดนามนั้น ชาวเวียดนามเก่าส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าว พืชไร่ พืชสวน และบางส่วนจะประกอบอาชีพค้าขายมีกิจการขนาดใหญ่ไม่แพ้คนไทยเชื้อสายจีน เช่น บุญทะพานฟาร์ม ของคุณสมศักดิ์ บุญทะพาน เป็นต้น และชาวเวียดนามอพยพที่ได้รับสัญชาติไทยเป็น “ไทยใหม่” ที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้า มีกิจการทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่กระจายทั่วเขตเทศบาลนครพนม

หากย้อนไปก่อนที่ชาวเวียดนามอพยพจะได้รับสัญชาติไทยหรือก่อนทศวรรษ 2540 แล้ว สถานะของชาวเวียดนามอพยพนั้น มักอยู่ในสถานการณ์ที่มีความกดดันอย่างสูง ทั้งจากทางการเมืองและสังคม มีสถานะเป็นเพียงผู้อพยพไม่มีสิทธิในเกือบทุกด้าน ถูกกีดกันทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีอัตลักษณ์เป็น “คอมมิวนิสต์” มีภาพลักษณ์เป็นคนจี๋โก่ง ไม่ซื่อสัตย์ ถือเป็นกลุ่มคนชายขอบของชายขอบ ชาว

เวียดนามอพยพต้องดิ้นรน ต่อสู้ และปรับตัวอย่างมากในการดำเนินชีวิตในสังคม และในการประกอบอาชีพ แม้ว่าในเวลาต่อมาสถานการณ์ทางการเมืองทั้งภายนอกและภายในประเทศจะผ่อนคลายในช่วง ทศวรรษ 2530 แต่ชาวเวียดนามอพยพก็ยังคงไม่มีสิทธิต่างๆในทางกฎหมายเท่าเทียมกับคนไทย

การดำเนินชีวิตในสังคมยังคงต้องมีความระมัดระวัง พยายามไม่มีเรื่องทะเลาะวิวาทกับใคร อีกทั้งการสะสมทรัพย์สินต่างๆ หรือการเปิดกิจการการค้าต้องอาศัยชาวเวียดนามเก่าหรือเพื่อบ้านที่สนิทสนมใช้ชื่อเป็นเจ้าของกิจการ ระหว่างนี้มักมีความขัดแย้งหรือถูกโกงอยู่เสมอ ชาวเวียดนามอพยพในช่วงนี้จึงมีความระมัดระวังอย่างมาก จนเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-เวียดนามเริ่มมีแนวโน้มดีขึ้น รัฐบาลไทยจึงมีนโยบายให้สัญชาติไทยแก่ชาวเวียดนามอพยพที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งเมื่อกฎหมายได้เปิดโอกาสให้ชาวเวียดนามอพยพสามารถมีสิทธิต่างๆเท่าเทียมกับคนไทยทุกประการ ชาวเวียดนามอพยพหรือไทยใหม่สามารถดำเนินชีวิตและกิจการการค้าได้อย่างเต็มที่ ดังกล่าวมาแล้ว

หลังจากสามารถดำเนินชีวิตและดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่โดยสะดวกแล้ว “ไทยใหม่” บางส่วนก็ได้มีความสนใจในทางการเมืองท้องถิ่นและเป็นผู้ร่วมในการพัฒนาชุมชนสังคมร่วมกับทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ในปัจจุบันพบว่า “ไทยใหม่” จำนวนไม่น้อยที่มีส่วนร่วมในชมรม สมาคม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และมีบทบาทในองค์กรทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนในจังหวัดนครพนม การสร้างบทบาทในการร่วมพัฒนาจังหวัดนครพนมนั้นทำให้บทบาทและสถานะของ ชาวเวียดนามอพยพหรือ “ไทยใหม่” เริ่มเปลี่ยนแปลงไป ในบริบททางการเมืองและเศรษฐกิจที่เกื้อหนุนให้ “ไทยใหม่” กลายเป็นกลุ่มคนสำคัญ ในการพัฒนาจังหวัดนครพนมในที่สุด การมีส่วนในด้านต่างๆของ “ไทยใหม่” มีดังนี้

5.3.1 การสร้างเครือข่ายและเข้าร่วม ชมรม สมาคม หรือกลุ่มต่างๆ ของ “ไทยใหม่” นครพนมใน ทศวรรษ 2540

คนไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตเทศบาลนครพนมนั้นมีการรวมกลุ่มกันมาตั้งแต่ยุคแรกๆ ที่อพยพเข้ามาสู่นครพนม โดยในช่วงแรกจะเป็นการรวมกลุ่มของชาวเวียดนามอพยพที่มีสำนึกในทางชาติพันธุ์ร่วมกันและมีความรู้สึกร่วมกันในด้านความไม่มั่นคงของการดำรงชีวิตในต่างแดนในบริบทที่กดดันอย่างรุนแรง วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มในระยะแรกนี้จะเน้นไปในทางปรึกษาหารือกันในการเมือง การดำเนินชีวิต และความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพ (ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว) จนเมื่อความกดดันทางการเมืองเริ่มผ่อนคลายลง ชาวเวียดนามอพยพได้กลายสถานะเป็นพลเมืองไทยอย่างเป็นทางการในช่วง หลัง พ.ศ. 2536 การรวมกลุ่มกันเพื่อปรึกษาหารือในการเมืองเริ่มน้อยลง และหันมาให้ความสนใจในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและกิจกรรมสาธารณประโยชน์มากขึ้น ในปัจจุบัน “ไทยใหม่” ได้มี

การรวมตัวกันหรือเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มองค์กรต่างๆ ทั้งในแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนี้

กลุ่มสมาคมไทย-เวียดนาม จังหวัดนครพนม ก่อตั้งอย่างเป็นทางการประมาณ พ.ศ. 2541 เป็นการรวมตัวกันของชาวเวียดนามเก่าและชาวเวียดนามอพยพ (ที่มีบัตรต่างด้าวหรือได้รับสัญชาติไทยแล้ว) โดยมีจุดประสงค์เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชาวเวียดนามจังหวัดนครพนมในการติดต่อสัมพันธ์กับทางราชการไทยและติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐบาลของประเทศเวียดนามในความร่วมมือต่างๆ นอกจากนี้ยังเป็นสมาคมที่เป็นตัวแทนในการติดต่อกับกลุ่มของคนไทยเชื้อสายเวียดนามทั่วประเทศ และเป็นທີ່ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาตลอดจนการจัดการเรื่องต่างๆ ของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในนครพนม เช่น การประกอบอาชีพ การศึกษาของลูกหลาน (ให้ทุนอุดหนุนการศึกษา) การประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจการส่งออกอาหาร การให้ข้อมูลความรู้ในศิลปวัฒนธรรมแบบเวียดนาม เป็นต้น⁴⁸

กลุ่มสมาคมพ่อค้าจังหวัดนครพนม แต่เดิมกลุ่มสมาคมพ่อค้าจังหวัดนครพนมได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยคนไทยเชื้อสายจีน แต่ปัจจุบันกลุ่มคนไทยเชื้อสายเวียดนามมีบทบาททางเศรษฐกิจมากขึ้น คณะกรรมการที่ดำเนินงานในสมาคมพ่อค้าจังหวัดนครพนมจึงมีคนไทยเชื้อสายเวียดนามมากขึ้น การทำงานของสมาคมพ่อค้าจังหวัดนครพนมให้ความสำคัญแก่การประเมินสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของจังหวัดนครพนม การวางแผนในการจัดการเกี่ยวกับการลงทุนทางธุรกิจ การแสวงหานวัตกรรมใหม่ๆ การจัดระเบียบในเรื่องของอาชีพ และกระจายรายได้จากการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายเวียดนาม นอกจากนี้ยังให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการทำธุรกิจกับบุคคลทั่วไป ซึ่งส่วนมากกลุ่มคนที่มาขอคำปรึกษามักจะเป็นคนไทยเชื้อสายเวียดนาม⁴⁹

กลุ่มศาลเจ้าพ่อค่ายเวียง คณะกรรมการและสมาชิกศาลเจ้าพ่อค่ายเวียงส่วนใหญ่เป็นชาวเวียดนามเก่า ผู้ประกอบพิธีกรรมในศาลเจ้าจะเป็นบุคคลอาวุโสของหมู่บ้านนาจอก กฎระเบียบประจำศาลและความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อค่ายเวียงมีอิทธิพลวิถีชีวิตต่อชาวเวียดนามเก่าในหมู่บ้านนาจอกอยู่มากทีเดียว หากคณะกรรมการศาลเจ้าออกกฎระเบียบหรือกล่าวห้ามสิ่งใด ชาวบ้านจะปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด⁵⁰ นอกจากนี้กลุ่มศาลเจ้าพ่อค่ายเวียงยังมีบทบาทในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ผู้ใดที่มีโครงการทำธุรกิจสามารถ

⁴⁸ วรรณวัช พูนพานิชย์, *ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมกับการปรับตัวธุรกิจร้านอาหารของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตเทศบาลเมืองนครพนม*, หน้า 186.

⁴⁹ เรื่องเดียวกันหน้า, 187.

⁵⁰ สัมภาษณ์ นางกรกนก วงศ์ประสาสุข, อ้างแล้ว,

ยื่นเอกสารขอกู้เงินกับคณะกรรมการได้⁵¹ และคณะกรรมการหมู่บ้านศาลเจ้าพ่อค่ายเวียงมีอิทธิพลต่อแทบทุกเรื่องของชาวเวียงคนามในหมู่บ้านนาออก นอกจากนี้กลุ่มศาลเจ้าพ่อค่ายเวียงยังมีการติดต่อสัมพันธ์ และการร่วมมือกันอยู่เสมอกับสมาคม ไทย-เวียงคนาม จังหวัดนครพนม

นอกจากสมาคมและศาลเจ้าพ่อค่ายเวียงแล้ว ชาวเวียงคนามเก่าและ “ไทยใหม่” บางส่วนยังได้เข้าร่วมในสโมสรการกุศลต่างๆ ที่มีอยู่ในนครพนม สมาชิกสโมสรมักเป็นบุคคลที่มีฐานะหรือมีบทบาทสำคัญในการเป็นคณะกรรมการต่างๆ ในนครพนม เช่น สโมสรโรตารีนครพนม สโมสรไลออนนครพนม สมาคมหอการค้าจังหวัดนครพนม เช่น คุณวรวิทย์ เจริญวัชร (นายกสโมสรไลออนส์ นครพนม) คุณสิทธิพร ศิริวรรณเดชกุล รองประธานฝ่ายสาธารณะสุข หอการค้าจังหวัดนครพนม) คุณวรรัตน์ พลอยเจริญกิจ (กรรมการหอการค้าจังหวัดนครพนม) เป็นต้น

นอกจากนี้ชาวเวียงคนามอพยพนครพนมยังจัดตั้งกลุ่มที่ไม่เป็นทางการหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มลีลาศจังหวัดนครพนม, กลุ่มแอโรบิก, และกลุ่มลูกหลานคนไทยเชื้อสายเวียงคนามในปัจจุบัน โดยกลุ่มลีลาศจังหวัดนครพนม และกลุ่มแอโรบิก ส่วนใหญ่จะเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มคนในวัยกลางคน โดยเฉพาะกลุ่มแอโรบิกนั้นมีผู้หญิงคนไทยเชื้อสายเวียงคนามเป็นผู้นำในการก่อตั้งกลุ่มเมื่อ พ.ศ. 2548 สมาชิกทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่เป็นชาวเวียงคนามเก่า ชาวเวียงคนามอพยพ (ไทยใหม่) และมีคนไทยท้องถิ่นบ้าง โดยรวมกันในการทำกิจกรรมเต้นลีลาศและเต้นแอโรบิก ทั้งนี้ สมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่จะมีอาชีพค้าขายหรือทำธุรกิจร้านอาหาร เมื่อเลิกกิจกรรมการเต้นลีลาศและแอโรบิกแต่ละครั้งก็มักจะไปรับประทานอาหารเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับธุรกิจของตนเอง นอกจากนี้ทั้งสองกลุ่มยังมีการรวมตัวกันจัดงานการกุศลต่างๆ ร่วมกับสภาชาวไทย เช่น งานกาชาดจังหวัด งานวันเด็ก งานไหลเรือไฟ ฯลฯ อีกด้วย⁵²

คนไทยเชื้อสายเวียงคนามโดยเฉพาะ “ไทยใหม่” นั้นให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มค่อนข้างมาก เพราะต้องการมีกลุ่มและเครือข่ายในการดำเนินธุรกิจของตน จึงต้องมีการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มนักธุรกิจทั้งที่อยู่ในนครพนมและต่างจังหวัด ความสำคัญในการเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ สะท้อนได้จากคำบอกเล่าของ คุณสิทธิพร ศิริวรรณเดชกุล⁵³ ดังนี้

⁵¹ วรรณวัช พูนพานิชย์, *ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมกับการปรับตัวธุรกิจร้านอาหารของคนไทยเชื้อสายเวียงคนามในเขตเทศบาลเมืองนครพนม*, หน้า 188.

⁵² วรรณวัช พูนพานิชย์, *ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมกับการปรับตัวธุรกิจร้านอาหารของคนไทยเชื้อสายเวียงคนามในเขตเทศบาลเมืองนครพนม*, หน้า 118 – 190.

⁵³ สัมภาษณ์ นายสิทธิพร ศิริวรรณเดชกุล, อ้างแล้ว.

“ความสำคัญของกลุ่ม คลับเหล่านี้ คือ การที่นักธุรกิจค้าขายนั้นจะไม่ค่อยมีเวลา การที่เราจะเข้าหาผู้ใหญ่ หรือทำความรู้จักขอคำแนะนำปรึกษาก็ต้องเป็นช่วงที่ประชุม สังสรรค์ หรือกินข้าวด้วยกัน เช่น ลูกเรียนยัง ไร รวมหุ้นยัง ไร ระดมทุนยัง ไร (เล่นแชร์) เขาก็จะสนับสนุนเรา โดยให้ผู้ที่เดือดร้อน หรือต้องการก่อน เอาทุนก้อนหนึ่งมาให้เราทำงานก่อน ซึ่งบางทีก็ไม่ได้คิดดอกเบี้ยเลย เช่น เขาเป็นทำแชร์ก็จริง แต่ให้เราเป็นคนไปเก็บเงิน อีกอย่างเราก็มีเพื่อนฝูงดี ผู้ใหญ่ดี เขาก็อยากช่วยเหลือสนับสนุน เพราะแต่ก่อนเราก็เป็นช่างซ่อมมาก่อน”

อีกกลุ่มหนึ่งที่รวมตัวกันในแบบไม่เป็นทางการ คือ กลุ่มลูกหลานคนไทยเชื้อสายเวียดนามหรือ “ไทยใหม่” ซึ่งผู้ริเริ่มจัดตั้งกลุ่มส่วนมากมีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติหรือมีพ่อแม่เป็นเพื่อนสนิทกัน ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์บุคคลหนึ่งที่มีบทบาทในการจัดตั้งกลุ่ม คือคุณชนวัต ชนพนต์โกวิท⁵⁴ ได้เล่าว่า

“ได้ก่อตั้งกลุ่ม yellow star ก็เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มเพื่อนที่รู้จักกันสนิทกันมาตั้งแต่เด็ก เพราะพ่อแม่เราบางคนก็สนิทกัน ก็ไม่มีอะไรมาก ส่วนใหญ่ก็มารวมตัวกันถามไถ่ข่าวคราวเรื่องส่วนตัวบ้าง เรื่องค้าขายบ้าง บางทีก็รวมตัวกันทำงานการกุศลบ้าง เราไม่ได้จำกัดว่าต้องเป็นลูกหลานคนไทยเชื้อสายเวียดนามเท่านั้นที่เข้ากลุ่มได้ ใครจะเข้ากลุ่มก็ได้ไม่ว่ากัน แต่เดี๋ยวนี้ก็ไม่ค่อยได้รวมตัวกันแล้ว เพราะบางคนก็ต้องทำงาน บางคนก็แต่งงานก็ต้องอยู่กับครอบครัว”

นอกจากนี้หนึ่งในผู้ก่อตั้งกลุ่ม Yellow Star ยังเล่าถึงการรวมกลุ่มซึ่งช่วยให้เห็นวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มชัดเจนมากขึ้น ว่า

“คนนั้นก็สมาชิกของกลุ่ม “Yellow Stars” ซึ่งเป็นกลุ่มของลูกหลานคนไทยเชื้อสายเวียดนามที่มีอายุในรุ่นราวคราวเดียวกัน โดยในแต่ละเดือนก็จะรวมตัวกันหนึ่งครั้ง การรวมตัวกันนั้นก็มียุทธประสงค์เพื่อให้คนในกลุ่มนั้นรู้จักกัน เพื่อที่จะได้ทราบว่าใครทำธุรกิจอะไรบ้าง หากสนใจในธุรกิจของใคร หรือต้องการร่วมลงทุนก็สามารถคุยกันภายในกลุ่มได้เลย และเพื่อจะได้มีการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันในข้อมูลทางธุรกิจและจะมีการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ด้วย เช่น ร่วมกันบริจาคเงินช่วยเหลือองค์กรการกุศล เป็นต้น ภายในกลุ่ม “Yellow Stars” ก็จะมีทั้งคนไทย และคนจีนด้วย แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นลูกหลานของคนไทยเชื้อสายเวียดนาม ซึ่งการมารวมกลุ่มกันนั้นแม้จะเป็นคนไทยเชื้อสายเวียดนามเป็นส่วนใหญ่แต่ก็ไม่ได้

⁵⁴ สัมภาษณ์ คุณชนวัต ชนพนต์โกวิท. อายุ 38 ปี, 22 มิถุนายน 2555.

กีดกันคนไทยเชื้อสายอื่นๆ เพราะจังหวัดนครพนมนั้นเป็นเมืองเล็ก โดยส่วนมากก็จะรู้จักกันอยู่แล้วดังนั้น จะรวมกลุ่มไหน ไม่ว่าจะเป็น “Yellow Stars” หรือ “Thai dragon” (เป็นกลุ่มแบบไม่เป็นทางการของ ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครพนม มีลักษณะคล้ายกับกลุ่ม Yellow Stars” คือ เพื่อไว้ปรึกษา ปัญหาทางธุรกิจและร่วมกันทำกิจกรรมสาธารณะหรือช่วยเหลืองานการกุศลต่างๆ: ผู้ศึกษา) ก็จะขึ้นอยู่กับ คนที่ชักชวนด้วย”⁵⁵

อย่างไรก็ตาม แม้การเข้าร่วมกลุ่มในแบบไม่เป็นทางการของ “ไทยใหม่” จะมีวัตถุประสงค์ หลากหลาย เช่น เพื่อการออกกำลังกาย การได้พบปะพูดคุยกัน หรือการร่วมกันให้ความช่วยเหลือกิจกรรม สาธารณะประโยชน์ งานการกุศลต่างๆ แต่ผลจากการได้พบปะพูดคุย ปรึกษาหารือกันนั้นก็ช่วยให้ คนไทย เชื้อสายเวียดนามได้มีความสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันของคนรุ่นพ่อแม่เป็น ประจำ ยิ่งทำให้ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มคนไทยเชื้อสายเวียดนามในนครพนมมีความแนบแน่น อันนำไปสู่ การสร้างความสัมพันธ์อันเครือญาติหรือสร้างเครือข่ายในทางธุรกิจการค้าระหว่างกันทั้งในรุ่นพ่อแม่และ รุ่นบุตรหลาน

การสร้างเครือข่ายลักษณะนี้คือ การอยู่กลุ่มแชร์เดียวกัน หรืออยู่สมาคมต่างๆด้วยกัน เพราะโดย ปกติชาวเวียดนามอพยพจะประกอบอาชีพค้าขาย ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาในการพบปะพูดคุย การเจรจาเรื่อง ธุรกิจจึงต้องอยู่ในช่วงตอนเย็น คือตอนเข้าร่วมสมาคมต่างๆ และจะใช้เวลาทานข้าวเย็นร่วมกันปรึกษากัน ในเรื่องธุรกิจมากกว่า และจากความสนิทสนมกันของคนรุ่นพ่อแม่ก็ทำให้มีการจับคู่บุตรหลานของตนกับ ครอบครัวที่ตนสนิทสนมหรือที่เป็นญาติห่างๆกัน จนนำไปสู่การแต่งงาน

ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าเพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงในทางธุรกิจและเพื่อรองรับความเติบโตในวง ธุรกิจของครอบครัวของชาวเวียดนามอพยพ โดยการเกื้อหนุนเป็นเครือญาติผ่านการแต่งงาน สร้าง ความสัมพันธ์ให้แนบแน่นขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง อนึ่ง คนไทยเชื้อสายเวียดนามโดยเฉพาะ ชาวเวียดนามอพยพ นั้นนิยมแต่งงานกันเองภายในกลุ่มคนเวียดนามเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ไม่นิยมแต่งงานกับคนนอกกลุ่ม (ยกเว้น ว่าจะทำให้เกิดประโยชน์และความสะดวกในการดำเนินชีวิตและการทำมาหากิน)

ทั้งนี้ครอบครัวชาวเวียดนามอพยพที่ต้องการเกื้อหนุนเป็นญาติกันด้วยการแต่งงานของบุตรหลาน มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีอยู่แล้ว จึงมักจับคู่ให้บุตรหลานของตนได้แต่งงานกันแบบคลุมถุงชน (selectivity) ซึ่งนอกจากจะทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองครอบครัวแน่นแฟ้นยิ่งกว่าเดิมแล้ว ยังทำให้เป็น การง่ายในการร่วมลงทุนทำธุรกิจร่วมกันของทั้งสองครอบครัวหรือรักษาผลประโยชน์ของทั้งสอง

⁵⁵ สัมภาษณ์ คุณสรารัฐ ชัยตรีภพ. อายุ 36 ปี, วันที่ 22 พฤษภาคม 2554

ครอบครัวที่มีฐานะที่เท่าเทียมกันไว้ นอกจากนี้ประโยชน์จากการคงกันของบางครอบครัวคือการสามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สินต่างๆ ร่วมกันแทนรุ่นพ่อแม่ที่บางส่วนยังไม่ได้สัญชาติไทยอีกด้วย ในส่วนของหนุ่มสาวบุตรหลานของชาวเวียดนามอพยพหรือเวียดนามเก่าก็มักจะรู้จักคุ้นเคยกันดีมาตั้งแต่ยังเด็กอยู่แล้ว อาจมีบ้างที่โตมาแล้วแยกย้ายกันไปศึกษาต่อ แต่พอศึกษาเล่าเรียนจบส่วนใหญ่ก็จะกลับมาช่วยงานของครอบครัว ทำให้ได้พบเจอกันอีกครั้ง แม้ว่ามีหลายๆ คู่ที่อาจไม่ได้รักชอบพอกันมาก่อนแต่ก็ยินยอมแต่งงานกันตามความต้องการของผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย⁵⁶

งานของ วรณธวัช พูนพานิชย์ ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับธุรกิจร้านอาหารเวียดนามในเขตเทศบาลนครพนม ได้กล่าวว่า คนไทยเชื้อสายเวียดนามส่วนใหญ่จะแต่งงานด้วยเหตุผลในการขยายครอบครัวและประกอบอาชีพ ในส่วนของธุรกิจอาชีพธุรกิจร้านอาหารก็มีส่วนเช่นกัน เนื่องจากจากครอบครัวคนไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตเทศบาลนครพนมส่วนมากจะเป็นญาติพี่น้องที่มีสายสัมพันธ์เหนียวแน่น ดังจะเห็นได้จากในยุคแรกเริ่มก็มีการร่วมหุ้นเปิดร้านอาหาร หรือร้านค้าต่างๆ ด้วยกันอยู่แล้ว สำหรับการแต่งงานในกรณีที่ทำคู่ครองให้ บางครอบครัวคนไทยเชื้อสายเวียดนามทางพ่อแม่จะมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ด้วยความสัมพันธ์เป็นเพื่อนเป็นญาติพี่น้องห่างๆ จะมีการปรึกษาหารือกันก่อน หากถึงอายุที่เหมาะสมก็จะให้หนุ่มสาวแต่งงานกัน และไปช่วยบริหารกิจการครอบครัว ส่วนมากฝ่ายหญิงจะย้ายเข้าไปอยู่กับครอบครัวของฝ่ายชายตามธรรมเนียมเวียดนามและช่วยค้าขายหรือช่วยบริหารกิจการฝ่ายชาย⁵⁷

“เขาไม่ได้รู้จักกันมาก่อน ผู้ชายเพิ่งกลับมาจากกรุงเทพฯ ช่วยกิจการที่ร้านพ่อแม่เค้านิดหน่อย มีน้องชายเค้าคนหนึ่งนะที่ช่วยพ่อแม่เค้าอย่างจริงจัง ส่วนเค้าก็ไปเปิดโรงเรียนเทควันโด ส่วนผู้หญิงก็ขายขนมอยู่ที่ร้านนั้นแหละ ไม่รู้ไปรักกันตอนไหน แต่พ่อแม่เค้าวางแผนกันไว้แล้วอยากจะคงกัน ร้านเค้าอยู่ติดกันไง ร้านหนึ่งเปิดขายกลางวัน ร้านหนึ่งเปิดขายกลางคืน ที่บ้านผู้หญิงมีตึกแถวอีกตรงถนนบำรุงเมือง ก็ไปเปิดร้านคาราโอเกะให้น้องชายของแฟนดูแล พ่อแม่ดำเนินการให้หมดแหละ เด็กไม่ได้คิดอะไรหรอก ก็กลับมาทำงานที่บ้าน พ่อแม่ให้แต่งก็แต่งมัน ไม่ได้เกลียดกันสักหน่อย เดี่ยวก็คงรักกันเอง ยิ่งคงกันก็ยิ่งรวยเข้าไปอีก”⁵⁸

⁵⁶ ดูรายละเอียดใน วรณธวัช พูนพานิชย์, *ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมกับการปรับตัวธุรกิจร้านอาหารของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตเทศบาลเมืองนครพนม*, 2553.

⁵⁷ ธัญญทิพย์ ศรีพนม, *เหวียดเกี้ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม*, หน้า 181.

⁵⁸ อ้างอิงใน วรณธวัช พูนพานิชย์, *ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมกับการปรับตัวธุรกิจร้านอาหารของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตเทศบาลเมืองนครพนม*, หน้า 182.

การจับคู่แต่งงานให้กับหนุ่มสาวที่เป็นบุตรหลานของชาวเวียดนามนั้น มีการคำนึงถึงการที่มีฐานะทัดเทียมกัน ความสนิทสนม และอาจมีการคำนึงถึงการกลายเป็นแรงงานในครอบครัวด้วย ดังจากคำบอกเล่าของคนไทยท้องถิ่น⁵⁹ ว่า

“ในปัจจุบัน หลังจากได้เป็น “ไทยใหม่” สังคมคนเวียดนามเกิดการแข่งขันกันสูงมาก คนรวยก็จะแต่งงานกับคนรวย ระดับปานกลางก็จะแต่งงานกับระดับปานกลาง โดยมีกรณีพิเศษคือ อาจมีคนเวียดนามรวยๆ จะมาขอลูกคนเวียดนามที่มีฐานะด้อยกว่าไปเป็นลูกสะใภ้ ต้องสักเสนาสองแสนแล้วก็เหมือนจะได้คนที่เป็
แรงงานในครอบครัวเพิ่มขึ้นนั่นเอง มีคนเวียดนามที่รู้จักกันเคยเปรยให้ฟังว่า ในเมื่อลูกชายเรามันโง่ เราก็จะต้องหาผู้หญิงฉลาดมาแต่งงานด้วย แต่โดยส่วนมากแล้วคนรวยจะแต่งงานกับคนรวย เหมือนเรือล่มในหนอง”

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่าแนวคิดการแต่งงานกันเฉพาะในกลุ่มคนเวียดนามด้วยกันเริ่มคลายลง จากการศึกษาภาคสนาม พบว่า “ไทยใหม่” ที่มีฐานะดีบางคนแต่งงานกับคนไทยท้องถิ่น โดยผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายก็ได้กีดกัน เพราะทั้งสองครอบครัวเป็นนักธุรกิจและมีฐานะใกล้เคียงกัน แต่การแต่งงานกับคนที่ไม่ใช่เวียดนามก็ยังมีจำนวนน้อย

⁵⁹ สัมภาษณ์ คุณป้าสมดี(นามสมมุติ). อายุ 60 ปี, 17 พฤษภาคม 2555.

นอกจากตัวอย่างข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายเวียดนามในนครพนมมักแต่งงานกันภายในกลุ่ม และแต่งงานระหว่างคนที่มีความสัมพันธ์กัน คนไทยเชื้อสายเวียดนามในนครพนมจึงมักเป็นเครือญาติกันไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ดังที่เฟรดเดอริก บาร์ท ได้กล่าวว่า “กลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์เดียวกันขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกันจะมีความรักความสัมพันธ์ในเชิงลึกทั้งในด้านส่งเสริมช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้คงอยู่”⁶⁰ นอกจากนี้คนไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตเทศบาลนครพนมยังสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับคนไทยเชื้อสายเวียดนามในต่างจังหวัดหรือในต่างประเทศ เช่น ประเทศลาว ซึ่งยังทำให้เครือข่ายทางการค้าขยายออกไป ดังตัวอย่างจากคำบอกเล่าของชาวเวียดนามเก่าคนหนึ่ง⁶¹ ดังนี้

“ร้านแสงดาวเฟอร์นิเจอร์มีลูกสาวคนเดียว และ คุณเพชร เจ้าของ พี.เจ. เป็นลูกเขย และลูกชายของแสงดาวก็ได้แต่งงานกับลูกสาวตลาดหลักสาม เป็นคนไทยเชื้อสายเวียดนามอุดร ซึ่งเป็นเจ้าของตลาดหลักสามอยู่ประเทศลาวถือเป็นคนลาวเชื้อสายเวียดนาม ซึ่งรวยมาก คนรวยคง(แต่งงาน)กัน”

กล่าวได้ว่าการรวมกลุ่มกันทั้งแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการล้วนมีส่วนสำคัญในการเกื้อหนุนให้ชาวเวียดนามอพยพและ “ไทยใหม่” ประสบความสำเร็จในการลงทุนในธุรกิจต่างๆ เพราะช่วยให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างชาวเวียดนามอพยพด้วยกัน ขณะเดียวกันก็ทำให้สามารถร่วมมือกันในกิจการสารณประโยชน์ ซึ่งทำให้ชาวเวียดนามอพยพหรือ “ไทยใหม่” ได้รับความนิยมน้อยจากประชาชนและข้าราชการนครพนมมากขึ้นเป็นลำดับ เมื่อลงสมัครรับเลือกตั้งในฐานะนักการเมืองท้องถิ่นก็มีผู้ออกเสียงสนับสนุนจำนวนมากจนทำให้ชาวเวียดนามอพยพหลายคนได้รับการเลือกตั้ง และกลายเป็นชนชั้นนำทางการเมืองในจังหวัดนครพนมไปในที่สุด

5.3.2 บทบาทในการเมืองท้องถิ่นของ “ไทยใหม่” ในเขตเทศบาลนครพนม ในทศวรรษ 2540

เมื่อบรรยากาศทางการเมืองและสังคมเปิดกว้างมากขึ้น “ไทยใหม่” จึงมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมมากขึ้น มีการตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม หรือเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ เพื่อสนับสนุนกิจกรรม

⁶⁰ อังโน สาร ผ่องแผ้ว, *ปัจจัยที่ทำให้คนไทยเชื้อสายเวียดนามมีบทบาททางการเมืองในเขตเทศบาลตำบลบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย*, การศึกษาค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2554, หน้า 103.

⁶¹ สัมภาษณ์ นางกรกนก วงศ์ประสาสุข, อ้างแล้ว.

สาธารณะ หรือคอยให้ความช่วยเหลือสังคม เช่น “สมาคม VR กู้ภัยลำโพงเฟรนด์ชิพ นครพนม” เป็นต้น และนอกจากนี้ยังมีบทบาทเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน เช่น การตั้งกลุ่ม “หนุ่มพัฒนา” ขึ้น เพื่อให้เป็นกลุ่มของคนไทยเชื้อสายเวียดนามที่จะเข้าร่วมกิจกรรมหรือให้ความช่วยเหลืองานสาธารณะต่างๆ ในชุมชน ดังจากคำบอกเล่าของ คุณวรวิทย์ เจริญวัชร⁶² ดังนี้

“ที่เรานั้นด้วยความที่เราเป็นคนเวียดนาม อยากเข้าร่วมสมาคมหอการค้านครพนม เขาก็ไม่ให้เข้า อยากเป็นสมาชิกสมาคม สโมสรต่างๆ ก็ไม่ได้ ทางเราเลยตั้งกลุ่มขึ้นมาชื่อ “หนุ่มพัฒนา” โดยเป็นกลุ่มที่นอกจากจะตั้งขึ้นเพื่อทำประโยชน์ให้กับสังคมแล้ว ยังเป็นการให้เพื่อนๆ ในกลุ่มได้ปรึกษาหารือถึงปัญหาต่างๆ ร่วมกัน นานไปเขาก็เลยเห็นผลงาน ทำนินวัติ เจียวิริยบุญญา (นายกเทศมนตรีเมืองนครพนม พ.ศ. 2551-ปัจจุบัน) เลยมาทาบทามให้ไปช่วยเหลือเป็นรองนายกเทศมนตรี เพราะว่าถึงไม่ได้รับเลือกเราก็ต้องทำอยู่แล้ว (คุณวรวิทย์ เจริญวัชร เป็นประธานชุมชนวัดโอกาส) ผมเปลี่ยนสถานะจากผู้เสนอ เป็นผู้ทำเอง ในการพัฒนาจังหวัด บุรณาการท้องถิ่น เพราะเราก็มีสะพานเราก็ต้องเตรียมตัวเพื่อต้อนรับการท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้น”

จากคำบอกเล่าข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในช่วงแรกนั้น นอกจากชาวเวียดนามอพยพจะไม่มีสิทธิต่างๆ เท่าเทียมกับคนไทยแล้วยังถูกกีดกันไม่ให้เข้าร่วมในองค์กรหรือสมาคมต่างๆ อย่างไรก็ตามชาวเวียดนามอพยพบางส่วนนั้นเริ่มสร้างบทบาทในการการช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนมาอยู่ก่อนแล้ว อีกทั้งชาวเวียดนามอพยพส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพค้าขายจะมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าคนท้องถิ่น ชาวเวียดนามอพยพจึงมีศักยภาพในการให้ความช่วยเหลืองานกุศล กิจกรรมสาธารณะต่างๆ ได้โดยไม่เดือดร้อน และเมื่อได้รับสัญชาติไทย กลายเป็น “ไทยใหม่” ก็ยิ่งทำให้สถานะในทางกฎหมายและสังคมไม่ถูกกดทับดังเช่นแต่ก่อน ทำให้ “ไทยใหม่” เหล่านี้มีความกระตือรือร้นในการทำงานช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณะมากขึ้น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเพื่อเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สังคม มีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อสังคมไม่ต่างจากคนไทยท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งของนครพนม และยังเป็นการสร้างพื้นที่แสดงตัวตนให้กับตนเองในฐานะ “ไทยใหม่” ทั้งในทางการเมือง สังคม และในทางเศรษฐกิจอีกด้วย

ทั้งนี้ แม้ว่าในทางกฎหมาย “ไทยใหม่” จะเริ่มทยอยได้รับสัญชาติไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2536 มีสถานะเป็น พลเมืองไทย อย่างสมบูรณ์ แต่การได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่นนั้นยังมีข้อสงสัยในตัวบทกฎหมาย ทั้งนี้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ใน

⁶² สัมภาษณ์ นายวรวิทย์ เจริญวัชร. อายุ 61 ปี, เจ้าของบริษัทห้างหุ้นส่วนจำกัด ทวียนต์ นครพนม, รองนายกเทศมนตรี จังหวัดนครพนม, นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวนครพนม, นายกสโมสรไลออน นครพนม, วันที่ 2 มิถุนายน 2555.

หมวดที่ 5 เรื่อง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งและบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในมาตรา 44 กำหนดคุณสมบัติของบุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง⁶³ ดังนี้

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง หรือได้เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดินหรือกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเวลาติดต่อกันสามปีนับถึงปีที่สมัครรับเลือกตั้ง และ

(๔) คุณสมบัติอื่นที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

หากดูเนื้อหาของพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 จะเห็นได้ว่าการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นโดยการได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้นั้น บุคคลที่เป็น “ไทยใหม่” ยังไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ อันเนื่องมาจากขัดต่อคุณสมบัติของผู้มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้ง

อย่างไรก็ตาม ในรายงานการวิจัย เรื่อง “คนจีนกับการขยายตัวของเมืองบริเวณลุ่มน้ำชี” ของ นริรัตน์ ปรีสุทธีวุฒิพร พบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของลูกหลานจีนที่รุ่นพ่อแม่ยังถือใบต่างด้าว นั้นไม่มีสิทธิในการเป็นผู้แทนราษฎร แต่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ สันนิษฐานว่าน่าจะมาจาก ความหละหลวมของเจ้าหน้าที่ผู้รับสมัครผู้รับเลือกตั้งในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัคร เนื่องจากผู้สมัครเป็น คนในพื้นที่ บางคนมีฐานะดี บางคนเป็นที่รู้จักดีของคนในพื้นที่ จึงอาจทำให้ข้าหลวงประจำจังหวัดรับใบสมัครของผู้สมัคร โดยมิได้พิจารณาคุณสมบัติอย่างละเอียดก็เป็นได้ เช่น การตรวจประวัติสัญชาติของบิดา และผู้สมัครใช้นามสกุลแทนการใช้แซ่⁶⁴ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การที่ “ไทยใหม่” สามารถก้าวเข้าไปมีบทบาทในทางการเมืองท้องถิ่นได้ในเวลาไม่นานหลังจากได้รับสัญชาติไทย สามารถสะท้อนให้เห็นความสำคัญของ “ไทยใหม่” ที่มีบทบาทมากขึ้น ในทางเศรษฐกิจของจังหวัดนครพนม เมื่อ “ไทยใหม่” บางส่วนมีศักยภาพและความพร้อมในการดำเนิน

⁶³ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.thailandlawyercenter.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=538973883&Ntype=19/> (5 พฤศจิกายน 2556)

⁶⁴ นริรัตน์ ปรีสุทธีวุฒิพร, คนจีนกับการขยายตัวของเมืองบริเวณลุ่มน้ำชี, รายงานวิจัยสมบูรณ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.), 2546, หน้า 72.

กิจกรรมสาธารณะประโยชน์และกิจกรรมการกุศลมากขึ้น ทำให้สถานะและภาพลักษณ์ทางสังคมโดยรวมของคน “ไทยใหม่” ได้รับการยกระดับให้สูงขึ้นด้วย

ทั้งนี้ส่วนใหญ่แล้วการที่บุคคลใดจะลงนามการเมืองทั้งในระดับประเทศหรือระดับท้องถิ่น บุคคลเหล่านั้นมักเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักดีในวงกว้างของสังคม เป็นบุคคลที่มักทำประโยชน์เพื่อสังคม นอกจากนี้ปัจจัยที่สำคัญคือการมีฐานะที่ค่อนข้างดี เนื่องจากการเป็นนักการเมืองท้องถิ่นต้องมีกำลังทรัพย์เพื่อใช้เป็นต้นทุนในการลงสมัครและการมีส่วนร่วมกิจกรรมสาธารณะในรูปแบบต่างๆ

นอกจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว การมีเครือข่ายทั้งในทางสังคมและธุรกิจของ “ไทยใหม่” ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมให้ “ไทยใหม่” สามารถเข้ามาเป็นดำเนินกิจกรรมทางการเมืองท้องถิ่นได้ ดังคำบอกเล่าของคุณอารีย์ เจริญวัชรระ ดังนี้

“ในด้านการลงเล่นการเมือง ก็เกิดขึ้นเพราะว่า โดยปกติเราก็ก่อนทำงานสังคมอยู่แล้ว มีจิตอาสาที่จะช่วยอยู่แล้ว และท่าน คำบัว สีใส ท่านไปอยู่ทางคุณอภิสิทธิ์ ทางนี้ (คุณนิวัต เจียวิริยบุญญา นายกเทศมนตรีเมืองนครพนม) จึงไม่มีตัวช่วย จึงให้เสียววิทย์ไปช่วยงานเพราะรู้จักลูกกลิ้งกันมานาน อีกทั้งน้องชายนายๆก็ทำงานที่สโมสรไลออนส์นครพนม มาเกือบ 20 ปี ลูกเขยดิฉันก็ทำงานไลออนส์นครพนม ซึ่งลูกเขยและคุณวัฒนศักดิ์ เจียวิริยบุญญา(เลขานุการนายกเทศมนตรีเมืองนครพนม) ก็เป็นเพื่อนกัน”

จากคำบอกเล่า จะเห็นได้ว่า คุณวรวิทย์ เจริญวัชรระ และคุณนิวัต เจียวิริยบุญญา นั้น รู้จักกันเป็นการส่วนตัว มีความสนิทสนม และได้ลูกกลิ้งทำงานร่วมกันในวงการสังคมหรือในกลุ่มองค์กรสโมสรไลออนส์ นครพนม มาก่อน อีกทั้งในรุ่นลูกก็มีความสัมพันธ์เป็นที่รู้จักคุ้นเคยกันดี การมีเครือข่ายในวงสังคมและในวงธุรกิจได้ทำให้การเข้าร่วมและเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองท้องถิ่นของ “ไทยใหม่” สะดวกมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ “ไทยใหม่” ที่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสโมสรโรตารีนครพนม โดยมี “ไทยใหม่” บางส่วนที่ดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการด้วย ดังนี้

ตารางที่ 5.2 คณะกรรมการ “ไทยใหม่” ผู้บริหารสโมสรโรตารีนครพนม⁶⁵

พ.ศ.	รายชื่อ	ตำแหน่ง
------	---------	---------

⁶⁵ โรตารีนครพนม /ระบบออนไลน์/ แหล่งที่มา <http://rotarynkp.tripod.com/index.htm/> (2 กุมภาพันธ์ 2557)

2541 - 2542	คุณสุรัตน์ ก้องเกียรติกมล	เลขานุการสโมสร
2542 - 2543	คุณสุรัตน์ ก้องเกียรติกมล คุณมลทล ก้องเกียรติกมล	เลขานุการสโมสร รองประธานฝ่ายกิจกรรมเยาวชน
2543 - 2544	คุณสุรัตน์ ก้องเกียรติกมล คุณมลทล ก้องเกียรติกมล คุณมณเฑียร ก้องเกียรติกมล	นายกสโมสร รองประธานฝ่ายกิจกรรมเยาวชน รองประธานฝ่ายมิตรภาพและ ประชาสัมพันธ์
2545 - 2546	คุณมณเฑียร ก้องเกียรติกมล คุณสิทธิพร สิริวรเดชกุล	เลขานุการสโมสร รองประธานฝ่ายแลกเปลี่ยน การศึกษาและวัฒนธรรม

จากรายชื่อ “ไทยใหม่” ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกสโมสรโรตารีนครพนม จะเห็นได้ว่า “ไทยใหม่” บางคนได้มีบทบาทและมีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการผู้บริหารองค์กรด้วย นอกจากนี้แล้วยังมี “ไทยใหม่” ที่ได้เข้าร่วม สโมสรไลออนส์ นครพนม เช่น คุณวรวิทย์ เจริญวัชร ที่ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนายกสโมสรไลออนส์ นครพนม เป็นต้น และนอกจากนี้สมาชิกในสโมสรโรตารีนครพนม และสโมสรไลออนส์ นครพนม ยังมีชาวเวียดนามเก่าเป็นสมาชิกและคณะกรรมการที่สำคัญอีกหลายท่าน เช่น คุณสมศักดิ์ บุญทะพาน(อดีตประธานหอการนครพนม) เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มอื่นๆ กับ “ไทยใหม่” นั้นนอกจากเป็นการสร้างเครือข่ายทั้งในทางสังคมและในทางธุรกิจแล้ว ยังมีส่วนในการทำให้ “ไทยใหม่” สามารถก้าวเข้ามามีบทบาทในทางการเมือง โดยส่วนหนึ่งทั้งมาจากความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคม และการชักชวนจากบุคคลที่มีความสนิทสนมด้วย อย่างไรก็ตามการเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่นยังได้ทำให้ “ไทยใหม่” ได้มีส่วนในการกำหนดนโยบาย แนวทางกิจกรรมสาธารณะต่างๆ หรือมีส่วนในการให้ความช่วยเหลือสังคม ในรูปแบบต่างๆ ที่สอดคล้องและเอื้ออำนวยต่อการนำเสนอ “อัตลักษณ์ความเป็นเวียดนามและวัฒนธรรมแบบเวียดนาม” ให้สามารถมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของนครพนม เช่น การร่วมกันก่อตั้งโรงเรียนสอนภาษา

เพื่อนบ้านเวียดนามและลาว การจัดงานวันตรุษญวนหรือเต๋ต(ตรุษจีน) ร่วมกับคนไทยเชื้อสายจีน การจัดงาน เป็นต้น

ในปัจจุบันคนไทยเชื้อสายเวียดนามมีการทำกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะกับกิจกรรมของจังหวัดอย่างมาก เช่น งานประเพณีต่างๆ ที่มีความสำคัญของจังหวัดนครพนม เช่น ประเพณีไหลเรือไฟ ลอยกระทง สงกรานต์ หรือพิธีกรรมศาลเจ้าครั้งใหญ่ในช่วงตรุษจีน ซึ่งคนไทยเชื้อสายเวียดนามจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเหล่านี้ทุกครั้ง และทางเทศบาลนครพนมก็มีการจัดพื้นที่สำหรับคนไทยเชื้อสายเวียดนามให้แสดงวัฒนธรรมอีกด้วย ทั้งนี้นอกจากคนไทยเชื้อสายเวียดนามจะร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้ว ทุกๆ วันที่ 19 พฤษภาคมของทุกๆ ปี ยังมีการจัดงานรำลึกถึงประธานาธิบดีโฮจิมินห์เป็นงานใหญ่ คนไทยเชื้อสายเวียดนามจากทั่วประเทศจะมารวมตัวกันที่หมู่บ้านมิตรภาพไทย – เวียดนาม⁶⁶ และทางผู้นำของหน่วยงานภาครัฐไม่ว่าจะเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครพนม จะมาร่วมงานด้วยทุกครั้ง เพราะส่วนมากเป็นการดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐโดยภาครัฐเป็นผู้ออกงบประมาณทั้งหมด

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้แต่การจัดงานเพื่อรำลึกถึงอดีตประธานาธิบดีโฮจิมินห์ของเวียดนามเหนือซึ่งในอดีตรัฐไทยถือเป็นศัตรูสำคัญของชาติไทยนั้น ก็ได้กลายมาเป็นการร่วมมือกันในการจัดงานระหว่างกลุ่มคนไทยเชื้อสายเวียดนามกับหน่วยงานของรัฐ ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นเพราะ “ไทยใหม่” กลายเป็นชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองท้องถิ่นแล้ว อีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีความสำคัญอย่างมากในสายตาของภาครัฐ ดังนั้น งานประเพณีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีชื่อเสียงระดับโลกเช่นอดีตประธานาธิบดีโฮจิมินห์จึงกลายเป็น “จุดขาย” ที่สำคัญสำหรับนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกับบ้านนาจอกที่อดีตประธานาธิบดีท่านนี้เคยอาศัยอยู่ ซึ่งเป็นที่สนใจอย่างมากของนักท่องเที่ยว

⁶⁶ สัมภาษณ์ คุณกนกวรรณ วงศ์ประชาสุข, 25 มิถุนายน 2555.

ภาพ 5.4 งานวันตรุษญวน(ตรุษจีน) บริเวณหอนาฬิกาเวียดนามอนุสรณ์ นครพนม พ.ศ. 2555

ภาพ 5.5. นายนิวัต เจียวิริยบุญญา ร่วมพิธีรำลึกวันครบรอบ 123 ปี อดีตประธานาธิบดี โฮจิมินห์ ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2556⁶⁷

ภาพ 5.6 โครงการชาวไทยห้วงโขคนยากจนตามชนบทที่ อำเภอปลาปาก ของสมาคมไทย - เวียดนาม นครพนม พ.ศ. 2556⁶⁸

⁶⁷ สังคมออนไลน์ของไทนคร [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.nkp2day.com/> (2 กุมภาพันธ์ 2557)

⁶⁸ สมาคมไทย-เวียดนาม จังหวัดนครพนม [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <https://www.facebook.com/photo.php?fb/> (2 กุมภาพันธ์ 2557)

นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ของกลุ่มในการทำธุรกิจของคนไทยเชื้อสายเวียดนามโดยการมีส่วนร่วมกับการค้าจังหวัดนครพนม ซึ่งคนไทยเชื้อสายเวียดนามจะมีการรวมกลุ่มกันและจัดตั้งกรรมการและจะมีการรวมตัวและประชุมกันทุกเดือน เพื่อปรึกษาหารือในการทำธุรกิจร่วมกัน และนอกจากจะมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการหอการค้าจังหวัดนครพนมแล้ว คนไทยเชื้อสายเวียดนามยังได้รวมตัวเฉพาะกลุ่มคนไทยเชื้อสายเวียดนามด้วยกันเองเพื่อปรึกษาหารือในการทำธุรกิจเฉพาะของคนไทยเชื้อสายเวียดนามหาทางในการพัฒนาธุรกิจของตัวเอง รวมถึงปรึกษาหารือหาทางออกและแนวทางในการแก้ปัญหาทางธุรกิจร่วมกัน ทั้งนี้กลุ่มคนไทยเชื้อสายเวียดนามนอกจากกลุ่มที่ปรึกษาทางธุรกิจแล้ว การปรึกษาหารือในการรวมกลุ่มยังเป็นไปในลักษณะของชมรมผู้สูงอายุ ชมรมเบดมินตัน ชมรมแอโรบิก และชมรมลีลาศ ซึ่งแม้ว่าชื่อกิจกรรมจะดูเป็นงานอดิเรก แต่การรวมตัวทำกิจกรรมทุกครั้งมักจะทำตอนเย็นหลังเลิกงานและหลังจากนั้นก็จะรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน ซึ่งเป็นโอกาสสำหรับการปรึกษาหารือกันในเรื่องต่างๆ รวมทั้งเรื่องทางธุรกิจ วรรณวัช พูนพานิช ได้ชี้ให้เห็น การรวมกลุ่มของคนไทยเชื้อสายเวียดนามจะเป็นไปในลักษณะรวมกลุ่มหลากหลายกลุ่มและหลากหลายรูปแบบ แต่มีจุดร่วมเดียวกันคือเรื่องของธุรกิจ

อย่างไรก็ตาม นอกจากจะรวมกลุ่มกันเพื่อจุดประสงค์ในเรื่องธุรกิจโดยตรงแล้ว “ไทยใหม่” ยังตระหนักว่าอัตลักษณ์ของ คนเชื้อสายเวียดนามและการยอมรับนับถือของคนในจังหวัดนครพนมมีผลอย่างมากต่อสถานภาพทางสังคมและความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ ดังนั้น “ไทยใหม่” จึงรวมตัวกันด้วยเป้าหมายที่จะจัดระเบียบทางสังคมและวัฒนธรรมในกลุ่มของคนไทยเชื้อสายเวียดนาม เพื่อให้ชาวนครพนมทั้งวงมองคนเชื้อสายเวียดนามด้วยจิตตาคิดมากขึ้น นอกจากนี้ “ไทยใหม่” ยังจัดตั้ง “สมาคมคนไทยเชื้อสายเวียดนาม” ซึ่งมีการแต่งตั้งนายกสมาคมและคณะกรรมการที่เป็นคนไทยเชื้อสายเวียดนาม โดยสมาคมดังกล่าวนี้ถูกจัดตั้งและแบ่งหน้าที่กันอย่างเป็นทางการพร้อมกับการจัดตั้ง “หมู่บ้านมิตรภาพไทย-เวียดนาม”

ถึงแม้ว่าหมู่บ้านมิตรภาพไทย-เวียดนามจะถูกจัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐ แต่การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานสมาคมไทยเชื้อสายเวียดนามแห่งนี้ เป็นการแบ่งหน้าที่โดยคนไทยเชื้อสายเวียดนามด้วยกันเอง โดยจะทำหน้าที่ในเรื่องประเพณีและวัฒนธรรมแบบเวียดนาม และในงานไหว้ศาลเจ้าพ่อค้ายเวือง ซึ่งจะมีคณะกรรมการที่มีการจัดระเบียบทางสังคมในหมู่บ้านไทยเชื้อสายเวียดนามชัดเจนดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น

ในด้านบทบาทหน้าที่ของ “สมาคมคนไทยเชื้อสายเวียดนาม” นั้น ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่อยู่ในคณะกรรมการจะมีหน้าที่รวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายเวียดนาม รวมถึงเป็นตัวกลางในการประสานงานรวบรวมคนเชื้อสายเวียดนามมาช่วยงานในเวลาที่มีงานประเพณีสำคัญๆของ

จังหวัดนครพนมและงานประเพณีของคนไทยเชื้อสายเวียดนาม โดยมีการประสานงานกันในกลุ่มคนไทยเชื้อสายเวียดนามเองและการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐภายในจังหวัดนครพนม⁶⁹

สำหรับความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างลูกหลานชาวเวียดนามอพยพที่ได้สัญชาติแล้ว วรรณวัช พูนพานิชย์ วิเคราะห์ว่า มีการเชื่อมโยงกันด้วยประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน อาทิ การเคารพนับถือศาลเจ้าพ่อดำย เวียง การพูดภาษาเวียดนาม การช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามระบบเครือญาติ ความสำนึกว่าเป็นคนไทยเชื้อสายเวียดนามด้วยกัน การทำกิจกรรมร่วมกันในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน การรวมตัวกันเพื่อประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ตรุษญวน พิธีแต่งงานและพิธีศพ รวมถึงการใส่ชุด อ้าวหญ่ายในงานพิธีมงคลสมรสและงานสำคัญต่างๆ ซึ่งมีการรวมตัวของคนไทยเชื้อสายเวียดนามครั้งใหญ่ทุกครั้ง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องดังกล่าวนี้ได้ส่งผลต่อการแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่ค่อนข้างเข้มข้น⁷⁰

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยเชื้อสายเวียดนามจะมีลักษณะของความสัมพันธ์ในแบบเครือญาติ รู้ลึกเป็นพวกพ้องเดียวกัน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าไม่มีการแบ่งชนชั้นและความขัดแย้งเกิดขึ้น อาจกล่าวได้ว่าลักษณะความสัมพันธ์ภายในกลุ่มจะเป็นเช่นไรย่อมขึ้นอยู่กับ บริบท สถานภาพทางสังคม เจื่อนใจและสถานการณ์ที่แวดล้อมเป็นอย่างมาก การที่ “ไทยใหม่” นครพนมกำลังอยู่ในช่วงเวลาของการขยายบทบาทและเพิ่มพูนอำนาจในด้านต่างๆ โดยที่พวกเขาได้สัญชาติไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมายได้ไม่นาน ทำให้ความสัมพันธ์แบบเครือญาติญาติและความรู้ลึกเป็นพวกพ้องเดียวกันมีความสำคัญในการสร้างอำนาจต่อรองกับคนกลุ่มอื่นๆ ตลอดจนการยกระดับสถานภาพทางสังคมให้สูงขึ้น ดังนั้น การรวมกลุ่มกันทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตลอดจนการจัดงานประเพณีร่วมกันจึงเกิดขึ้นมาก เช่น การจัดงานพิธีกรรมต่างๆ เช่นงานวันตรุษญวน การไหว้ศาลเจ้า งานรำลึกถึง “ลุงโฮ” เป็นต้น แต่การแบ่งชนชั้น การแข่งขัน และความขัดแย้งระหว่างชาวเวียดนามอพยพรวมทั้ง “ไทยใหม่” ก็ปรากฏไม่น้อย ดังสะท้อนให้เห็นจากคำกล่าวของชาวเวียดนามอพยพคนหนึ่งว่า

“ก็มีการร่วมงานกันของคนเวียดนามบ้านนาเจอกับคนที่ค้าขายอยู่ในเมืองบ้าง อย่าง งานรำลึกถึงลุงโฮ แต่เราไม่ค่อยได้สูงส่งกับคนที่ทำธุรกิจเหล่านี้ เพราะเค้ารวย เรายังอยู่ส่วนเรา กิจกรรมอะไรก็ไม่ค่อย

⁶⁹ วรรณวัช พูนพานิชย์, *ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมกับการปรับตัวธุรกิจร้านอาหารของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตเทศบาลเมืองนครพนม*, หน้า 82.

⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 83.

ได้จัดร่วมกันกับชาวบ้านจาก อาจมีบ้างแต่ส่วนน้อย (ในหมู่บ้านนาจอกเอง) คนเวียดนามจะจัดกิจกรรมที่บ้านความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม ไม่มาจัดที่บ้านลุงโฮที่ตั้งอยู่บนที่ดินบ้านลุงเดียว”⁷¹

สอดคล้องกับการศึกษาของ วรรณรัช พูนพานิชย์ ที่กล่าวว่าในสังคมของคนไทยเชื้อสายเวียดนาม นั้นก็มีการแบ่งชนชั้นกันเองภายในกลุ่ม โดยสะท้อนผ่านการแต่งกาย ทั้งนี้ วรรณรัช พูนพานิชย์เห็นว่าการแต่งกายเป็นการแสดงฐานะภายในกลุ่ม เช่นในกิจกรรมวันรำลึกถึงอดีตประธานาธิบดีโฮจิมินห์ ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 จะมีการตั้งโต๊ะเพื่อวางของใส่บาตร ในส่วนหัวแถวจะเป็นกลุ่มผู้นำ เช่น หัวหน้านายกสมาคม หรือผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง รองลงมาเป็นกลุ่มร้านค้าที่มีธุรกิจใหญ่โตและมีฐานะทางการเงินมั่นคง ซึ่งสามารถสังเกตได้ง่ายจากการแต่งกายของผู้หญิง เนื่องจากใส่ชุดอ้าวหญ่าที่ใช้ผ้าคุณภาพดีราคาแพงตัดเย็บอย่างประณีต รวมถึงเครื่องประดับอันบ่งบอกฐานะทางสังคมอย่างชัดเจน ส่วนบริเวณที่เตรียมไว้สำหรับคนที่อยู่ท้ายแถวจะไม่มีการจัดโต๊ะไว้ให้ ต้องช่วยกันยกโต๊ะมาตั้งเอง บริเวณดังกล่าวนี้จะเป็นกลุ่มคนไทยเชื้อสายเวียดนาม (ชาวเวียดนามเก่า บ้านนาจอก) ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุที่มาร่วมทำบุญเช่นกัน และเมื่อมีการกินเลี้ยงโต๊ะจีน ผู้หญิงที่เป็นชาวเวียดนามเก่าจากบ้านนาจอกที่ไม่ได้สวมชุดอ้าวหญ่าจะไม่ได้นั่งร่วมรับประทานอาหารที่โต๊ะจีนด้วย⁷²

ภาพ 5.7 สมาคมไทย-เวียดนามจังหวัดนครพนม จัดงานรำลึกความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม

⁷¹ สัมภาษณ์ นางกนกวรรณ วงศ์ประสาธน์, อ้างแล้ว.

⁷² วรรณรัช พูนพานิชย์, *ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมกับการปรับตัวธุรกิจร้านอาหารของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตเทศบาลเมืองนครพนม*, หน้า 198 – 199.

ครั้งที่ 9 เนื่องในวันคล้ายวันเกิดอดีตประธานาธิบดีโฮจิมินห์ ครบรอบ 112 ปี⁷³

การพยายามแสดงความเป็นไทยผ่านภาษาด้วยคำว่า “ไทยใหม่” หลังจากการได้เป็นพลเมืองไทยอย่างเป็นทางการ และการพยายามแสดงออกว่าเป็นส่วนหนึ่งของนครพนมผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ การเข้าร่วมกลุ่มสมาคมที่สำคัญต่างๆ และการมีส่วนร่วมในทางการเมืองท้องถิ่น ที่จากเดิมคนต้องเป็นผู้ปฏิบัติตามกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นผู้นำ ผู้ร่วมพัฒนาสังคมและพัฒนาจังหวัด นครพนมในเกือบทุกๆ ด้าน ทำให้สถานะทางสังคมของ “ไทยใหม่” กลุ่มที่ทำธุรกิจใหญ่ๆ ในจังหวัด นครพนมเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง “ไทยใหม่” กลายเป็นกลุ่มคนสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งในเขตเทศบาลนครพนมที่มีส่วนในการเป็นผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาและในการสร้างความเจริญเติบโตในทางเศรษฐกิจให้กับจังหวัด นครพนม ทั้งนี้ ถือได้ว่า “ไทยใหม่” พยายามสร้างตัวตนให้มีพื้นที่ในสังคมและนิยามตนเองในแบบใหม่ที่มีสถานะที่เท่าเทียมกับคนไทยทุกประการ หรืออาจมีฐานะทางเศรษฐกิจเหนือกว่าคนไทยอีกด้วย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะและการมีส่วนร่วมในทางการเมืองท้องถิ่น ยังทำให้ภาพลักษณ์และสถานะของคนไทยเชื้อสายเวียดนามต่อทัศนคติของสังคมเริ่มเปลี่ยนไป คนไทยเชื้อสายเวียดนาม โดยเฉพาะ “ไทยใหม่” ที่พยายามสร้างพื้นที่ให้กับตนเองได้เป็นส่วนหนึ่งพร้อมๆ กับการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ในสังคม นครพนม พร้อมๆ กับการกลายเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญทั้งในการเศรษฐกิจและการเมืองของ นครพนม

การมองตนเอง เป็นคนนอก มาก่อน และเชื่อว่า ตนถูกจับจองอยู่เสมอในอดีต ผลักดันให้ชาว “ไทยใหม่” มีความต้องการสร้างบทบาทและพื้นที่ในนครพนม “ไทยใหม่” พยายามผลักดันตัวเองให้ออกจากสถานะคนนอกโดยการสะสมทุนทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ นิยามความหมายของตนใหม่ในฐานะกลุ่มคนที่มีความสำคัญในทางเศรษฐกิจและเป็นชนชั้นนำของนครพนมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

จะเห็นได้ว่าชาวเวียดนามอพยพได้มีการปรับตัวในหลายๆ ด้านอย่างสัมพันธ์เชื่อมโยง กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่นอกจากจะมีการขยายธุรกิจออกไปอย่างรวดเร็วแล้ว ชาวเวียดนามชั้นนำใน นครพนมยังได้มีการสร้าง “ความเป็นเวียดนาม” ให้ผสานเป็นหนึ่งเดียวกับอัตลักษณ์นครพนม เพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคมและตัวตนความเป็นเวียดนามให้สามารถแสดงออกได้อย่างเปิดเผย ไม่ต้องหลบซ่อนจากสายตาของรัฐและคนในสังคมที่มองอย่างหวาดระแวง ถูกดูถูก และเกลียดชัง เหมือนดังในอดีตที่ผ่านมา

⁷³กรมประชาสัมพันธ์เขต2 [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา http://region2.prd.go.th/ewt_news.php?nid=40860&f (5 มกราคม 2556)

5.4 การสร้าง “ความเป็นเวียดนาม” ให้สถานเป็นหนึ่งเดียวกับอัตลักษณ์นครพนม

ในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ชาวเวียดนามอพยพนั้นต้องเผชิญกับความกดดัน กีดกันทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ถูกยึดเยียดและตรึงไว้ด้วยวาทกรรม “คอมมิวนิสต์” และความเป็น “คนอื่น” ที่ไม่มีความเป็นไทย ไม่มีสิทธิต่างๆในทางกฎหมาย อันเป็นช่องทางให้คนกลุ่มอื่นๆสามารถกลบเกลี่ยประโยชน์ได้อยู่เสมอ สร้างความยากลำบากในการดำเนินชีวิตและการทำมาหากิน การสะสมทุนให้กับชาวเวียดนามอพยพมาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม ชาวเวียดนามอพยพก็ได้มีการปรับตัว ต่อรอง ได้ตอบโต้วาทกรรมและอคติของคนกลุ่มอื่นๆ รวมถึงมีการพยายามสร้าง “ความเป็นเวียดนาม” ตอบโต้กับวาทกรรมที่คนกลุ่มอื่นๆนิยามตนเอง

จนเมื่อชาวเวียดนามเริ่มได้รับสัญชาติไทยตั้งแต่ในช่วงปลายทศวรรษ 2530 ทำให้คนไทยเชื้อสายเวียดนามลดความกดดันในการใช้ชีวิตลงมากขึ้น โดยในทางสังคม สามารถแสดง “ความเป็นเวียดนาม” ในที่สาธารณะได้มากยิ่งขึ้น จนเมื่อทศวรรษ 2540 นอกจาก “วัฒนธรรมแบบเวียดนาม” จะสามารถแสดงออกมาได้โดยไม่ต้องปิดบังซ่อนเร้นแล้ว ด้วยบริบทที่เริ่มเปลี่ยนไปยังทำให้ “วัฒนธรรมแบบเวียดนาม” ได้กลายเป็น วัฒนธรรมย่อยที่สำคัญในวัฒนธรรมหลักในนครพนมมากขึ้น

ทั้งนี้นอกจากการทำให้ “วัฒนธรรมแบบเวียดนาม” กลายเป็นอัตลักษณ์ส่วนหนึ่งที่สำคัญของนครพนมแล้ว ยังมีการปรับเปลี่ยนและผสมผสาน “วัฒนธรรมแบบเวียดนาม” และวัฒนธรรมท้องถิ่นนครพนม ผสมกลมกลืนร่วมกัน ดังที่ อานันท์ กาญจนพันธุ์ ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่แล้วโดยธรรมชาติ แต่วัฒนธรรมเป็นการสร้างขึ้นมาจากทางสังคม และประวัติศาสตร์ (Culture as Social Construct) (Gupta and Ferguson Eds. 1999) ซึ่งหมายความว่าผู้คนในแต่ละช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์และในแต่ละสังคม ต่างเสกสรร สถาปนา หรือสร้างความหมายของตนเองขึ้นมา วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติของคน ในที่ใดที่หนึ่ง แต่วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่คนในสังคมนั้นสร้างหรือสมมุติกันขึ้นมาในบริบททาง ประวัติศาสตร์และทางสังคม ความคิดนี้ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญ ทางทฤษฎีของวัฒนธรรม หลังจากที่เผชิญกับปัญหาการเคลื่อนย้ายทาง วัฒนธรรมในช่วง 30 กว่าปีที่ผ่านมา⁷⁴ วัฒนธรรมจึงไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งตายตัวแต่วัฒนธรรม สามารถเลื่อนไหลไปมา และแลกเปลี่ยนหยิบยืมกันตลอดเวลา

นอกจากนี้ อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์, ยังได้กล่าวว่า การปรับตัวเมื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในที่ต่างกัน การปรับตัว (adaptation) มักใช้ในความหมายของการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงหรือสภาพแวดล้อมใหม่ กรณีที่กลุ่มคนย้ายถิ่นจาก

⁷⁴ อานันท์ กาญจนพันธุ์, รัฐและชาติพันธุ์, สำนักส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 จังหวัดเชียงใหม่, กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, หน้า 8.

สภาพแวดล้อมในสังคมหนึ่งไปสู่ สภาพแวดล้อมในอีกสังคมหนึ่ง ถ้าพิจารณาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมย่อมหมายความว่า วัฒนธรรมในที่นี้ใช้ในความหมายที่รวมทั้งวัฒนธรรมในรูปวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุรวมถึง ระบบคิด ความเชื่อ วิถีชีวิตและพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมการปรับตัวทางวัฒนธรรมอาจ สะท้อนให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรม เช่นวรรณคดี ดนตรี การแสดงและศิลปกรรมอื่นๆ เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์มีปฏิสัมพันธ์ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป กระบวนการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ก็เกิดขึ้นและเป็นการเปลี่ยนในระดับสังคมหรือในกลุ่มมากกว่าในระดับปัจเจกบุคคลและเมื่อปรับเปลี่ยน แล้วก็มี การถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งอย่างมีกระบวนการขั้นตอน ⁷⁵

การสังสรรค์ทางวัฒนธรรมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม (acculturation) และ การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (assimilation) กระบวนการนี้เกิดขึ้นเมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ 2 กลุ่มมี ปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และมีการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันในกรณีที่กลุ่มชาติพันธุ์มีฐานอำนาจหรือมี พลังทางวัฒนธรรมไม่เท่ากัน กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งมีแนวโน้มที่จะรับวัฒนธรรมของอีกกลุ่มชาติพันธุ์ หนึ่งและมักจะพบว่ากลุ่มที่ วัฒนธรรมมีพลังน้อยจะถูกผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่วัฒนธรรมมีพลังมากกว่า ในขณะเดียวกันอาจมีการแลกเปลี่ยนกันได้ถ้าวัฒนธรรม 2 ชุดผสม รวมกันเป็นชุดเดียวกันไม่ว่าจะมีส่วนของ ชุดใดมากกว่ากันก็จะเป็นการผสมกลมกลืนทาง วัฒนธรรมที่เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน การผสมกลมกลืนนี้อาจเกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นด้วยความตั้งใจของฝ่ายมีอำนาจก็ได้⁷⁶

ในกรณีคน “ไทยใหม่” นครพนมก็จะเห็นได้ว่าการสร้างพื้นที่และตัวตนของคนไทยเชื้อสาย เวียดนามโดยเฉพาะ “ไทยใหม่” ผ่านการนำเสนอ ปรับเปลี่ยน ต่อบรรณในทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ ทั้งนี้ “ไทยใหม่” ยังได้สร้างค่านิยมตัวตนในฐานะ “ชนชั้นนำเมืองนครพนม” ที่มีนัยยะสำคัญต่อการแสดงถึง การเป็นกลุ่มคนสำคัญทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ของจังหวัดนครพนม นอกจากนี้ยังได้มีการ เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์จากที่เคยเป็นเพียงเรื่องเล่าภายในชุมชนของตนให้มีการเชื่อมโยง กับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คนเวียดนามกลายเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มีคุณค่าทั้งต่อตนเอง และต่อจังหวัดนครพนม

5.4.1 “บ้านจำลองลุงโฮ” สัญลักษณ์ของประวัติศาสตร์ไทย-เวียดนาม ผ่านการสร้าง นิยาม ความหมายใหม่

⁷⁵ อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์, *ระบบอุปถัมภ์*, 2545, หน้า 85.อ้างใน สาคร ผ่องแผ้ว, *ปัจจัยที่ทำให้คนไทยเชื้อสายเวียดนามมีบทบาททางการเมืองในเขตเทศบาลตำบลบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย*, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554, หน้า 113.

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 114.

บ้านลุงโฮ คือบ้านที่อดีตประธานาธิบดีโฮจิมินห์ได้เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านนาจอกนี้เป็นระยะเวลา ยาวนานถึง 7 ปี โดยใช้พื้นที่บ้านนาจอกเป็นศูนย์กลางในการประสานงานและวางแผนในการกอบกู้เอกราช ของเวียดนามจากประเทศฝรั่งเศส มีลักษณะเป็นบ้านชั้นเดียว บริเวณโดยรอบได้ปลูกต้นหมากและต้นไม้ใหญ่ เป็นอาณาเขต ตั้งอยู่ในอาณาเขตที่ดินของบ้านลุงเดียว หมู่บ้านนาจอก จังหวัดนครพนม ทั้งนี้บ้านหลังเดิม ได้ทรุดโทรมและถูกรื้อถอนไปแล้ว บ้านในปัจจุบันได้รับการสร้างใหม่โดยจำลองจากแบบบ้านเดิม ได้รับการ ก่อสร้างครั้งแรกเมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2544 โดยเจ้าของพื้นที่บ้านคือ ลุงเดียว วงศ์ประชาสุข (เหียนหวน) ได้ร่วมมือกับภาครัฐและคนไทยเชื้อสายเวียดนามจำนวนหนึ่งในการก่อสร้างบูรณะบ้านลุงโฮ ขึ้นมาใหม่ โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้เป็นแหล่งประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนม⁷⁷ ปัจจุบันบ้านลุงโฮ ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครพนม มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยม ชมเพิ่มมากขึ้นทุกปี

ในปัจจุบัน บ้านลุงโฮ ถือเป็นไฮไลต์ที่สำคัญแห่งหนึ่งในโปรแกรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ที่มาจังหวัดนครพนม แต่ในอดีตนั้นประวัติและเรื่องราวของโฮจิมินห์ นั้นถือเป็นสิ่งที่จะต้องปกปิด ห้าม เผยแพร่ในที่สาธารณะ แม้แต่ชาวเวียดนามเก่าในชุมชนบ้านนาจอกก็มีน้อยคนที่จะทราบเรื่องราวชัดเจน โดยเฉพาะในช่วง ทศวรรษ 2500– 2520 ที่รัฐบาลไทยมีนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ และชาวเวียดนาม ทั้งเวียดนามเก่าและเวียดนามอพยพต่างก็มีอัตลักษณ์ที่ผูกติดกับความเป็นคอมมิวนิสต์ ทำให้ถูกจับจ้องจาก ภาครัฐเป็นพิเศษ อีกทั้งในช่วงต้นทศวรรษ 2500 สหรัฐอเมริกาได้มาตั้งฐานทัพในพื้นที่จังหวัดนครพนม ไม่ ไกลจากหมู่บ้านนาจอก ยิ่งทำให้ชาวเวียดนามเก่าและชาวเวียดนามอพยพต้องระมัดระวังตัวมากยิ่งขึ้น พยายามที่จะไม่แสดงตัวว่าเป็นคนเวียดนาม จนเมื่อสถานการณ์เริ่มเปลี่ยนไปในช่วงปลายทศวรรษ 2530 ที่ ในระดับตนเองก็มีการเจริญสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกันของรัฐบาลไทย – เวียดนาม และบุคคลสำคัญๆของ ประเทศเวียดนามก็ได้มาเยือนเยือนประเทศไทยในหลายๆครั้ง ทำให้แรงกดดันต่อชาวเวียดนามเก่าและชาว เวียดนามอพยพเริ่มผ่อนคลายลงบ้าง

อย่างไรก็ตาม ในระยะแรกๆ ที่บรรยากาศทางการเมืองเริ่มผ่อนคลาย เรื่องราวของอดีต ประธานาธิบดีโฮจิมินห์ ก็ยังมิได้รับการเผยแพร่ มีการบอกเล่าหรือรู้กันเพียงภายในกลุ่มคนเวียดนามเท่านั้น ว่าโฮจิมินห์เคยเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนาจอก จนเมื่อ อาจารย์อรรถ นันทจักร ได้เข้ามาศึกษา ประวัติศาสตร์ของโฮจิมินห์ที่บ้านนาจอก จึงทำให้เรื่องราวที่โฮจิมินห์มาอาศัยอยู่ที่บ้านนาจอกได้รับการ เปิดเผยสู่สาธารณะชน และได้มีการบูรณะบ้านโฮจิมินห์ขึ้นมาใหม่เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2544

⁷⁷ สัมภาษณ์ คุณกนกวรรณ วงศ์ประชาสุข, อ้างแล้ว.

เมื่อเรื่องราว โฮจิมินห์ ได้เปิดเผยพร้อมกับภาพลักษณ์ของการเป็นบุคคลสำคัญในการกู้ชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆก็ได้เผยแพร่ประวัติ ดังเช่นในวารสาร คู่มือท่องเที่ยวจังหวัดนครพนม พ.ศ. 2545 ได้เล่าถึงประวัติ โฮจิมินห์ ดังนี้

“ออกจากตัวเมืองมาไม่ไกลนัก(ประมาณ 5 กิโลเมตร) เป็นหมู่บ้านเชิงประวัติศาสตร์บ้านนาออก สถานที่ที่ท่าน โฮจิมินห์ อดีตประธานาธิบดีสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ได้เคยเข้ามาพึ่งพาพระบรมโพธิสมภารพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งราชอาณาจักรไทยเพื่อกอบกู้เอกราชของประเทศเวียดนามระหว่างปี พ.ศ. 2467-2474 ได้มีการจำลองบ้านพักของท่าน โฮจิมินห์เมื่อครั้งยังมีชีวิต อีกทั้งยังจะได้สัมผัสวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่ยังอาศัยอยู่ ชาวบ้านใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก”⁷⁸

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเชื่อมโยงประวัติของโฮจิมินห์ผูกติดเข้ากับสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยเพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน โดยเห็นว่าโฮจิมินห์ ได้เข้ามาพักพิงอาศัยในแผ่นดินไทยเพื่อกอบกู้เอกราชของชาติ อันเป็นการนำเสนอในกรอบคิดที่คนไทยทั่วไปยอมรับและชื่นชมยกย่อง

ดังนั้น การเปิดเผยเรื่องราวของโฮจิมินห์ผู้พื้นที่สาธารณะ ทำให้เรื่องราวที่แต่เดิมเป็นเพียงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์เฉพาะกลุ่มในพื้นที่แห่งหนึ่งในจังหวัดนครพนม กลายเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ของชาติไทย ที่บุคคลสำคัญที่สุดคนหนึ่งในประวัติศาสตร์โลกเคยเข้ามาพึ่งพิงพระบรมโพธิสมภารพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อาศัยในประเทศไทยเพื่อกอบกู้เอกราชจากประเทศมหาอำนาจ ซึ่งในที่สุดก็บรรลุความสำเร็จอย่างน่าภาคภูมิใจ และกลายเป็นบุคคลแรกที่ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของประเทศเวียดนามที่มีเอกภาพของชนในชาติและบูรณภาพแห่งดินแดน

ในงานของ วรรณวัช พูนพานิชย์ พบว่า คนไทยเชื้อสายเวียดนามในปัจจุบันมีความรู้เกี่ยวกับ “ลุงโฮ” ก่อนข้างชัดเจน และยังมีการตั้งรูปปั้น โฮจิมินห์ไว้ที่แท่นบรรพบุรุษ การมีหนังสือที่เป็นเอกสารพินัยกรรมขอ “ลุงโฮ” ถึงประชาชนชาวเวียดนามทั้งในประเทศและนอกประเทศ มีทั้งการแต่งเพลงประจำหมู่บ้านที่เน้นในเรื่องเรื่องราวและความหมายให้รัก เคารพ และยึดมั่นในคำสอนของ “ลุงโฮ” ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นโดยคนไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นใหม่ และการแต่งเพลงกับงานเขียนเกี่ยวกับ “ลุงโฮ” ส่วนใหญ่ถูกผลิตเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการสร้างบ้านจำลองของโฮจิมินห์⁷⁹

⁷⁸ วารสารคู่มือท่องเที่ยวจังหวัดนครพนม, 2545, หน้า 73.

⁷⁹ วรรณวัช พูนพานิชย์, พุนทางสังคมและวัฒนธรรมกับการปรับตัวธุรกิจร้านอาหารของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตเทศบาลเมืองนครพนม, หน้า 255.

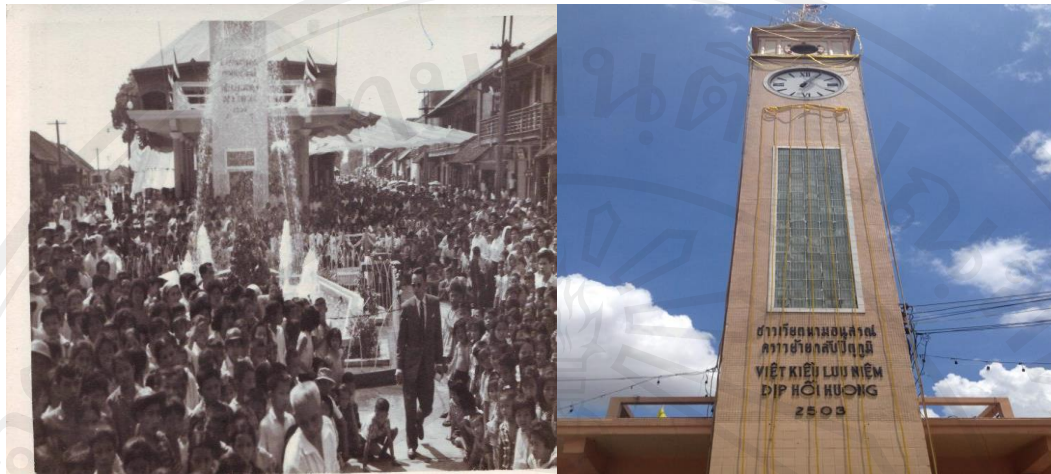
เรื่องราวเกี่ยวกับ“ลุงโฮ” บนแผ่นดินไทย ซึ่งช่วยเน้นความสัมพันธ์ในเชิงเกื้อกูลกันระหว่างคนเวียดนามและคนไทย โดยคนเวียดนามได้พึ่งพระบรมโพธิสมภารของกษัตริย์แห่งชาติไทยเช่นนี้ ได้ช่วยสร้างความทรงจำชุดใหม่ให้เข้าไปแทนที่ความทรงจำชุดเดิมที่สร้างความบาดหมางต่อกันอย่างรุนแรง จึงมีส่วนในการทำให้คนเวียดนามอพยพหรือ “ไทยใหม่” นครพนมได้รับการยอมรับในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของนครพนมได้ง่ายขึ้นมาก

5.4.2 หอนาฬิกาเวียดนามอนุสรณ์: พื้นที่ความทรงจำที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของชาวเวียดนามอพยพและจังหวัดนครพนม

ชาวเวียดนามอพยพในจังหวัดนครพนมได้ร่วมกันสร้างหอนาฬิกาไว้เป็นอนุสรณ์สถานในคราวที่กาชาดสากลจัดให้เดินทางกลับสู่ปิตุภูมิเมื่อต้นทศวรรษ 2500 เพื่อเป็นเครื่องแสดงความขอบคุณต่อประเทศไทยและชาวจังหวัดนครพนมที่ให้แหล่งพักพิงและความช่วยเหลือต่างๆ ในช่วงเวลาแห่งความยากลำบาก หอนาฬิกาอนุสรณ์ดังกล่าวนี้ได้รับการสร้างขึ้นในบริเวณที่เคยเป็นหอกระจายข่าวเดิมของเทศบาลนครพนม และชาวเวียดนามอพยพได้มอบให้กับเทศบาลนครพนมเป็นผู้ดูแลรักษาจนถึงปัจจุบัน การตัดสินใจสร้างหอนาฬิกาเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานนี้เป็นผลมาจากการประชุมตกลงกันของชาวเวียดนามอาวุโสในจังหวัดนครพนมโดยใช้เงินบริจาคของชาวเวียดนามในนครพนม เมื่อมีการยื่นเรื่องขออนุญาตจัดสร้างไปยังทางราชการของไทยก็ได้รับอนุญาตให้สร้างได้ หอนาฬิกาแห่งนี้ใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมฝรั่งเศสสร้างโดยช่างชาวเวียดนาม⁸⁰ การก่อสร้างเริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2503 เสร็จเรียบร้อยในต้นปี พ.ศ.2504 ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2504⁸¹ ด้านหน้าบนหอนาฬิกามีถ้อยคำจารึกไว้ว่า “ชาวเวียดนามอนุสรณ์ คราวย้ายกลับปิตุภูมิ Viet Kieu Luu Niem Dip Hoi Huong 2503” ส่วนด้านในหอนาฬิกาเขียนว่า “ชาวเวียดนามอนุสรณ์ Viet Kieu Luu Niem”

⁸⁰ สัมภาษณ์ นายฤทธิ์ชัย คำวัน. อายุ 68 ปี,นายกสมาคมไทย-เวียดนาม จังหวัดนครพนม, วันที่ 22 กรกฎาคม 2556.

⁸¹ แฟนเพจนครพนม เจ้าเอช [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=36840377> (22 พฤษภาคม 2555)

ภาพ 5.8 การเฉลิมฉลองในวันเปิดงานหอนาฬิกาเวียดนามอนุสรณ์ เมื่อ พ.ศ.2504
และหอนาฬิกาเวียดนามอนุสรณ์ในปัจจุบัน

ในปัจจุบันหอนาฬิกาเวียดนามอนุสรณ์หรือหอนาฬิกานครพนมมีสถานะเป็นอนุสรณ์สถานที่สำคัญแห่งหนึ่งที่กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเช่นเดียวกับ “บ้านลุงโฮ” ต่างจากในอดีตยุคที่หอนาฬิกาเพิ่งได้รับการสร้างขึ้น ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีการเฉลิมฉลองและมีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ โดยผู้มาร่วมงานประกอบด้วยบุคคลสำคัญ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมและเอกอัครราชทูตเวียดนามในขณะนั้นก็ตาม แต่ในทัศนคติของคนไทยท้องถิ่นยังไม่ได้ให้การยอมรับหรือรับเอาหอนาฬิกาเวียดนามเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของตนหรืออัตลักษณ์ของเมืองนครพนม ดังคำบอกเล่าของคุณ ผกาพรรณ ยะสะกะ⁸² ดังนี้

“ส่วนหอนาฬิกาของคนเวียดนามนั้นตอนเขาสร้างเสร็จก็มีการฉลองกันอย่างใหญ่โต เรา (คนไทยท้องถิ่น) ก็ไม่ได้ว่าอะไร แต่บางคนเขาไม่ค่อยยอมรับ เพราะถือว่าเป็นของคนเวียดนาม”

อย่างไรก็ตามตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 2540 หอนาฬิกา และพื้นที่บริเวณโดยรอบกลับได้รับการพัฒนาและกลายเป็น Landmark ของเขตเทศบาลนครพนม มีการจัดงานที่สำคัญต่างๆ ในบริเวณนี้ เช่น งานตรุษจีน งานเทศกาลสงกรานต์ ฯลฯ โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐให้กลายเป็นสถานที่สำคัญของจังหวัด นอกเหนือจากเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาวเวียดนามอพยพ นอกจากนี้หน่วยงาน

⁸² สัมภาษณ์ นางผกาพรรณ ยะสะกะ, อ้างแล้ว.

ท้องถิ่นนครพนมและภาคเอกชนยังได้มีการผลักดันให้พื้นที่บริเวณนี้เป็นถนนคนเดิน จังหวัดนครพนม ในช่วง พ.ศ. 2554 และได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านร้านค้าในเขตเทศบาลนครพนมอย่างเต็มที่ เห็นได้จากความคิดเห็นของ ดิเจ หนุ่มก๊อต สุเทพ หนัจรัส ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์นครสารและผู้จัดการรายการสวัสดีนครพนม ว่า

“โครงการ ถนนคนเดิน ของเทศบาลเมืองนครพนม เริ่มมีมาตั้งแต่ วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2554 จัดขึ้น ณ บริเวณชุมชนย่านหอณาพิกา ริมฝั่งแม่น้ำโขงซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ที่ได้รับวัฒนธรรมจากจีน ฝรั่งเศส และเวียดนาม มีหอณาพิกาที่ชาวเวียดนามสร้างไว้เป็นอนุสรณ์ก่อนเดินทางกลับเวียดนาม และในบริเวณชุมชนดังกล่าวยังคง “บ้านริมโขง” ที่เก่าแก่เกือบ 100 ปี ให้คนรุ่นหลังได้มาเห็นวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนมในอดีต และเทศบาลเมืองนครพนมก็ได้เล็งเห็นความสำคัญของชุมชนย่านหอณาพิกาที่เคยเจริญรุ่งเรือง”⁸³

นอกจากนี้แล้ว นายนิวัติ เจียวิริยบุญญา ยังได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์โครงการ ถนนคนเดินทุกวันศุกร์ ว่า มีขึ้นเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนมให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่ง และได้ดูแลศิลปวัฒนธรรมเก่าๆของนครพนม สินค้าพื้นเมือง วิถีชีวิตนครพนม โดยใช้ “จุดประวัติศาสตร์ตรงหอณาพิกานครพนม”⁸⁴

จะเห็นได้ว่าหน่วยงานท้องถิ่นได้เล็งเห็นความสำคัญของหอณาพิกาฯ ในฐานะสัญลักษณ์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของนครพนมในปัจจุบัน และเป็นพื้นที่ที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่น่ารู้และน่าจดจำ ทั้งนี้ การมีสถานะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของหอณาพิกาฯ ยังสัมพันธ์กับที่ตั้งบนถนนสุนทรวิจิตรซึ่งเคยเป็นย่านเศรษฐกิจที่สำคัญของเขตเทศบาลเมืองนครพนม(ปัจจุบันย่านเศรษฐกิจของนครพนมคือถนนอภิบาลบัญชา อันเป็นถนนที่มีสถานที่ราชการสำคัญทั้งหมดตั้งอยู่) แต่ในปัจจุบันถนนสุนทรวิจิตรที่เลาะเลียบริมฝั่งแม่น้ำโขงก็ยังคงเป็นพื้นที่สำคัญทางเศรษฐกิจ มีการดัดแปลงบ้านของชาวเวียดนามในอดีตให้สามารถกลายเป็นร้านค้า ร้านอาหารเวียดนาม ร้านอาหารญี่ปุ่น ร้านนั่งฟังเพลง โรงแรม เป็นต้น และการรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจที่ปัจจุบันการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์กำลังเฟื่องฟูขึ้นอย่างมาก

⁸³ สวัสดิ์นครพนม [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.sawasdeenakhonphanom.com/3420.html/> (15 มกราคม 2557)

⁸⁴ ข่าวท้องถิ่นของจังหวัดนครพนม [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา http://nkpnewsonline.blogspot.com/2011_04_27_archiv (15 มกราคม 2557)

กล่าวได้ว่า การสร้างหอนาฬิกาโดยชาวเวียดนามอพยพในอดีตได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ชาวนครพนมทั้งหลายให้ความสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าชาวเวียดนามอพยพได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ชาวเวียดนามอพยพ จึงมีสถานะเป็นส่วนหนึ่งของ “ความเป็นนครพนม” หรืออัตลักษณ์ของเมืองนครพนม ซึ่งอัตลักษณ์ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นท่ามกลางบริบททางเศรษฐกิจที่การท่องเที่ยวได้กลายเป็นแหล่งที่มาสำคัญของรายได้ของคนในจังหวัดนครพนม ทำให้คนทุกคนหันพร้อมที่จะนำเอาประวัติศาสตร์มาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนไทยเชื้อสายชาวเวียดนามหรือ “ไทยใหม่” ผู้เป็นเจ้าของเรื่องเล่าและวัฒนธรรมแบบเวียดนามในนครพนม ซึ่งไม่เพียงแต่จะได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังได้พื้นที่ทางสังคมและอำนาจทางการเมืองสูงขึ้นอีกด้วย

รูปภาพ 5.9 บรรยากาศถนนคนเดินบริเวณหอนาฬิกาเวียดนามอุสรณ์ จังหวัดนครพนม⁸⁵

5.4.3 ประเพณีเต๋ตหรือตรุษจีนและสงกรานต์: พื้นที่ความเท่าเทียมของการมีส่วนร่วมของ “ไทยใหม่” กับคนกลุ่มอื่นๆ ในทศวรรษ 2540

เต๋ต (Tet) หรือตรุษเวียดนามตรงกับวันตรุษจีน ซึ่งถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ตามปฏิทินจันทรคติ โดยเวียดนามนั้นได้รับอิทธิพลมาจากประเทศจีน แม้ว่าชาวเวียดนามจะอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็น

⁸⁵ ไปแจมดอทคอม [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.pajam.com/travel-nakhonphanom/167-walking-street-nakhon-phanom/> (16 มกราคม 2557)

ระยะเวลานานแล้วและในปัจจุบันก็กลายเป็น “ไทยใหม่” แต่ก็ยังมีการรักษาและปฏิบัติตามประเพณีเต๋ดหรือฉลองวันขึ้นปีใหม่แบบเวียดนามตลอดมา พิธีฉลองของตรุษเวียดนามนั้นมักอยู่ในระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี คนไทยเชื้อสายเวียดนามให้ความสำคัญในประเพณีนี้มาก มีการเตรียมงานไว้ล่วงหน้าหลายวัน เช่น ทำอาหารเตรียมไว้ คบแต่งบ้านเรือนให้สะอาดเรียบร้อย เตรียมชุดแต่งกายใหม่ที่จะใช้ในการฉลองปีใหม่ ลูกหลานที่ไปอยู่ต่างถิ่นก็จะเดินทางกลับมาอยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตาที่บ้านของพ่อแม่ ในเวลากลางคืนก็จะพากันจุดไฟสว่างไสวและทำพิธีเช่นไหว้ดวงสว่างบรรพบุรุษของตน โดยมีการเซ่นด้วยอาหาร น้ำชา เหล้า ผลไม้ ผู้ใหญ่ก็จะให้พรแก่ลูกหลานและแจกเงินซึ่งใส่ไว้ในซองสีแดงเรียกว่า หมิง ต่วย (Mung Tuoi) คล้ายกับ “แต๊ะเอีย” ของคนจีน หลังจากนั้นก็จะดื่มกินกันอย่างสนุกสนานในครอบครัว⁸⁶

ในปัจจุบันคนไทยเชื้อสายเวียดนามในนครพนมได้ร่วมกับคนไทยเชื้อสายจีนจัดงานประเพณีวันเต๋ดหรือตรุษจีนร่วมกันอย่างยิ่งใหญ่ โดยมีคนไทยเข้าร่วมงานด้วย และในงานดังกล่าวนี้ก็จะมีการสร้างสรรค์และผสมผสานวัฒนธรรมเวียดนาม จีน ไทย ที่แสดงถึงพหุวัฒนธรรมในนครพนม เช่น ภายในงานนอกจากจะมีการทำบุญตักบาตรและสวดเจริญพระพุทธมนต์แล้ว ยังมีการแสดงของเยาวชนนักเรียนรวมถึงชาวไทยเชื้อสายจีนและเวียดนาม การจัดขบวนแห่มังกรและเชิดสิงโตไปตามถนนสายต่างๆ ในตัวเมือง นอกจากนี้ยังมีพิธีกราบไหว้สักการะ ศาลเจ้าบ้านเจ้าเมือง เพื่อความเป็นสิริมงคลด้วย งานประเพณี “เต๋ด” จึงสร้างบรรยากาศการค้าการท่องเที่ยวที่คึกคัก ประชาชนออกมาจับจ่ายซื้อของและท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ดังนั้น การจัดงานวันตรุษจีนได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สมาคมพ่อค้าจังหวัดนครพนม ที่ได้จัดงานเฉลิมฉลองตรุษเวียดนามหรือตรุษจีนขึ้น โดยในตอนกลางคืนจะมีการประกวด “มิสตรุษจีนนครพนม” และการเดินแบบของบุตรหลานคนไทยเชื้อสายเวียดนามในชุดอ้าวหญ่ายและชุดกี่เพ้า อีกด้วย

⁸⁶ จิราภรณ์ วีระชัย, สถานภาพและบทบาทของเจ้าองค์ที่มีผลต่อวิถีชีวิตชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, หน้า 76 – 77. อ้างใน วรณรัช พูนพานิชย์, ทูตทางสังคมและวัฒนธรรมกับการปรับตัวธุรกิจร้านอาหารของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตเทศบาลเมืองนครพนม, หน้า 100.

ภาพ 5.10 การประกวดมิสตรุษจีน พ.ศ. 2556 และ การถ่ายภาพร่วมกันของนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนครพนมร่วมกับกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจในเมืองนครพนม⁸⁷

จากแต่เดิม ตรุษจีนในนครพนมนั้น คนไทยเชื้อสายจีนเป็นเจ้าของทั้งความหมายและการแสดงออกในที่สาธารณะ ส่วนคนไทยเชื้อสายเวียดนามก็จัดงานกันแต่เฉพาะในชุมชนชาวเวียดนามหรือในหมู่บ้านที่เป็นชาวเวียดนามเท่านั้น การจัดงานอย่างยิ่งใหญ่และได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนนั้น เพิ่งปรากฏการจัดงานขึ้นครั้งแรกเมื่อประมาณ พ.ศ. 2548 โดยก่อนหน้านี้แม้จะมีการปฏิบัติตามประเพณีประจำปี แต่ก็มิได้มีการจัดอย่างเอิกเกริกและยิ่งใหญ่เช่นในปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากคำบอกเล่าของคุณาวินดา โมดา⁸⁸ ดังนี้

“เราก็คือคนไทยคนหนึ่งแต่เราก็ภูมิใจที่เราเชื่อสายเวียดนาม และยังสามารพูดภาษาเวียดนามได้ แต่จะใช้พูดในครอบครัวมากกว่าไม่ได้เอาไปพูดข้างนอก ส่วนตนเองนั้นอยากไปเรียนภาษาเวียดนามเพิ่มเติม และคิดว่าไม่มีความอายที่จะบอกใครว่าเป็นลูกหลานคนเวียดนามอพยพ เนื่องจากทุกวันนี้เราก็มีฐานะที่ดีไม่ได้ลำบากอะไรและเรา พ่อแม่เราก็มีบัตรประชาชนแล้ว ในวันตรุษจีนก็จะมีการแต่งชุดประจำชาติ อ้าวหนุ่ย ไปร่วมงานและใส่บาตรในตอนเช้า โดยที่แต่ก่อนนั้นไม่มีประเพณีใส่ชุดอ้าวหนุ่ยแต่เพิ่งจะมีเมื่อประมาณ 5-10 ปีมานี้เอง”

⁸⁷ สังคมออนไลน์ของ ไทนคร [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.nkp2day.com>; แฟนเพจ O.K ASTAR [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <https://www.facebook.com/pages/OK-A-Star/408315365885542?fref=ts/> (16 มกราคม 2557)

⁸⁸ สัมภาษณ์ นางสาววินดา โมดา. อายุ 27 ปี, วันที่ 18 พฤษภาคม 2554.

นอกจากนี้คำบอกเล่าข้างต้น ยังสะท้อนให้เห็นว่า “ไทยใหม่” มิได้ปฏิเสธความเป็นเวียดนาม และ มีสำนึกว่าตนเป็นทั้งคนไทยและคนเวียดนามไปพร้อมกัน มิได้มองว่า ความเป็นเวียดนามนั้นด้อยกว่าความเป็นไทย อีกทั้งในปัจจุบันคนไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตเทศบาลนครพนมหลายคนถือเป็นกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและเป็นบุคคลสำคัญในทางการเมือง ทำให้ “ไทยใหม่” ยอมรับและมีความภาคภูมิใจในความเป็นเวียดนามของตน

นอกจากนี้ คนไทยเชื้อสายเวียดนามยังได้มีส่วนร่วมับประเพณี เทศกาลวันสงกรานต์ ของคนไทยท้องถิ่น โดยการร่วมแสดงและร่วมแห่ขบวนสงกรานต์กับคนท้องถิ่น ซึ่งในเขตเทศบาลเมืองนครพนมมีการจัดงานสงกรานต์ในบริเวณถนนสุนทรวิจิตร โดยตั้งแต่บริเวณหอนาฬิกาเวียดนามไปจนถึงท่าแพขนานยนต์ มีเวทีเพื่อใช้แสดงศิลปวัฒนธรรม โดยเรียกว่า ถนนข้าวปุ้น (ขนมจีน) โดยในวันงาน 13 – 14 เมษายน ของทุกปี จะมีการจัดสงกรานต์น้ำพระ มีการร่วมรดน้ำคำหัวหน้าผู้หลักผู้ใหญ่ พิธีถวายเครื่องบูชาในประเพณีก่อเจดีย์ทราย รวมถึง มีการจัดซุ้มวัฒนธรรมถนนข้าวปุ้น โดยแต่ละซุ้มก็จะมีการขายอาหารอาหารหลากหลาย ทั้งอาหารท้องถิ่นและอาหารเวียดนาม เช่น แบ๊งห์หมี่หรือบั้นหมี่ (Banh Mi) หรือ ขนมปังก็ เป็นต้น ทั้งนี้ในซุ้มของคนไทยเชื้อสายเวียดนามบรรดาแม่ค้าทั้งหลายจะแต่งกายด้วยชุดอ้าวหญ้ายาวเพื่อเพิ่มสีสันให้กับงานอีกด้วย

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นนี้จึงสามารถอธิบายได้ว่า บทบาทและอิทธิพลในทางเศรษฐกิจ การเมือง ของคนไทยเชื้อสายเวียดนามนั้นได้ทำให้ “วัฒนธรรมแบบเวียดนาม” เป็นส่วนหนึ่งของนครพนม และทำให้คนไทยเชื้อสายเวียดนามโดยเฉพาะ “ไทยใหม่” ใช้เป็นช่องทางในการแสดงตัวตนเผยต่อพื้นที่สาธารณะได้อย่างเต็มที่ และยังเป็นการแสดงถึงฐานะในทางเศรษฐกิจ การเป็นชนชั้นนำของนครพนมอย่างเท่าเทียมร่วมกับคนไทยเชื้อสายจีนที่เป็นกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมาแต่เดิม

นอกจากมีการร่วมจัดงานตรุษจีนกับคนไทยเชื้อสายจีนและการมีส่วนร่วมในประเพณีท้องถิ่นแล้ว ยังได้มีการผสมผสาน ปรับเปลี่ยน “ความเป็นเวียดนาม” เข้ากับ “ความเป็นจีน” “ความเป็นคนท้องถิ่น” ด้วยการแสดงบทบาททางสังคมที่เชื่อมโยงความเป็นเวียดนามเข้ากับอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีน เช่น การจัดเทศกาลกินเจ เป็นต้น โดย คนไทยเชื้อสายเวียดนาม ได้เป็นผู้กำหนดการจัดงานเทศกาลกินเจและเป็นแม่จัดงานในเทศกาลกินเจ ดังนี้

“ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามนครพนม เปิดงานกินเจ ประจำปี 2555 เมื่อเวลา 07.00 น. วันที่ 15 ตุลาคม 2555 ที่โรงเรียนตงเจียในเขตเทศบาลเมืองนครพนม นายอนุกุล ดังคนานุกุลชัย ผวจ.นครพนม นำข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน รวมถึงชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม เปิดงานเทศกาลกินเจ ประจำปี 2555 จัดโดย

จังหวัดนครพนม ร่วมกับชมรมกินเจนครพนม ประชาชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม กำหนดจัดงานเทศกาลกินเจขึ้น ระหว่างวันที่ 15 -30 ตุลาคม 2555 เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนหันมารับประทานอาหารเจเพื่อสุขภาพ ทำให้ช่วงนี้ร้านขายอาหารเจคึกคัก โดยเฉพาะร้านบุบเฟ้ออาหารเจ มีประชาชนนิยมไปรับประทานจำนวนมาก มีราคาห่อละประมาณ 39 – 59 บาท⁸⁹

ภาพ 5.11 การจัดงานสงกรานต์ ถนน ข้าวปุ้น 13-14 เมษายน ของชาวนครพนม ประจำปี 2556
ระหว่างวันที่ 13 - 15 เมษายน 2556 สถานที่จัดงาน บริเวณสี่แยก หอนาฬิกาชาวเวียดนามอนุสรณ์และบางส่วนของถนนสุนทรวิจิตร และ ถนนเฟื่องนคร⁹⁰

⁸⁹ สำนักงานแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์ /ระบบออนไลน์/แหล่งที่มา <http://nkpnews.prd.go.th/> (5 ธันวาคม 2556)

⁹⁰ ในนครพนม /ระบบออนไลน์/ แหล่งที่มา <http://nai-nakhonphanom.blogspot.com/2013/05/2555.html> ภาพท้องถิ่นนครพนม /ระบบออนไลน์/ แหล่งที่มา <http://nkpnewsonline.blogspot.com/2013/05/2556-13-2556.html/> (22 มกราคม 2556)

ภาพ 5.12 ตลาดสดเทศบาลเมืองนครพนมด้านหน้า(ภาพแรก) สินค้าส่วนใหญ่คือ หมูยอ กวยจั๊บญวน แหนมเนือง เป็นต้น และด้านหลัง(ภาพที่สอง) เป็นสินค้า ผัก เนื้อสด และของใช้เบ็ดเตล็ด

5.4.4 แนวคิดพิพิธภัณฑสถานคนดีศรีนคร: พื้นที่ของการแสดงตัวตนของคนไทยเชื้อสายเวียดนาม และคนไทยเชื้อจีนในจังหวัดนครพนม

จากการสังเกตการณ์ในพื้นที่และการได้สัมภาษณ์ “ไทยใหม่” คนหนึ่งซึ่งเป็นบุคคลที่ทำงานให้กับองค์กรการกุศล เป็นนักพัฒนาท้องถิ่น และเป็นตัวอย่างของ “ไทยใหม่” ที่ประสบความสำเร็จในทางธุรกิจ ท่านหนึ่งของจังหวัดนครพนม คือคุณสิทธิพร ศิริวรรณเดชกุล ได้บอกเล่าถึงแนวความคิดในการเชิดชูเกียรติและระลึกถึงคุณงามความดีของบุคคลที่ได้ทำประโยชน์ต่างๆ ให้จังหวัดนครพนม โดยการสร้างพิพิธภัณฑสถานซึ่งจะมีชื่อว่า “พิพิธภัณฑสถานคนดีศรีนคร” ดังจากคำบอกเล่า ดังนี้

“มีความคิดอยากสร้าง “พิพิธภัณฑสถานคนดีศรีนคร” อาคารคงต้องของบริรัฐที่คิดในเบื้องต้น และเราอยากให้เหมือนหอแก้ว ของจังหวัดมุกดาหาร โดยเสีย (คุณสิทธิพร ศิริวรรณเดชกุล)จะเป็นตัวเชื่อมภาครัฐภาคเอกชน ตอนนี้เสียก็ทำงานการกุศลหลายอย่าง ไม่ว่าจะบูรณะพระธาตุพนม ผูกสายสิญจ์กลางน้ำโขง อีกอย่างก็กำลังจะไปทอดผ้าป่าที่ลาว เวียดนาม เราทำแบบนี้ก็เหมือนเป็นตัวเชื่อมระหว่างประเทศด้วย เพราะทางไทยก็จะบอกเราว่าต้องการแบบนี้ เวียดนามก็จะบอกเราว่าต้องการแบบนี้ เพราะเรื่องแบบนี้เขาจะไม่ยอมกันในที่ประชุม มันต้องนอกรอบ เพราะต้องไว้เชิงกันในที่ประชุม วกเข้ามาในเรื่องความคิดจะทำ “พิพิธภัณฑสถานคนดีศรีนคร” ก็จะมีตำนาน ประวัติของครูเสียทั้งหมด เช่น คุณสมศักดิ์ บุญทะพาน (เวียดนามเก่า), ร้านอรพรรณ (นางยุพร สถิติศิริพร:ไทยใหม่) คุณนิติ เจียวิริยบุญญา (นายกเทศมนตรีจังหวัดนครพนม คนไทยเชื้อสายจีน) คิดว่าจะสร้างที่ข้างแบงก์กสิกรไทย ประมาณ 6 ไร่ กลางใจเมือง ส่วนมากความร่วมมือคงมาจากภาคเอกชน เช่น หอการค้า เป็นต้น เพราะเรามองว่า หากมาคุย มารวมตัวกันบริจาคเงิน มันก็คงไม่ยาก เพราะเราพูดถึงเรื่องราวของพ่อแม่ของเขา อยากทำเพราะเราต้องการให้เกียรติคนที่ทำคุณงามความดีให้กับเราให้กับท้องถิ่น แม้ว่าทุกคนจะทำธุรกิจมันต้องมีเหยียบกันบ้าง แต่เราก็ต้องมองในเชิงบวก ทุนนิยมที่มีหัวใจ ไม่มีแต่ทุนนิยม ต้องมองสุขนิยมด้วย⁹¹”

⁹¹ สัมภาษณ์ นายสิทธิพร ศิริวรรณเดชกุล, อ้างแล้ว.

จะเห็นได้ว่า “คนดีศรีนคร” ในความหมายของคุณสิทธิพร ศิริวรรณกุล นั้น หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทในทางการค้า, นักธุรกิจ และนักการเมืองท้องถิ่น ที่มีทั้งคนเวียดนามเก่า คนเวียดนามอพยพ (ที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว) และคนไทยเชื้อสายจีน แนวความคิดในเรื่อง “พิพธิภักษ์คนดีศรีนคร” จึงอาจเป็นการสะท้อนความต้องการในการสร้างตัวตนคนไทยเชื้อสายเวียดนามในมีพื้นที่อย่างป็นรูปธรรมอีกแบบหนึ่ง เป็นการสร้างคุณค่า ความสำคัญ ให้เห็นอย่างเด่นชัดของวัฒนธรรมย่อยที่อยู่ร่วมกับวัฒนธรรมหลัก และเป็น การสร้างความเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นลักษณะเฉพาะที่มีใช้ทั้งเวียดนามและไทย แต่เป็น “เวียดนาม – นครพนม” ที่มีความสำคัญในนครพนมอย่างแยกไม่ออก

จะเห็นได้ว่า คนไทยเชื้อสายเวียดนามนั้นมิได้ยึดเอาความเป็นเวียดนามของตนไว้อยู่ตลอดเวลาแต่มี การสร้างอัตลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงกับความเป็นจีนที่ได้รับการยอมรับมากกว่า และมีการผสมผสาน การปรับตัว หรือสร้างนิยามความหมายใหม่ให้กับตนเองอยู่ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับบริบทเงื่อนไขและสถานการณ์ ยศ สันตสมบัติ เห็นว่า “ความป็นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไม่จำเป็นต้องมีความแน่นอนตายตัว แต่ความสำคัญอยู่ ที่การนำเสนอ ดังนั้นกระบวนการผลิตและก่อร่างสร้างตัว หรือหิบบิยมภกฉวสัณญัลักษณะไรรางอย่างนั้น มีความเลื่อนไหลตามบริบทอยู่ตลอดเวลา”⁹²

นอกจากนี้แล้ว “ไทยใหม่” ยังมีพื้นที่ในการแสดงออกในทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม หลายพื้นที่ เช่น ในตลาดสด ศาลเจ้า หมู่บ้านมิตรภาพไทยเวียดนาม เป็นต้น ในตลาดสดเทศบาลนครพนมด้านหน้านี้มี พ่อค้าแม่ค้าส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายเวียดนาม การพูดคุยกันในตลาดสดด้วยภาษาเวียดนามถือเป็นเรื่อง ปกติ สินค้าที่ขายส่วนใหญ่ก็เป็นอาหารเวียดนาม เช่น หมูยอ ข้าวเหนียวปากหม้อ กวยจั๊บญวน แหนม เนือง⁹³ เป็นต้น

กล่าวได้ว่า แม้นในอดีตชาวเวียดนามอพยพจะถูกกีดกันและกดทับทั้งทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม แต่ ในปัจจุบันชาวเวียดนามอพยพและบุตรหลานได้รับการยอมรับว่าเป็นพลเมืองไทยอย่างเป็นทางการในชื่อ “ไทยใหม่” และได้พยายามปรับตัว ต่อรอง และผสมผสานและสร้างค่านิยมใหม่ในทางวัฒนธรรมให้กับ ตนเองมาโดยตลอด กลายเป็น “คนเวียดนาม – นครพนม” ที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง ทั้งนี้ ยศ สันต สมบัติ กล่าวว่าการศึกษเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยและคนพลัดถิ่นไม่สามารถจะศึกษาในลักษณะที่มองว่า เป็น

⁹² ดูรายละเอียดใน ยศ สันตสมบัติ, *อำนาจ พื้นที่และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของรัฐบาลในสังคมไทย*, รายงานวิจัยสมบูรณ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.), 2548.

⁹³ ตลาดสดเทศบาลเมืองนครพนม แบ่งเป็นสองส่วน ในส่วนการดูแลของเทศบาลข้างหน้า พ่อค้าแม่ค้าส่วนใหญ่เป็นคน ไทยเชื้อสายเวียดนาม ในส่วนข้างหลังเป็นของเอกชน เจ้าของตลาดเป็นนักธุรกิจคนไทยเชื้อสายเวียดนามเจ้าของโรงแรม แห่งหนึ่งในจังหวัดนครพนม ส่วนใหญ่ขาย เนื้อสัตว์ ผักสด ทั่วไป

กลุ่มคนที่มิเอกลักษณ์เฉพาะตัว และไม่ควรค้นหาลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม เพราะในความเป็นจริง ลักษณะทางชาติพันธุ์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและมีความสลับซับซ้อนมาก จึงควรให้ความสำคัญกับพลังทางสังคม วัฒนธรรม ตำนานในความเป็นชาติพันธุ์ และกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในความเป็นจริงในบริบททางประวัติศาสตร์⁹⁴

ทั้งนี้การสร้าง และการเปิดเผย “วัฒนธรรมความเป็นเวียดนาม” ที่มีการผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นนี้เห็นได้เด่นชัดมากขึ้นในปัจจุบัน โดยมีการสร้างความหมายและนิยามใหม่ใน “วัฒนธรรมแบบเวียดนาม – นครพนม” และมีการเน้นย้ำให้คุณค่ากับประวัติศาสตร์เรื่องเล่าของคนไทยเชื้อสายเวียดนาม โดยใช้ประวัติศาสตร์และเรื่องเล่าความทรงจำบางอย่างในการสร้างที่สัมพันธ์สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นทั้ง “บ้านลุงโฮ” “หอณาพิกาเวียดนามอนุสรณ์” และยังมีการสร้าง พื้นที่ในทางวัฒนธรรมของชนชั้นนำโดยการร่วมจัดงานครุฑเงินกับคนไทยเชื้อสายจีนในนครพนมอย่างเท่าเทียม รวมถึงการมีส่วนร่วมในประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นเช่น เทศกาลสงกรานต์ กลายเป็น “อัตลักษณ์แบบเวียดนาม - นครพนม” ที่มีนัยยะถึงการเป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ การเมืองท้องถิ่น และวัฒนธรรม ทำให้ประสบความสำเร็จในการก้าวขึ้นไปเป็นชนชั้นนำในท้องถิ่นอย่างเห็นชัด

5.5 สถานภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยท้องถิ่นและคนไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองนครพนม ในช่วงทศวรรษ 2540

การเติบโตและการขยายตัวอย่างรวดเร็วของ “ไทยใหม่” หลัง พ.ศ. 2536 ทำให้คนไทยท้องถิ่นในเขตเทศบาลนครพนมต้องปรับตัวและกระบวนการทัศน์ของตนพร้อมๆ กันไปด้วย ทั้งนี้วัฒนธรรมท้องถิ่นเองก็พยายามปรับตัวต่อสู้ ต่อรองช่วงชิงอำนาจทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างตำแหน่งแห่งที่ของตนในทางวัฒนธรรมร่วมกับกลุ่มวัฒนธรรมกลุ่มอื่นในเขตเทศบาลเมืองนครพนม ดังจะเห็นได้จาก การสร้างอนุสาวรีย์ 7 ขนเผ่า⁹⁵ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการมีส่วนร่วมในท้องถิ่นของคนชาติพันธุ์อื่นๆ เพื่อที่จะมีส่วนในการเป็นเจ้าของจังหวัดนครพนมเช่นเดียวกับ “ไทยใหม่” หรือคนไทยเชื้อสายเวียดนาม ทั้งนี้ก็เพื่อจะมีอำนาจต่อรองกับ “ไทยใหม่” ที่มีพลังเหนือกว่าทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองในท้องถิ่นนั่นเอง

⁹⁴ ดูรายละเอียดใน ชส สันตสมบัติ, *อำนาจ พื้นที่และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของชาติในสังคมไทย*, 2548.

⁹⁵ “เป็นสถานที่ที่สร้างขึ้นเพื่อระลึกถึงชนเผ่าพื้นเมืองในจังหวัดนครพนมที่อยู่ร่วมกันหลายชนเผ่า เช่น ไทโซ่ ไทแสก ไทญ้อ ไทเรณู ไทอีสาน ไทข่า ไทกะเลิงซึ่งสื่อความหมายว่า จังหวัดนครพนมมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่มารวมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข อนุสาวรีย์ตั้งอยู่บริเวณด้านตะวันออกของสวนชมโขง ถนนอภิบาลบัญชา อำเภอเมืองนครพนม” [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา http://www.m-culture.in.th/moc_new/album/133943/ (21 พฤษภาคม 2557)

กล่าวได้ว่าในเขตเทศบาลเมืองนครพนมในปัจจุบัน “วัฒนธรรมเวียดนาม” นั้นมีความโดดเด่นและมีความสำคัญในเชิงการท่องเที่ยวอย่างมาก มีการผลักดันทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนที่จะทำให้วัฒนธรรมเวียดนามกลายเป็นวัฒนธรรมที่มีความสำคัญจนแทบจะกล่าวได้ว่ามีสถานะเหนือกว่าวัฒนธรรมของกลุ่มอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ยังอาจวิเคราะห์ได้ว่า นอกจากปัจจัยดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว วัฒนธรรมของคนชาติพันธุ์อื่นๆ มิได้โดดเด่นเท่ากับวัฒนธรรมของชาวเวียดนามอพยพก็เพราะว่า วัฒนธรรมของคนชาติพันธุ์เหล่านั้นมิได้กระจุกตัวอยู่ในเขตเทศบาลนครพนม แต่มีศูนย์กลางอยู่ตามอำเภอต่างๆ เช่น อำเภอธาตุพนม อันเป็นพื้นที่ประดิษฐานขององค์พระธาตุพนม ชนเผ่าพื้นเมืองผู้ไทยก็อยู่ที่อำเภอเรณูนคร และไทยญ้อก็อยู่ในอำเภอกำแพงแสน เป็นต้น

สำหรับชาวจีนในเขตเทศบาลนครพนมแม้ว่าจะมีบทบาททางเศรษฐกิจและการเมืองไม่ด้อยไปกว่าชาวเวียดนามอพยพ แต่ในอดีตที่ผ่านมาชาวจีนในเขตเทศบาลนครพนมมิได้เผชิญกับแรงกดดันอันรุนแรงเท่ากับชาวเวียดนามอพยพ จึงไม่มีแรงผลักดันให้ต้องพยายามเลื่อนสถานภาพทางอำนาจด้วยการทำให้วัฒนธรรมของตนเป็นที่ยอมรับ และวัฒนธรรมแบบจีนก็ปรากฏอยู่ทั่วประเทศไทยจนไม่กลายเป็นจุดขายของนักท่องเที่ยว ซึ่งแตกต่างจากวัฒนธรรมของชาวเวียดนามที่กลายเป็นสิ่งแปลกใหม่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารเวียดนามที่มีผักเป็นส่วนประกอบสำคัญ สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เป็นชนชั้นกลางไทยซึ่งให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพมากขึ้น อาหารเวียดนามที่มีผักสดเป็นองค์ประกอบจึงได้รับความนิยมอย่างมาก

แม้แต่กรณี “ศาลเจ้าพ่อหมื่น” ก็สะท้อนว่าคนไทยเชื้อสายจีนไม่มีอำนาจเด็ดขาดในการสร้างและการควบคุมเรื่องเล่าต่างๆ ในเขตเทศบาลนครพนม” ตามประวัติ⁹⁶ แล้ว “ศาลเจ้าพ่อหมื่น” ถือว่าเป็น 1 ใน 7 ศาลเจ้าที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวเมืองนครพนม ศาลเจ้าพ่อหมื่น เป็นอาคารคอนกรีตทรงไทยอีสาน มีลูกกรงเหล็กสแตนเลสกันไว้ ภายในมีรูปปั้นไม้พะยูนแกะสลักสูง 40 ซม. ตั้งอยู่บนแท่นฐานคอนกรีตสีแดง รูปปั้นไม้ดังกล่าว เชื่อว่าเป็นเจ้าพ่อหมื่นสิงสถิตเป็นผีมหัศจรรย์ ทาปากแดงโพกหัวสีแดง สวมใส่ชุดโบราณ มือซ้ายถือดาบ ข้างกายมีพญานาคไม้แกะสลัก 2 ตัว ด้านล่างมีเครื่องเช่นไห้ว อาทิ ถ้วยรางวัลการแข่งขันเรือยาว ขันหมากเบ็ง หมากพลุนรี มะพร้าวอ่อน เป็นต้นต่างเชื่อว่ามีฤทธิ์เดชอภินิหาร

ทั้งนี้ตำนานของเจ้าพ่อหมื่นนั้นเล่าว่า เจ้าพ่อหมื่น ก็คือ จมื่นรักษาราชบุรุษ สมัยก่อนเป็นนายกองเมือง ต่างพระเนตรพระกรรณแทนเจ้าพระยาศรีโคตรบูรหลวง จมื่นผู้นี้มีวิชาอาคมอยู่ยงคงกระพันชาตรี สร้างศรัทธาให้ชาวบ้านแห่งบ้านโพธิ์คำในอดีต จนชาวบ้านร่วมกันสร้างวัด “ศรีบัวบาน” หรือวัดโอกาสใน

⁹⁶ ภาพเก่าเล่าเรื่องเมืองนครพนม [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา [https://www.facebook.com/permalink.php?story\(21พฤษภาคม 2557\)](https://www.facebook.com/permalink.php?story(21พฤษภาคม 2557))

ปัจจุบัน เมื่อเสียชีวิตโดยการจมน้ำเจ้าพระยาศรีโคตรบูรหลวง ปลุกศาลให้เจ้าพ่อหมื่น และในเดือน 6 ปีใหม่ ทุกปีจะมีพิธีกรรมเช่นไหว้ดวงวิญญาณ”

ใน พ.ศ.2501 พ่อค้าจีนนครพนมได้ร่วมกันก่อสร้างศาลเจ้าพ่อหมื่น เป็นศาลเจ้าจีนเพื่อเป็นมงคลแก่ชาวนครพนม โดยอัญเชิญเจ้าพ่อหมื่นมาสถิตเป็นหลักเมืองนครพนม แต่ทว่า ตามเรื่องราวที่ปรากฏในตำนานเจ้าพ่อหมื่นที่ชาวนครพนมทั่วไปเล่าสู่กันฟังนั้น เจ้าพ่อหมื่นอยากอยู่เป็นเอกเทศ ไม่อยากอยู่ศาลเจ้าจีน พระครูวิชิตพัฒนคุณ จึงสร้างศาลใหม่ครอบศาลเก่าดังกล่าว ทั้งสองศาลเจ้าที่อยู่คู่กัน จึงเรียกรวมกันว่า “ศาลเจ้าพ่อหมื่น”

เนื้อหาของตำนานเจ้าพ่อหมื่นดังกล่าวข้างต้นอาจอธิบายได้ว่า คนจีนนครพนมได้พยายามทำให้ผีมหัศจรรย์ของคนท้องถิ่นกลายเป็น “เจ้าพ่อ” ของคนไทยเชื้อสายจีน แต่คนไทยท้องถิ่นก็ต่อสู้กับอำนาจทางวัฒนธรรมของชาวจีนด้วยการสร้างเรื่องเล่าว่า เจ้าหมื่นอยากอยู่เป็นเอกเทศ ไม่อยากอยู่ในศาลเจ้าแบบจีน พร้อมกันนั้นก็สร้างศาลเจ้าหมื่นแบบไทยไว้ข้างๆศาลเจ้าพ่อหมื่นแบบจีน ถือได้ว่าเป็นการสร้างตำแหน่งแห่งที่ทางวัฒนธรรมและความเชื่อ ของคนทั้งสองกลุ่มให้สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยทำให้ เจ้าพ่อหมื่น เป็นทั้งผีมหัศจรรย์ ของคนท้องถิ่นและเป็นเจ้าพ่อหมื่นในศาลเจ้าของคนไทยเชื้อสายจีนไปพร้อมๆกัน

ภาพ 5.13 ศาลเจ้าพ่อหมื่นนครพนมในแบบศาลเจ้าจีน (ซ้าย) และศาลเจ้าพ่อหมื่นของคนท้องถิ่น (ขวา) ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่เดียวกัน

บทสรุป

จากการศึกษาการขยายบทบาททางเศรษฐกิจของชาวเวียดนามอพยพในเขตเทศบาลเมืองนครพนม ตั้งแต่ พ.ศ. 2488 – 2553 นั้น เห็นได้ว่าชาวเวียดนามอพยพมีการปรับตัวตามบริบทการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยแวดล้อมต่างๆ มีทั้งส่วนที่ส่งเสริมการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจและส่วนที่กีดกันและ/หรือกดทับชาวเวียดนามอพยพให้มีสถานภาพและบทบาทแตกต่างกันไปในแต่ละบริบท โดยในช่วงแรก คือ ช่วงของการอพยพครั้งใหญ่ระหว่าง พ.ศ. 2488 – 2489 เมื่อเกิดเหตุการณ์ “วันท่าแขกแตก” ในเดือน มีนาคม พ.ศ. 2489 ที่ทหารฝรั่งเศสทำการปราบปรามชาวลาวและชาวเวียดนามที่อาศัยอยู่ในเมืองท่าแขกอย่างโหดร้ายทารุณ ชาวลาวและชาวเวียดนามอพยพต่างพากันหนีตายข้ามแม่น้ำโขงมายังประเทศไทย แล้วตั้งถิ่นฐานตามพื้นที่จังหวัดต่างๆริมฝั่งแม่น้ำโขงรวมทั้งในจังหวัดนครพนม

รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้ให้ความช่วยเหลือในด้านมนุษยธรรมต่อคนอพยพเหล่านี้อย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันชาวเวียดนามเก่าและคนไทยท้องถิ่นต่างให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี ในเบื้องต้นชาวลาวและชาวเวียดนามอพยพได้รับอาหารและที่พักอาศัยโดยได้รับอนุญาตให้อยู่บริเวณบ้านหรือใต้ถุนบ้านของชาวเวียดนามเก่าและคนไทยท้องถิ่น จนเมื่อสถานการณ์ต่างๆเริ่มคลี่คลายลงจึงมีการขยับขยายออกไปปลูกกระท่อมหรือบ้านเล็กๆ ในพื้นที่ที่เจ้าของที่ดินอนุญาต โดยชาวเวียดนามอพยพต้องยังชีพด้วยการประกอบอาชีพทุกชนิดที่ทำให้มีรายได้พอเลี้ยงตัว เช่น แรงงานสร้างถนน แรงงานรับจ้างทั่วไป ทำไร่ สวน นา และค้าเล็กน้อย เป็นต้น

อย่างไรก็ตามเมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ.2491-2500) ได้กลับเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง สถานภาพที่เคยได้รับการช่วยเหลือเป็นอย่างดีของชาวเวียดนามก็เริ่มสั่นคลอน จากการที่รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เลือกลงกักอยู่ฝ่ายค่าย “โลกเสรี” และผูกสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาที่กำลังก่อสงครามกับประเทศเวียดนาม อันนำมาซึ่งการดำเนินนโยบายและมาตรการต่างๆต่อชาวเวียดนามอพยพในรัฐไทยอย่างเข้มงวดมากขึ้น ชาวเวียดนามอพยพต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของกฎหมายที่ลิดรอนสิทธิต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพที่ดี เช่น สิทธิในการเดินทางออกจากเขตจังหวัดที่ตนอาศัยอยู่ สิทธิในการถือครองทรัพย์สินบางประเภท อาทิ เช่น ที่ดิน อาคารพาณิชย์ ฯลฯ สิทธิในการประกอบอาชีพบางสาขา รวมทั้งสิทธิในการรับราชการ

นอกจากการกดขี่ชาวเวียดนามอพยพในทางกฎหมายแล้ว รัฐบาลไทยยังสร้างภาพ “ผีคอมมิวนิสต์” และใช้สื่อต่างๆ เป็นเครื่องมือในการโฆษณาถึงความน่ากลัว ความป่าเถื่อนโหดร้ายของคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะพวกคอมมิวนิสต์เวียดนามอันเป็นศัตรูที่เป็นอันตรายต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ขณะเดียวกันรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็มีนโยบายส่งเสริมให้ชาวเวียดนามอพยพเดินทางกลับไปอยู่ในประเทศเวียดนามได้แทนที่จะเป็นเวียดนามเหนือ ซึ่งชาวเวียดนามอพยพในนครพนมและในจังหวัดอื่นๆ

ส่วนใหญ่ไม่ต้องการอพยพกลับเวียดนามได้ และเกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคตของตนเองและครอบครัวอย่างรุนแรง อีกทั้งเมื่อมีประกาศของรัฐบาลว่าจะมีโครงการเคลื่อนย้ายชาวเวียดนามอพยพไปยังจังหวัดเพชรบูรณ์ในวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2496 ก็เป็นผลให้เกิดการการลุกฮือประท้วงจากชาวเวียดนามอพยพ อย่างไรก็ตามแม้ว่าในที่สุดแล้วรัฐบาลจะยกเลิกโครงการนี้ไป แต่การกดดันของรัฐบาลไทยก็สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์อันตึงเครียดของชาวเวียดนามอพยพในเขตเทศบาลนครพนมและในประเทศไทยในช่วงนั้นได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้สถานการณ์ทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกของไทยในทศวรรษ 2500 ถึงทศวรรษ 2510 ได้ส่งผลกระทบต่อชาวเวียดนามอพยพที่อยู่ในประเทศไทยรวมถึงจังหวัดนครพนมอย่างรุนแรง เนื่องจากชาวเวียดนามอพยพถูกควบคุมอย่างเข้มงวดกว่าทุกยุคที่ผ่านมา อีกทั้งรัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. 2502 – 2506) ยังได้ออกกฎหมายเพิ่มความเข้มงวดต่อชาวเวียดนามอพยพมากยิ่งขึ้น⁹⁷ เช่น ห้ามชาวเวียดนามประกอบอาชีพรวม 25 อาชีพ ซึ่งทำให้ชาวเวียดนามอพยพมีโอกาสในการประกอบอาชีพน้อยลงมาก และในกรณีที่ต้องลักลอบประกอบอาชีพเหล่านั้นก็ได้สร้างความตึงเครียดให้แก่ชาวเวียดนามอพยพเนื่องจากการกระทำผิดกฎหมาย และในบางกรณีชาวเวียดนามอพยพที่ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐข่มขู่ให้จ่ายเงินสินบนเพื่อแลกกับการไม่ถูกจับกุมคุมขัง นอกจากนี้ยังมีการเรียกเก็บภาษีจากชาวเวียดนามอพยพที่ประกอบอาชีพ 1,000 บาทต่อปี และชาวเวียดนามอพยพที่มีร้านค้าก็มีภาระด้านภาษีมากกว่าคนทั่วไป เพราะนอกจากจะต้องเสียภาษีเงินได้และภาษีทะเบียนการค้าตามปกติแล้วยังต้องเสียภาษีพาณิชย์อีกหัวละ 500 บาทต่อปีด้วย⁹⁸ ซึ่งเงินจำนวน 1,000 บาท หรือ 500 บาท ในเวลานั้นมีมูลค่าสูงมาก (ค่าแรงกรรมกรตกประมาณวันละ 8-10 บาทเท่านั้น) ดังเห็นได้จากจดหมายร้องทุกข์ของชาวเวียดนามอพยพในจังหวัดนครพนมถึง นางเลิม ตรัน ผู้แทนชาวเวียดนามในนครพนม ว่าต้องการกลับประเทศเวียดนามเพราะไม่มีเงินจ่ายค่าเสียภาษีแก่รัฐไทย⁹⁹

ท่ามกลางสถานการณ์ที่รัฐบาลและคนทั่วไปในสังคมหวาดระแวงภัยจากคอมมิวนิสต์เวียดนาม จึงเป็นโอกาสให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถกดขี่เอารัดเอาเปรียบหรือใช้อำนาจเรียกร้องผลประโยชน์จากชาวเวียดนามอพยพโดยมิชอบได้อย่างสะดวก หากเจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุมชาวเวียดนามอพยพด้วยข้อหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ก็ไม่จำเป็นต้องส่งฟ้องศาล (ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาต่อสู้คดี) สามารถส่งตัวไปจำขังไว้ที่

⁹⁷ วรรณรัช พูนพานิชย์, *ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมกับการปรับตัวธุรกิจร้านอาหารของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตเทศบาลเมืองนครพนม*, หน้า 123.

⁹⁸ ธัญญาทิพย์ ศรีพนม, *เหวียดเกี่ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม*, หน้า 92 – 93.

⁹⁹ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, เอกสารกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จดหมาย นายวัน เห่งน อายุ ๓๓ ปี พูดถึง “ความต้องการกลับประเทศเวียดนาม วันที่ 13 พฤศจิกายน 2504.

สถานกักกันลาดบัวขาว จังหวัดนครราชสีมาได้อย่างไม่มีกำหนด¹⁰⁰ ความพยายามกดดันชาวเวียดนามอพยพโดยรัฐบาลเช่นนี้ส่งผลให้การสะสมทุนของชาวเวียดนามอพยพเป็นไปอย่างยากลำบาก เพราะนอกจากจะต้องเสียภาษีให้แก่รัฐบาลไทยแล้ว ชาวเวียดนามอพยพส่วนใหญ่ยังต้องบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือประเทศเวียดนามเหนือในการทำสงครามกับประเทศสหรัฐอเมริกา โดยบริจาคผ่านหัวหน้าหรือผู้นำชุมชนชาวเวียดนามอพยพในแต่ละจังหวัดอีกด้วย¹⁰¹

ท่ามกลางสถานการณ์ดังกล่าวนี้ ชีวิตของชาวเวียดนามอพยพไม่เพียงแต่จะตกอยู่ในความหวาดกลัวและขาดความมั่นคงอย่างมากเท่านั้น ยังส่งผลกระทบไปถึงฐานะทางเศรษฐกิจที่ชาวเวียดนามอพยพต้องดำรงชีวิตอยู่อย่างยากจน ต้องทำงานหนักอย่างมากและต้องประหยัดคอดออมอย่างยิ่งเพื่อสะสมเงินไว้ใช้จ่ายในอนาคตที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน อย่างไรก็ตาม วิถีชีวิตที่ตกอยู่ในภาวะความกดดันอย่างรุนแรงก็ส่งผลให้ชาวเวียดนามอพยพมีความอดทน มานะพยายาม ในการดำรงชีวิตอย่างที่สุด

เห็นได้ว่าชาวเวียดนามอพยพในเขตเทศบาลนครพนมจะทำงานทุกอย่างที่มีคนว่าจ้างหรือเป็นงานที่ช่วยสร้างรายได้ ไม่ว่าจะเป็นงานที่หนักเพียงใดก็ตาม เช่น การเป็นพ่อค้าเร่ที่ใช้แรงงานของตนเองหาบเอาสินค้าต่างๆ ที่ชาวบ้านจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันเข้าไปขายตามหมู่บ้านต่างๆ ในชนบท เป็นต้นว่า จอบ เสียม คราด พรวน ฯลฯ ทั้งนี้การค้าขายดังกล่าวเป็นการเดินทางด้วยเท้า และหาบสินค้าหลายชนิดที่มีน้ำหนักมากออกเร่ขาย รวมถึงการนำสินค้าเบ็ดเตล็ดต่างๆ ตลอดจนผัก ปลา เนื้อสัตว์ และอาหารสด อาหารท้องถิ่นหรืออาหารเวียดนามราคาถูกใส่หาบออกไปเร่ขายพร้อมกันด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าชาวเวียดนามอพยพทำการค้าขายสินค้าแทบทุกชนิดโดยมีแรงงานของตนเองเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ

ปรากฏว่าเมื่อชาวเวียดนามอพยพสามารถสะสมทุนเบื้องต้นได้บ้างแล้วก็กลับไม่กล้าขยายการลงทุน ทั้งนี้ก็เพราะสถานการณ์ทางการเมืองไม่เอื้ออำนวยให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจหรือเกิดความเชื่อมั่นว่าการดำเนินธุรกิจจะเป็นไปอย่างราบรื่นและปลอดภัยได้ ซึ่งความมั่นคงและความเชื่อดังกล่าวนี้เป็นเงื่อนไขสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจลงทุนในธุรกิจที่ต้องใช้เงินลงทุนมาก อีกทั้งในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ยังได้มีการจัดตั้ง “ศูนย์ชักถาม 114” หลังจากโครงการ “การส่งกลับปีตุลุมิ” ยุติลง ซึ่ง “ศูนย์ชักถาม 114” นี้มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนชาวเวียดนามอพยพที่ตกเป็นผู้ต้องหาโดยใช้วิธีการที่เข้มงวดรุนแรงโดยไม่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนใดๆ ทั้งสิ้น การปราบปรามในลักษณะเหวี่ยงแหและใช้ความรุนแรงจึงเกิดขึ้นมากจนกระทั่งเจ้าหน้าที่รัฐหรือแม้แต่พนักงานการเมืองไทยบางคนเคยใช้คำที่ค่อนข้างรุนแรงในการเรียกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นสมัชชาของการ “ขจัดโรคยุวชน”¹⁰²

¹⁰⁰ รัชญาทิพย์ ศรีพนม, *เหยียดเกี่ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม*, หน้า 142.

¹⁰¹ พล อัฐนาท, *ชีวิตคนไทยเชื้อสายเวียดนาม เวียดนามในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร*, หน้า 59.

¹⁰² รัชญาทิพย์ ศรีพนม, *เหยียดเกี่ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม*, หน้า 142.

ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่จังหวัดนครพนมกลายเป็นที่ตั้งฐานทัพสหรัฐอเมริกา จึงส่งผลให้ชาวเวียดนามในนครพนมให้ถูกจับตามองเป็นพิเศษทั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐไทยและจากหน่วยงานสืบราชการลับของสหรัฐอเมริกา ทำให้การดำเนินชีวิตทางสังคมของชาวเวียดนามอพยพเต็มไปด้วยความกดดัน อีกทั้งการประกอบอาชีพก็เต็มไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้น ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้การขยายตัวและการลงทุนสร้างความเจริญเติบโตทางการค้าต่างๆ จึงเป็นไปได้ค่อนข้างช้า อย่างไรก็ตามชาวเวียดนามอพยพบางส่วนก็สามารถฉกฉวยโอกาสทางเศรษฐกิจที่กำลังเฟื่องฟูในเกือบทุกด้านเอาไว้ได้เช่นกัน เช่น การสะสมทุนในยุคฐานทัพ เป็นต้น

ช่วงเวลาที่ยากลำบากที่สุดของชาวเวียดนามอพยพคือช่วงเวลาหลังจากกรุงไซ่ง่อนแตก ซึ่งเป็นผลให้เกิดการต่อต้านชาวเวียดนามอพยพอย่างรุนแรงในวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 ที่จังหวัดสกลนครและหลังจากนั้นไม่กี่วันก็มีการต่อต้านชาวเวียดนามเกิดขึ้นในอีกหลายจังหวัด เช่น หนองคาย อุดรธานี และกาฬสินธุ์ โดยผู้ชุมนุมได้ยื่นข้อเสนอต่อทางราชการรวมทั้งสิ้น 12 ข้อ ในวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2519 ที่นครพนม นักเรียนช่างกลจำนวน 400 คน ในวันต่อมาต่อมาการปลุกระดมต่อต้านได้ก่อตัวขึ้นที่สกลนครอีกครั้ง¹⁰³ ทำให้ข่าวและข้อมูลเหล่านี้ได้รับการเผยแพร่ออกไปจนกระจายไปในหมู่คนไทยอย่างกว้างขวางพร้อมกับข่าวลือในเรื่องอื่นๆ เช่น อันตรายจากการกินอาหารที่จำหน่ายโดยชาวเวียดนามอพยพ ซึ่งยิ่งสร้างความรู้สึกเกลียดชังต่อชาวเวียดนามอพยพเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม ชาวเวียดนามอพยพในนครพนมมิได้ยอมจำนนต่อแรงกดดันอันเกิดจากทัศนคติของคนในท้องถิ่นที่ได้รับอิทธิพลจากการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐบาลไทยภายใต้การสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา แต่ได้พยายามต่อสู้ดิ้นรนเพื่อเสนอภาพลักษณ์ชาวเวียดนามในฐานะผู้จงรักภักดีต่อ “ความเป็นไทย” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงความจริงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย ซึ่งความพยายามในแนวทางดังกล่าวนี้เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงแรกๆ ของการตั้งถิ่นฐานในนครพนม ซึ่งเห็นได้จากการแต่งชุดอ้าวหญ่า ร่วมรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเมื่อเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรในภาคอีสานใน พ.ศ. 2498 นอกจากนี้ชาวเวียดนามอพยพยังแสดงออกถึงความต้องการมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อยืนยันถึงความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในเขตเทศบาลนครพนม เป็นต้นว่า การส่งหญิงสาวชาวเวียดนามอพยพเข้าร่วมประกวดนางงามในงานวันลอยกระทงของจังหวัดนครพนมอันเป็นประเพณีที่รับรู้กันทั่วไปว่าเป็น “ประเพณีไทยอันดีงาม”

การแสดงออกของชาวเวียดนามในเขตเทศบาลนครพนมสะท้อนให้เห็นว่า ชาวเวียดนามนั้นได้พยายามเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ในสังคมไทยและสังคมท้องถิ่น รวมถึงการเข้าร่วมงานพิธีกรรมประเพณีต่างๆ ของจังหวัดนครพนม เพื่อต่อยอดและแสดงออกถึงการเป็นส่วนหนึ่ง

¹⁰³ พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์ ภัวรัตน์, *สงครามเวียดนาม สงครามกับความจริงของ “รัฐไทย”*, หน้า 145.

ของสังคมผ่านการแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ไทยและการยอมรับในประเพณีของท้องถิ่น แต่ยังคงไว้ซึ่ง “เอกลักษณ์ความเป็นเวียดนาม” เพื่อใช้ตอบโต้กับ “วาทกรรมเวียดนามคอมมิวนิสต์” ที่เคยถูกรัฐไทยนิยามไว้และยังคงผลิตซ้ำอยู่เสมอว่าชาวเวียดนามเป็นกลุ่มคนที่ต้องการล้มล้างและทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทย ดังนั้นบทบาทของกลุ่มคนเวียดนามที่แสดงออกผ่านอัตลักษณ์ความเป็นเวียดนามที่อยู่ในแผ่นดินไทย และเป็นส่วนหนึ่งของคนในรัฐไทยที่มีความกตัญญูทศกวีและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ไทย นับเป็นความพยายามที่จะสร้างการยอมรับและลดทอนความรู้สึกเกลียดชังที่หยั่งรากลึกมาจากคนในท้องถิ่น

สถานการณ์ทางการเมืองโดยรวมของชาวเวียดนามอพยพในประเทศไทยในช่วง พ.ศ. 2500 – 2530 มีความตึงเครียดสูง ทางรัฐบาลไทยแสดงความหวาดระแวงชาวเวียดนามอพยพอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งผู้นำของไทยเองก็มักให้ข่าวที่แสดงว่าชาวเวียดนามอพยพเป็นกลุ่มคนที่ไม่น่าไว้วางใจ และฝ่ายชาวเวียดนามเองก็มีความหวาดระแวงรัฐบาลไทยเช่นกัน ในขณะเดียวกันการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพก็มีความยากลำบากมากขึ้นเพราะมีทางเลือกในการประกอบอาชีพน้อยลง และยังต้องจ่ายภาษีเพิ่มเติมอีก ทำให้ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ชาวเวียดนามอพยพไม่สามารถสะสมทุนเพื่อนำไปขยายกิจการได้เท่าที่ควร ชาวเวียดนามอพยพจำนวนหนึ่งต้องยอมเสี่ยงประกอบอาชีพที่รัฐบาลห้ามไว้เพื่อจะมีค่าใช้จ่ายเพียงพอ

ชาวเวียดนามอพยพในเขตเทศบาลเมืองนครพนมต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆด้วยความอดทน ทั้งต้องปรับตัวอย่างมากเพื่อต่อสู้กับข่าวลือและการโฆษณาชวนเชื่อต่างๆ ทั้งการทำอาหารแจกให้เพื่อนบ้านคนไทยท้องถิ่นชิมฟรี เพื่อสร้างความไว้วางใจเรื่องอาหารของชาวเวียดนามว่าไม่ได้ส่งผลร้ายอย่างในข่าวลือ หรือการให้ลูกค้านำสินค้าไปก่อนแล้วจ่ายทีหลัง เป็นต้น ประกอบกับทศวรรษ 2530 บริบททางการเมืองมีแนวโน้มดีขึ้นมาก ส่งผลให้บรรยากาศและความกดดันต่างๆที่มีต่อชาวเวียดนามอพยพเริ่มคลี่คลายลงไม่น้อย

ในช่วงกลางทศวรรษ 2530 ประเทศไทยและประเทศเวียดนามเริ่มสานความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างจริงจัง พ.ศ. 2536 รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน มีนโยบายการให้สัญชาติไทยแก่ชาวเวียดนามอพยพในเมืองไทย เพื่อเปิดโอกาสในชีวิตและในทางเศรษฐกิจแก่ชาวเวียดนามอพยพ ให้สามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สินต่างๆได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งต่างจากในอดีตที่ชาวเวียดนามอพยพต้องดิ้นรนแสวงหาวิธีการที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินอย่างถูกกฎหมาย เช่น การให้บุตรของตนได้รับการจดทะเบียนเป็นบุตรของคนไทยหรือของคนเวียดนามเก่าที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว การขอร้องหรือจ้างวานคนไทยท้องถิ่นให้ยื่นขอให้นำชื่อของบุคคลนั้นเป็นเจ้าของกิจการแทน (ซึ่งปรากฏว่าชาวเวียดนามอพยพถูกกดโกงหลายกรณีด้วยกัน) หรือการติดสินบนเจ้าหน้าที่เพื่อให้ได้ทำบัตรประจำตัวประชาชน¹⁰⁴ เป็นต้น

¹⁰⁴ เคลินวิสต์ คอลัมน์ “ภัย” 1 เมษายน 2523.

ชาวเวียดนามอพยพมีความยินดีเป็นอย่างมากที่ได้รับโอกาสให้เป็นคนสัญชาติไทย ใน พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา เพราะเปิดโอกาสให้สามารถส่งบุตรหลานไปเรียนต่อในสาขาวิชาต่างๆ ที่ทำให้ได้ประกอบอาชีพที่มีเกียรติและมีรายได้สูง เช่น แพทย์ เกษตรกร วิศวกร ฯลฯ ขณะเดียวกันก็มีสิทธิ์เป็นเจ้าของทรัพย์สินต่างๆ ในฐานะพลเมืองไทย มีความมั่นคงอย่างเต็มที่ในการขยายกิจการการค้าของคนให้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ปรากฏว่ามีชาวเวียดนามอพยพบางส่วนที่สามารถสะสมทุนและพัฒนาต่อยอดธุรกิจของตนให้เติบโตเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ ชาวเวียดนามอพยพหรือ “ไทยใหม่” เหล่านี้จึงกลายมาเป็นนักธุรกิจหรือนายทุนที่มีบทบาทสำคัญทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

อาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบัน กลุ่ม “คนไทยเชื้อสายเวียดนาม” หรือ “ไทยใหม่” ได้กลายมาเป็นกลุ่มคนที่มีฐานะดีและมีบทบาทในทางเศรษฐกิจที่สำคัญกลุ่มหนึ่งของจังหวัดนครพนม โดยกลุ่ม “ไทยใหม่” มีธุรกิจการค้าหรือบริษัทขนาดต่างๆ ในสัดส่วนที่มากกว่าคนไทยเชื้อสายจีนและคนไทยท้องถิ่น ซึ่งธุรกิจการค้าเหล่านี้มีตั้งแต่ขนาดเล็ก เช่น ร้านขายของชำ แผงขายอาหาร ร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ ฯลฯ ธุรกิจขนาดกลาง เช่น ร้านค้ามินิมาร์ท ร้านอาหาร ร้านค้าห้องแถว ร้านตัดเย็บเสื้อผ้า ร้านถ่ายรูป ร้านซ่อมรถยนต์ ฯลฯ และธุรกิจขนาดค่อนข้างใหญ่ เช่น ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านขายส่งวัสดุก่อสร้าง ร้านขายเครื่องใช้ไฟฟ้า บริษัทนครพนมฮอนด้าคาร์จำกัด บริษัทจำหน่ายรถจักรยานยนต์ โรงแรม เกสเฮ้าส์ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมี “ไทยใหม่” บางส่วนพยายามยกสถานภาพทางอำนาจของตนให้สูงขึ้นโดยการลงสมัครในสนามการเมืองท้องถิ่น หรือการเข้าไปมีตำแหน่งในองค์กรเอกชนระดับชาติหรือนานาชาติ เช่น คุณวรวิทย์ เจริญวัชร ซึ่งนอกจากจะดำรงตำแหน่งรองนายกเทศมนตรีเมืองนครพนมแล้ว ยังมีตำแหน่งเป็นนายกสมาคมไลออนส์นครพนม, คุณสิทธิพร สิริวรเดชกุล ดำรงตำแหน่งรองประธานสโมสรโรตารี นครพนมและเป็นกรรมการหอการค้านครพนม, คุณสุรัตน์ ก้องเกียรติกมล อดีตนายกสโมสรโรตารี นครพนม (พ.ศ. 2543 – 2544), คุณมณฑล ก้องเกียรติกมล ดำรงตำแหน่งรองประธานฝ่ายกิจกรรมเยาวชน สโมสรโรตารี นครพนม, คุณมณฑิร ก้องเกียรติกมล ดำรงตำแหน่งรองประธานฝ่ายมิตรภาพและประชาสัมพันธ์สโมสรโรตารี นครพนม และ คุณวรรัตน์ พลอยเจริญกิจ ดำรงตำแหน่ง กรรมการหอการค้า จังหวัดนครพนม เป็นต้น

การได้รับสัญชาติไทยของชาวเวียดนามอพยพ นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการเปิดโอกาสทางเศรษฐกิจและปลดปล่อยชาวเวียดนามอพยพออกจากโซ่ตรวนที่ตรึงโอกาสในชีวิตของชาวเวียดนามอพยพมานานเกือบครึ่งศตวรรษ และจุดเปลี่ยนครั้งนี้ นำมาสู่การมีอำนาจทางการเมืองและบทบาทในทางเศรษฐกิจอย่างเปิดเผย ทั้งนี้จากสถานภาพ และบทบาทอันเป็นที่ได้รับการยอมรับมากขึ้นนั้น สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นการตอบสนองให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวัฒนธรรมที่แปลกใหม่ และหลากหลาย ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้วัฒนธรรมเวียดนามสามารถแสดงออกสู่สาธารณะและชาว

เวียดนามอพยพในฐานะ “ไทยใหม่” มีพื้นที่ขึ้นในสังคมได้อย่างเปิดเผย ดังจะเห็นได้จาก ในปัจจุบันจะมีการจัดงานหรือกิจกรรมประเพณีของชาว “ไทยใหม่” ที่แสดงถึง “ความเป็นเวียดนาม” อย่างเปิดเผยและยิ่งใหญ่ไม่แพ้งานประเพณีของคนชาติพันธุ์อื่นๆ ในท้องถิ่น เช่น งานรำลึกวันคล้ายวันเกิดอดีตประธานาธิบดีโฮจิมินห์ ประเพณีเต๋ด (Tet) หรือ วันขึ้นปีใหม่เวียดนาม ซึ่งตรงกับวันตรุษจีน และงานวันสงกรานต์ เป็นต้น

แม้แต่ผู้หญิงเวียดนามที่เคยมีสถานภาพด้อยกว่าผู้ชายอย่างมาก ก็กลายเป็นผู้หญิง “ไทยใหม่” ที่มีบทบาททางเศรษฐกิจและเข้าร่วมงานประเพณีทั้งของท้องถิ่นและของชุมชนเวียดนาม โดยการแต่งกายด้วยชุด อ้าวหญ่าย อยู่เสมอ รวมทั้งในงานต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองหรือบุคคลสำคัญ เช่น การจัดงานเลี้ยงต้อนรับนายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นต้น ซึ่งการแต่งกายด้วยชุดอ้าวหญ่าย ถือเป็นหนึ่งในการแสดงออกทาง “วัฒนธรรมแบบเวียดนาม” และกลายเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของการเป็นชนชั้นนำผู้มีฐานะและบทบาทสำคัญในสังคมนครพนมในปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุปก็คือ ชาวเวียดนามอพยพนั้นได้เผชิญกับปัญหา และสถานการณ์ต่างๆ ที่กีดขวางการขยายบทบาทเศรษฐกิจที่แตกต่างกันไปในแต่ละบริบท เช่น ข้อจำกัดและการกีดกันในทางกฎหมาย การมีภาพลักษณ์ผู้คิดเป็นฝัคมมิวนิสต์ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ รวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากสังคมส่วนใหญ่ ทั้งในด้านสังคม และวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีความรู้สึกหวาดกลัวหรือวิตกกังวลต่อความไม่แน่นอนและไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้ชาวเวียดนามอพยพต้องปรับตัวอย่างมาก รวมทั้งต้องปรับเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ในชีวิตให้สอดคล้องกับบริบทและปัญหาที่เผชิญอยู่ตลอดเวลา

ปัจจัยที่สำคัญของความสำเร็จในช่วงแรกที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครพนมก็คือ ความขยันขันแข็งในการทำมาหากินและการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นภายในกลุ่มของชาวเวียดนามอพยพ ที่คอยให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ทางเครือญาติผ่านการแต่งงานกันภายในกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมของชาวเวียดนามซึ่งกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ชาวเวียดนามอพยพสามารถอยู่รอด และในช่วงที่ชาวเวียดนามอพยพถูกมองว่าเป็นคอมมิวนิสต์นั้น ชาวเวียดนามอพยพบางส่วนก็ใช้ความสัมพันธ์ในแบบเครือญาติเสมือนผ่านการ “ผูกเส้น” กับคนท้องถิ่น เพื่อปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนให้มีความเป็นไทยมากขึ้น

ตลอดเวลาที่ผ่านมา ชาวเวียดนามอพยพทำการสะสมทุนด้วยการทำงานหนัก พร้อมกับการยอมเสี่ยงในเรื่องต่างๆ เช่น การลักลอบประกอบอาชีพที่มีกฎหมายสั่งห้ามไว้ การใช้ชื่อคนสัญชาติไทยเป็นเจ้าของกิจการแทน ฯลฯ ซึ่งทำให้มีโอกาสทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันก็พยายามแสดงให้เห็นว่ากลุ่มของตนมิได้เป็นอันตรายต่อชาติไทยและความเป็นไทย ตรงกันข้าม ชาวเวียดนามอพยพกลับเป็นกลุ่มที่ได้สร้างสาธารณประโยชน์ต่างๆ ให้แก่คนในท้องถิ่น ดังนั้น ชาวเวียดนามอพยพนครพนมจึงสามารถสะสมทุน

ได้อย่างต่อเนื่อง และเมื่อบริบททางการเมืองเปลี่ยนไปจนรัฐบาลไทยดำเนินนโยบายให้สัญชาติไทยแก่ชาวเวียดนามอพยพ ก็ส่งผลให้ “ไทยใหม่” เหล่านี้สามารถนำเอาทุนที่ได้สะสมไว้ออกมาใช้ในการขยายการลงทุนไปสู่ธุรกิจใหม่ๆ หรือทำให้ธุรกิจเดิมของตนมีขนาดใหญ่กว่าเดิมได้อย่างเต็มที่ พร้อมกันนั้นก็พยายามเสริมสร้างสถานภาพทางสังคมและสถานภาพทางอำนาจด้วยการเข้าไปมีบทบาทในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งการเป็นนักการเมืองท้องถิ่น ส่งผลให้สามารถขยายบทบาททางเศรษฐกิจพร้อมๆ กับกลายเป็นชนชั้นนำใหม่ที่มีบทบาทสำคัญทางสังคมและวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนมทั้งในปัจจุบันและอนาคต